

tv-15 naš TOVARIS

Št. 21
28. maja 1987
Leto XXV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Problemska konferenca SZDL o ekologiji, energiji in varčevanju

Kultura bivanja za vsako ceno pred napredkom

Čeprav konferenci, ki je delovala v štirih ločenih skupinah (za energetska vprašanja, za ekološka vprašanja, za ekonomska, pravna

kanih stenogramov, že lahko rečemo, da je prišel do izraza pristop, kakršnega smo ob dosedanjih problemskih konferencah doživeli le

Iz uvodnih besed predsednika problemske konference Jožeta Kneza

Za nami je leto dni skrbnih priprav po tem, ko je Zveza komunistov dala pobudo za sklic problemske konference. Javna razprava je presegla vsa pričakovanja; bila je množična, zavzeta, odprta in zlasti demokratična. Izrečena so bila vsa mnenja, od peticij občanov v zvezi z obletnico Černobila, do trdih stališč jedrskih strokovnjakov. Odbor si je prizadeval upoštevati vsa ta stališča.

Razprava je prestopila okvire političnih struktur. Pritegnila je širok krog ljudi, ki so povzeli vprašanja in jih samoiniciativno dopolnjevali in razvijali. Razprava je prerasla v gibanje, ki je izrazilo očiten skupen interes mnogih.

Dialog je vseskozi tekkel v Socialistični zvezi in obogatil njene načine dela. Rečemo lahko, da je z njim Socialistična zveza pridobila tisto vlogo usklajevalca, za katero se vedno zavzema.

Razširil pa se je tudi prvotni namen konference. Oblikovati se je začela aktivna zavest o ekologiji in gospodarjenju z redkimi razvojnimi resursi. Aktivna zato, ker ljudje hočejo sodelovati pri odločitvah.

Ljudje so povedali svoje mnenje o Sloveniji v bodočnosti. Želijo čisto, zeleno in onesnaženo Slovenijo brez nukleark. V veliki večini so podprli smer racionalnega razvoja, ki smo ga opredelili kot mehko varianto.

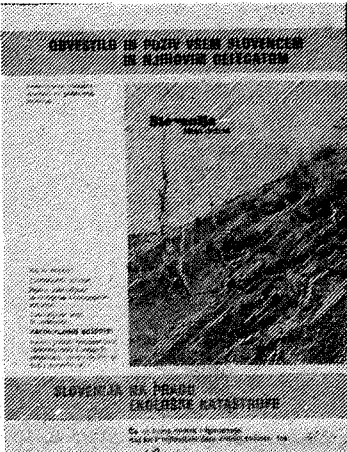
Od konference pričakujejo mnogo, kar nas delegate globoko zavezuje, konferenci pa daje izjemno politično težo.

in organizacijska vprašanja ter za vprašanja varčevanja in racionalne rabe energije), ni bilo mogoče slediti v celoti, saj se bomo o vsem, kar so povedali delegati, lahko dobro seznanili iz pretp-

malokdaj. Kaže, da Slovenci tokrat pod težo dokazov in obetov zares odločamo o svoji daljnosežni razvojni usodi, kar je veliko več od mimobežnega pogovarjanja o varovanju gozdov in voda...

Strateška usmeritev k zmanjšanju rabe primerne energije, ki so jo na konferenci vsi po vrsti imenovali »mehka varianta«, je v bistvu tisto, kar je v mesecih javne razprave navrglo naše zares vse-ljudsko razmišljanje, kar so opredelili pregledi naših možnosti in v prihodnost zazrti pogledi. Načelo preudarnega razvoja naj bi prevladalo, pri čemer pa predlagana rešitev, kakor je dejal dr. Peter Novak, z vsemi svojimi vplivi na naš industrijski, urbani in sociološki razvoj, ni omejitvev v razvoju, ampak pomeni prehod na novo, višjo raven kakovosti življenja...

Zato si od odločitev, sprejetih na tej problemski konferenci, obetamo vsaj načelnost odgovorov na to, katero smer razvoja želimo

Problemsko konferenco so s pridom izkoristili tudi ekologisti, ki so na stojnicah v predvorju velike sejne dvorane Skupščine SRS ponujali različna ekološka gradiva, plakate s pozivi k »mehki varianti« in tudi takšne letake, kakršen je ta.

ubрати, koliko energije hočemo imeti in kakšne vrste energije na tej razvojni poti bomo potrebovali. Eno je na dlani, v tem tudi ni bilo spornih mnenj: mehka varianta predvideva zahtevo po dolgoročni stabilni oskrbi potrošnikov, pa tudi pravilna cenovna razmerja med gorivi.

V ekološkem delu poročila, ki ga je podal Fedor Černe, je bila izpostavljena ugotovitev (že zdavnaj posredovana tudi IS Skupščine SRS), da onesnaženost in ogro-

in ravnali doslej. To seveda ni samoumevno, ampak terja velika prizadevanja – in prav to spoznanje je tisto, kar je tokratna problemska konferenca imela sporočiti javnosti.

Ne želimo ustavljati razvoja, so drug za drugim poudarjali govorniki. Nasprotno. Želimo pa, da bo razvoj premišljen, pameten, nerazpisniški. Kajti želimo preživeti – da nam ne bo zmanjkovalo energije, čiste vode, zraka, narave, zdravja. Intenzivno varčevanje na vseh

Moratorij za JE do leta 2000

Čeprav je še vedno slišati, da je leto 2000 nekje daleč, je do preloma tisočletja komaj trinajst let! Do takrat pa, so menili na problemski konferenci SZDL o ekologiji, energiji in varčevanju, bomo že pametnejši, razvoj bo dal nove pobude in nove možnosti in takrat bomo lažje odločali o tem, ali naša družba še želi in potrebuje jedrsko energijo. S tem pa pred družbo v bistvu ne stojijo več dileme, kjer bi se morali nenadoma referendumsko odočiti, če smo za JE ali ne. Seveda ima takšna odločitev več utemeljitev, med katerimi pravzaprav nihče ni omenjal (ta hip prevladujočega) finančnega stanja v republiki in državi, ki velikanskih investicijskih zahtev za gradnjo novih JE nikakor ne bi prenesle.

Trinajst let je dolga doba za premoščanje energetskih problemov, pa hkrati kratek čas, ko bomo spet postavljeni pred nalogo odločanja. Zaupajmo torej razvoju znanosti, stroke in... času.

ženost okolja že dosegata stopnjo in obseg, ki na najbolj ogroženih območjih Slovenije že onemogočata nemoten družbeni in gospodarski razvoj.

Stanje, kakršnega so ugotovili, je posledica našega dosedanjega razvoja. Najprej je bilo tako zaradi neznanja, kasneje pa smo tudi zaradi premajhne pripravljenosti za boj, v pehanju za boljšim kruhom in boljšim jutrišnjim dnem, prezrli naravo in njene zakonitosti.

Raje živimo ob sveči kot s plinsko masko na obrazu, so rekli na konferenci slovenski taborniki, ki so pomenili glad mladih, njih, ki bodo živeli in delali še daleč v 21. stoletje; zato je njihova beseda tem bolj obvezujoča.

Problemska konferenca s svojim celotnim spektrom vprašanj ni bila namenjena samo razčiščenju, pač pa predvsem javnemu mobiliziranju vseh nas, da bomo začeli misliti in ravnati, ko gre za način življenja in trošenje energetskih virov vseh vrst, drugače – bistveno drugače, predvsem bolj smotno in varčno, kot smo mislili

področjih, je v razpravi dejal Janez Stanovnik, ne pomeni razvojne recesije, temveč prehod v tisto visoko razvito tehnologijo, ki bo zmožna proizvajati s cenejšo in čistejšo energijo.

V ta namen pa so potrebne spremembe v zavesti, v volji, potrebno je ustvariti ravnotežje med tehnološkim razvojem na eni in energijo na drugi strani in hkrati ravnotežje med energijo ter ekologijo.

Ker tega ravnotežja doslej ni bilo, oziroma se nam je izmuznilo, je bila ta problemska konferenca za nas življenjskega pomena.

Ob tednu bomo lahko njene misli povzeli širše in že tudi strnili v ugotovitve. Tokrat naj za konec zapišemo le še to, da tako temeljito pripravljenemu gradivu z mnenji, predlogi, opozorili in iskanji posameznikov, organizacij, društev in ustanov, že zlepa nismo bili priče, zato je bila ta konferenca, kot je dejal eden izmed razpravljalcev, pravi korak k vsemu tistemu, čemu pravimo vitalizacija samoupravljanja v naši družbi.

B. Ž. J. in V. K.

Majska spominska srečanja

Občutek nemoči – največji sovražnik

Eno izmed jubilejnih srečanj borcev NOV, mladine in občanov s poudarkom na bojna izročila naših narodov in narodnosti je prav gotovo bilo minulo soboto na Toškem čelu, kjer so proslavljali 45-letnico ustanovitve zaščitne enote vojnopolitičnega vodstva NOV in POS Slovenije. Pokrovitelj jubilejnega srečanja je bilo predsedstvo SR Slovenije, med drugim pa so se ga udeležili tudi tovariši France Popit, Sergej Kraigher, Lidija Sentjunc, Pepca Kardelj in drugi ugledni družbenopolitični delavci iz Slovenije.

Slavnostni govornik je bil član predsedstva SR Slovenije Lojze Briški, ki je v svojem govoru poudaril, kako složna in uspešna je bila vojna pot enote, ki so jo ustanovili v drugi polovici maja leta 1942., ko je slovensko vodstvo narodnoosvobodilnega boja iz Ljubljane odšlo na osvobodeno ozemlje v Suho

večji sovražnik našega razvoja.

Od ustanovitve do svobode je v zaščitni enoti delovalo približno štiristo borcev, od katerih jih je štirinširideset umrlo. Med njimi je 72 nosilcev partizanske spomenice in šest narodnih herojev. V počastitev te jubilejne obletnice so na Toškem čelu odprli tudi razstavo zaščitne enote, učenci osnovne šole 7. maj iz Dobrove pri Ljubljani pa so pripravili kulturni program. Ob tej priložnosti je član sveta federacije Ivan Maček-Matija odkril tudi spominsko ploščo zaščitne enote, ki jo je v trajno last dobilo lovsko društvo s Toškega čela.

Slovesno pa je bilo v tudi v Domžalah, kjer so se na svojem srečanju, že osmem po vrsti, zbrali nekdanji partizanski kurirji Gorenjske. »... Zgodovina kurirjev je stara, kot je stara naša narodnoosvobodilna vojna. Morda celo še starejša, saj je prvi

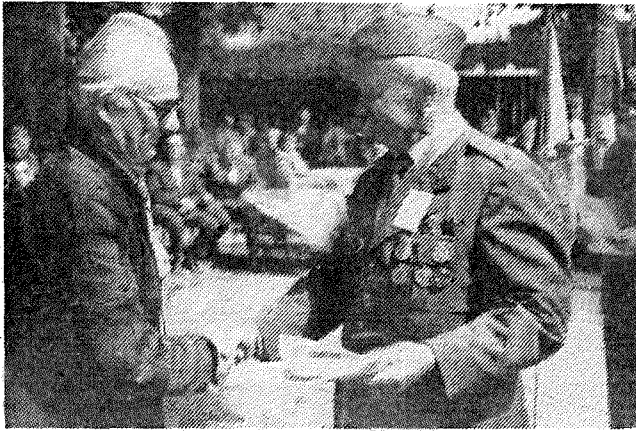
bodilnega boja. Zato je tudi razumljivo, da se je v bližini, v vasi Prevoje nahajala tudi kurirska postaja G-9, ki je bila zadolžena za povezovanje Gorenjske s sosednjimi pokrajinami, s Štajersko in Dolenjsko.« je med drugim v svojem priložnostnem govoru dejal Janez Kavčič-Orlov, predsednik Odbora partizanskih releskih kurirjev 4. VDV brigade Gorenjske. Za prijetno vzdušje pa so poskrbeli domžalska pihalna godba, recitatorji in dekliški pevski zbor Osnovne šole Josip Broz Tito. S tovariškim srečanjem borcev z mladino in občani so tako počastili tudi občinski praznik Domžal.

Polhograjsko hribovje je bilo že v drugi polovici leta 1941 središče partizanskega gibanja in neposredni bližini Ljubljane. Tu je deloval Dolomitski odred. Italijani so večkrat skušali vdreti na to območje, vendar vselej brez uspeha. Tako je Dolomitski odred v začetku marca 1942 v Dolomitih temeljito obračunal z večjim italijanskim sunkom, v spomin te bitke pa je pod Grmado, na Klopci, v bližini lovske koče, spomenik.

Družbenopolitične organizacije, osnovna šola Janeza Kalana in Turistično društvo Katarina pri Ljubljani so tudi letos pripravili in izvedli že tradicionalni pohod »Po poteh Dolomitskega odreda.« že štirinajstega po vrsti. Letošnji pohod, ki je bil v

Katarina – Topol

Kurirji Gorenjske

Toško čelo

krajino. Poleg tega, da so pripadniki zaščitne enote vojnopolitičnega vodstva NOV in POS varovali bazne tabore na Tisovcu, v Kočevskem rogu, Podlipoglavu, Polhograjskih Dolomiti, Černošnjicah, Beli krajini in drugod, so borci in borke zaščitne enote skrbeli tudi za varnost članov vojnopolitičnega vodstva Slovenije, ko so ti hodili po nevarnih poteh okupiranih območij naše domovine. Ko je Lojze Briški govoril o sedanjih težavah, ki tarejo naše gospodarstvo, je menil, da je občutek nemoči naj-

kurir že pred vojno bil tovariš Tito, ki je ilegalno potoval prek Karavank na partijsko javko v Avstrijo in Sovjetsko zvezo. Rojstvo partizanskih kurirjev, kot dela oboroženega ljudstva, pa sega v julijske dneve leta 1941., točneje 22. julija, ko se je slovenski narod pod vodstvom komunistične partije in Osvobodilne fronte trdno odločil, da si bo sodbo pisal sam.

»Domžalsko območje, kjer se danes nahajamo, spada med najbolj razgibana območja na Gorenjskem v času narodnoosvo-

ponedeljek, 25. maja, in se ga je udeležilo več sto osnovnošolcev šišenske in viške občine, je izzvenel v znamenju spomina na boje in proslave ob dnevu mladosti, prihoda tovariša Tita na čelo KPJ in 50-letnice ustanovitve KPS. Slavnostni govornik ob zaključku pohoda je bil pesnik Ciril Zlobec, podpredsednik RK SZDL, za prijetno razpoloženje pa so poskrbeli učenci osnovne šole Janeza Kalana in Franca Bukovca ter Vlado Kreslin in Miro Tomassini.

Zapis pripravil Jože Čurin

Partizansko šolstvo na Kozjanskem Učilnice v kmečkih izbah

Po vrsti napadov partizanskih enot, predvsem Kozjanskega odreda, poleti 1944, na sovražnikove postojanke na Kozjanskem in pozneje, v jeseni, še Bračičeve in Serčerjeve brigade, so bile ustvarjene ugodne razmere za ustanavljanje partizanskih šol. Za njihovo nemoteno delovanje je bilo porok osvojenost kozjanskega ozemlja in seveda enote, ki so se bolj ali manj nahajale na območju med Savo, Savinjo in Sotlo.

Vzrokov za to je bilo seveda več. Razvila se je izredna politična aktivnost, narodnoosvobodilni odbori so rastle kot gobe po dežju, na ruševinah je vznikla gospodarska dejavnost, ki se ji je pridružilo tudi pestro kulturniško snovanje, zlasti zborovsko petje. Misliti je bilo torej treba tudi na najmlajše, ki so bili vsa leta okupacije prisiljeni obiskovati osvojenih nemških šol.

Kot prva se je na osvobojenem partizanskem ozemlju pojavila heninska šola, v junijskih dneh 1944 so prvi drobljanci že zakorakali skozi vrata partizanske, slovenske šole.

31. julija se je heninski pridružila še jurkloštrska, 16. oktobra pa je okrožni odbor OF Kozje že poročal, da obstaja na Kozjanskem enajst šol, kjer poučuje 24 učiteljev. Šole so bile v

sle opravljal Pilštančan Janko Regvat.

Partizanske šole so prinesle na Kozjansko veliko vznemirjenje, pa tudi občutek, da se razmere umirjajo; posledica vsega tega pa je bilo vesplošno veselje, tako med starši kot mladežjo. Šolska poslopja so bila polna, učitelji so drobljancem začeli preganjati iz glav germansko zapuščino, ki sicer res ni bila kdove kako globoko zasidrana, je pa še kako zavrta razvoj.

Takrat je šolski upravitelj na Prevorju zapisal:

»Vpisanih šoloobveznih otrok je 178, obiskuje jih pouk 89. Večina staršev in otrok je zelo vesela šole. Znanje slovenskega učnega jezika je obupno. Učenci nimajo nobenega besednega zaklada, ne znajo pisati po nareku in celo prepisovanje s table jim dela težave. Peti razred čita tako kakor normalni drugi v začetku šolskega leta. Podobno je znanje v računstvu in ostalem.«

Na pročelje osnovne šole na Pilštanju so z velikimi črkami napisali: **NAJVEČ SVETA OTROKOM SLIŠI SLAVE**. Ko so pred leti dosluženo šolsko poslopje, eno najstarejših šol na Štajerskem, obnavljali, se nikomur ni zdelo vredno, kljub opozorilom, da bi napis, kot spomin na vročo

čih šol prišla naravnost iz ljudstva.

»Spominjam se,« berem v starih beležkah besede Janka Regvata, »da je bila na heninski šoli takrat nastavljena učiteljica Ivica Trampuž, ne vem pa, kdo in od kod so prišli drugi. Da bi dobili učni kader, smo organizirali široko akcijo, ki je zajela tudi borce Kozjanskega odreda, aktiviste, skratka, vse, ki bi lahko opravljali to pomembno poslanstvo. Ni bilo zaman: kmalu so začeli prihajati prvi voljnejši, ki jim ni bilo vseeno, kaj bo z našo mladino.«

Učilnice so bile dostikrat v prostornejših kmečkih izbah, precej šolskih stavb je bilo uničenih, sovražnik je neprestano vdiral na osvojenost ozemlje in tako se je zgodilo, da se je mladež z abecedniki in čitankami kajkrat morala seliti kar pod kozolce. Ni bilo knjig, ne svinčnikov, ničesar, le volja in dobrotna zavest, da opravljaš koristno delo. Mnogo potrebnega so šolnikom znosili aktivisti, pa tudi borci partizanskih enot, marsikaj se je na Kozjanskem znašlo tudi z območij izven regije.

»Navezali smo stike s predsedstvom SNOS«, berem Regvatove besede, »in tako so nam kurirji prinesli vsa potrebna navodila, do-

Da bi lahko zaživelo partizansko šolstvo, je bilo treba okrepiti tudi politično oblast. Na sliki: upravno politični tečaj na Pilštanju, november 1944

mi je takrat dejal Janko Regvat, »obisk šole pri Sv. Antonu nad Blanco, kjer sta poučevala učitelj Mirt in učiteljica Kristina Radej iz Senovega. Sredi našega dela v razredu je pritekel

Janko Regvat, partizanski šolski nadzornik

ves prestrašen pionirček-učenec in povedal, da se šoli bližajo Nemci. Z malčki vred smo stekli v pol ure oddaljeni gozd in se po končanem nemškem vpadu vrnili nazaj. Takšni dogodki niso bili redkost.«

Kakšen je bil videti pouk v »posebnih« razmerah?

Janko Regvat: »Poleg računstva in ostalih realij smo se v naših partizanskih šolah ukvarjali predvsem s pripovedovanjem o naši slavni narodnoosvobodilni borbi, o zgodovini naših narodov, o naši svetli bodočnosti in čemu se naši narodi sploh borijo. Ne bom pozabil dogodka, bil sem na obisku v neki šoli, ti prizori so se ponavljali povsod, ko je neki pionirček s tresočo, nevajeno roko pisal po tabli z velikimi tiskanimi črkami **TITO, NAŠ TITO! TITO, NAŠ VODITELJ.**

Pionirčku je ob pisanju žarel ponos iz oči, ko je črkoval na tablo ime svojega ljubljenega voditelja.«

Bilo je, kot da bi na Kozjanskem (pa tudi v Zgornji Savinjski dolini in še kje) živeli v nekem drugem svetu, brez sovraštva, brez vojne...

Nenadni sovražnikov

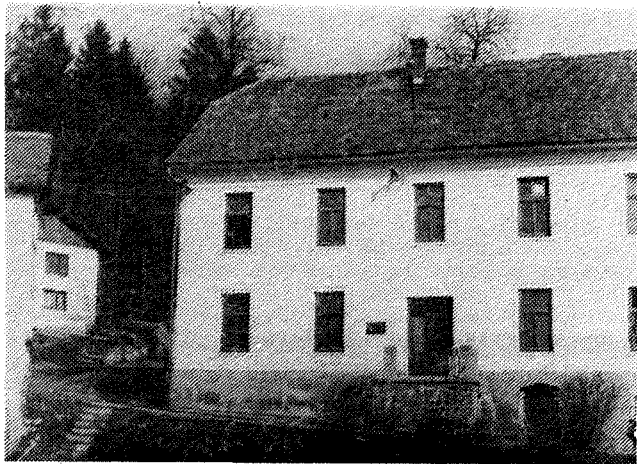
vpad na Kozjansko, v decembru 1944, je uničil vse upe. Šole so se razvijale iz dneva v dan, programi so se izpolnjevali, politična oblast se je okrepila: septembra so bile objavljene volitve v krajevne NOO po vsem Kozjanskem.

5. decembra so se zbrali volilci na Pilštanju, nihče ni ničesar slutil. Pred zbranimi Kozjanci je predsednik krajevnega odbora

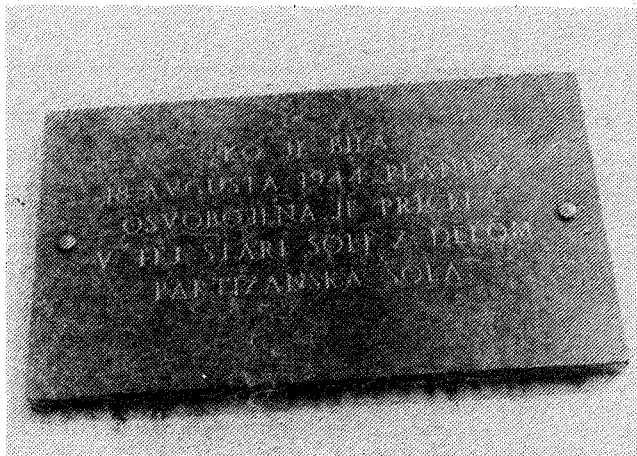
la posameznih odbornikov in ocenjevali delo odbora...

10. decembra 1944, le pet dni po teh velikih besedah, so se na Kozjansko zgrnile nemške in ustaške enote, požigale in ubijale, ropale in strahovale prebivalstvo. Partizanske šole so vse do osvoboditve zaprle vrata.

Skorajda nobena teh partizanskih šol danes ne služi več svojemu namenu. Na-

Osnovna šola (nekdanja) na Planini pri Sevnici

Plošča na planinski šoli

Osnovna šola (nekdanja) na Pilštanju

Dobju, Henini, Jurkloštru, Planini, Pečicah, Prevorju, Razborju, Sv. Antonu, Šentvidu, Zabukovju in Zagorju, vendar učiteljev še ni bilo dovolj. Tudi šol je bilo premalo.

Po osvoboditvi Kozjega v septembru 1944 so se možnosti znatno povečale in tako so se prejšnjim kaj kmalu pridružile še šole v Podgorju, na Pilštanju in v Kozjem.

Starši in otroci se vesele

Šolsko delo je teklo kar se da normalno. Učitelji so imeli konference, na katerih so se seznanjali z vojaškim in političnim položajem in seveda s šolskimi razmerami, šolske oblasti so imenovalle tudi šolskega nadzornika. Ta čas je te po-

željo kozjanskega človeka po znanju in domači besedi, ohranili... Le malo je manjkalo, da bi podobno usodno doživel tudi napis **NAROD SI BO PISAL NODBO SAM** v Šeškovem domu v Kočevju, kjer je bil zbor odposlancev slovenskega naroda!

Kot da smo že pozabili (ali hočemo?!), na zagrizen boj slovenskega naroda za materino besedo in očetnjo...

Proti koncu leta 1944 je na Kozjanskem delovalo 16 šol z dvaintridesetimi učitelji!

Ko sem se pred leti pogovarjal z danes že pokojnim Jankom Regvatom, takratnim šolskim nadzornikom, mi je dejal, da je pobuda za ustanovitev partizanskih, ali bolje slovenskih, doma-

bili smo celo učne programe.

Učenci skrbe za svojo šolo

Iz Regvatovega pričevanja tudi izvem, da je bil obisk šol, ki so mu bile izročene v skrbništvo, naravnost presenetljiv in da je bilo v njih vsaj toliko otrok kot danes. Razvila se je tudi administracija, natančnejše, vodili so šolske dnevnike, vpisne knjige itd., imeli so področne šolske konference!

Nove pridobitve pa je bila najbolj vesela mladež. Budno je bedela nad svojo šolo, organizirali so celo straže, da bi že od daleč videli, ali se poslopju morda ne bliža sovražnik. Tako je pouk potekal nemoteno.

»Živo imam v spominu«,

emona hotels

terme čatež

68250 Brežice, Jugoslavija

V Termah Čatež ob vsakem času za vsakogar nekaj.

- šola hujšanja
- medicinski program
- aktivni oddih
- sistematični zdravniški pregled
- preventivni program

telefon: (068) 62-110
telegram: TERME ČATEŽ
telex: 35795 TERME
žiro račun: 51620-603-30799

Društvo piscev zgodovine NOB in revolucije bo zborovalo

Izvršilni odbor društva je sklenil 5. junija 1987 sklicati izredni občni zbor ob 9. uri v dvorani skupščine občine Vič-Rudnik

Izredni občni zbor bomo sklicali zato, da bi z novimi ljudmi dopolnili izvršilni odbor, ki se je številčno skrčil. Obenem moramo izvoliti še disciplinsko komisijo. Sicer pa je naša želja, da bi bil zbor delaven, saj bo treba o mnogih aktualnih vprašanjih razpravljati in za nadaljnje delovanje prispevati nove predloge društva.

Delovanje izvršilnega odbora je bilo zelo razgibano. Moram poudariti, da so bili člani odbora zelo zaposleni, saj je bilo treba reševati nekatera bistvena vprašanja našega delovanja. V prvi vrsti naj omenim, da smo skupaj z nekaterimi člani komisije za zgodovino pri predsedstvu ZZZB Slovenije in predsednikom obeh koordinacijskih komisij prvič izdelali pregled dosedaj izdanih monografij ter program nadaljnega zgodovinskega plana. Pregled in program nista še dokončna. Program se bo spreminjal in dopolnjeval. Za sedaj nam ponujata zadosten pregled delovanja na področju zgodovinskega NOB in revolucije.

Izdelava programa je omogočila, da smo vzpostavili tesnejše stike med vsemi organizacijami, ki delujejo v okviru zgodovinskega NOB. Pri tem mislim na oba koordinacijska odbora, komisijo za zgodovino pri predsedstvu ZZZB NOB in na naše društvo. Poglobili smo sodelovanje, storili prve korake za razreševanje skupnih problemov in dosegli zadosti enotne poglede na nadaljevanje našega skupnega dela. Do sedaj je bilo izdanih okoli 95 zgodovinskih del v knjižnici NOV in POS ter knjižnici OF pa tudi zunaj teh bibliotek. Izkazalo se je, da je treba po programu napisati še okoli 120 del, kar je zagotovo izredno velika in težka naloga. Temeljno vprašanje pri izpolnitvi programa se vselej pojavlja: kako pridobiti zadostnega števila kakovostnih piscev zgodovine. Tu je

krizna točka in prizadevati si bomo morali, da jo razrešimo.

V ta namen smo glede na program našega društva pripevali veliko pobud. Menimo, da je za izpolnitev tako pomembnega programa, edinstvenega v svetu, potrebno, da se vključijo tudi družbenopolitične organizacije. Pisecm NOB in pa vsem tistim organizacijam, ki to delo podpirajo, so dolžne pomagati. Po svojem obsegu, bogati vsebini in nacionalnem in političnem pomenu je program ne le zanimiv za borce in poklicne zgodovinarje, pač pa je nacionalnega pomena ter kot projekt zadeva široko slovensko družbo. Zato smo si zastavili nalogo, da bi zgodovinskega projekta dobil tudi družbenopolitično verifikacijo. Na posebnih sestankih z ustreznimi organizacijami, zlasti pa s predsedstvom ZZZB NOB, komisijo za tradicije pri predsedstvu republiške konference SZDL in pri samem predsedstvu te konference smo dosegli, da se je naš program verifikiral kot nacionalni projekt, s čimer smo uresničili tisto, kar smo si bili zastavili.

Posebno pereč problem pri nadaljevanju uresničevanja programa je vprašanje ustreznih zgodovinarjev in piscev. Borčevska populacija je že dosegla povprečno starost 70 let. Pisci umirajo ali zapuščajo delo zaradi starosti in bolezni. Sestaviti moramo zadostno ekipo piscev zgodovine, da bomo zgodovinskega projekta pravočasno končali, da ne bomo ostali sredi poti. Pospešiti moramo pisanje monografij in pritegovati k delu nove ljudi. V ta namen smo se zavzemali za to, da bi se sramotno nizki honorarji končno uravnavali z rezultati dela piscev, da bi bili na ravni formule, ki jo v tem pogledu zastopamo: da bi namreč naj bil honorar za avtorsko polno enak mesečnemu povprečnemu osebnemu dohodku v

Sloveniji. Izplačevanje honorarjev naj bi prevzel poseben odbor pri republiškem odboru ZZZB, sredstva pa naj bi zagotovila družba tako, da bi denar došel v ta sklad v potrebnem organiziranem in urejenem zaporedju. Dosegli smo soglasje predsedstva republiške konference SZDL Slovenije za tak sklad in za njegovo finančno napajanje ter razumevanje za ta način financiranja vseh družbenopolitičnih faktorjev. Posebno se je za to zavzemalo predsedstvo republiškega odbora ZZZB Slovenije. Prvi konkretni koraki so bili v tej meri že storjeni. Ti bodo pospešili izpolnjevanje zgodovinskega projekta in pritegnili nove pisce. Napravili smo prve korake še pri drugih oblikah animiranja piscev, tudi na področju uporabe tehniških pomagal.

Zgodovinskega projekta zašlo v velike težave letos glede na posebne pogoje, v katerih delujejo založbe. Nevarnost tiči v tem, da bodo knjige ali zelo drage, ali pa jih ne bo mogoče izdajati. Naše društvo se je že začelo zanimati za nova pota izdajanja naših knjig. Imamo velike družbenopolitične organizacije. Zakaj smo tako okorni, da si ne znamo na preprost način poiskati poti, ki bi knjigo pocenila in ji omogočila pohod med ljudi? Tudi v tem pogledu smo dosegli že nekatere uspehe pri prizadevanjih za pocenitev naše knjige. Namravamo se sestati tudi z delegacijo sekretariata za narodno obrambo, da bi razpravljalo o možnostih za razdeljevanje naših knjig v enotah JLA ter možnostih za prevajanje knjig v srbohrvaščino.

Potrebno je, da združimo svoje moči pri nadaljnjem uresničevanju zgodovinskega projekta. Pričakujemo novih pobud in predlogov. Na zbor vabimo vse članke društva, pa tudi nečlane, ki se zanimajo za naše sodelovanje.

Lado Ambrožič-Novljan

Ustaviti brezglavo inflacijo

Oglašam se iz Murske Sobote.

Na programski konferenci naše organizacije ZZZB je predsednik Ilija Torbica podal kar pregledno poročilo o delu, o težavah pri delu, uspehih in neuspehih, o dogajanjih glede štafete in plakata, pa o sedanjih prizadevanjih za uresničevanje in zaviranje stalno naraščajoče inflacije, o novih ukrepih, na koncu pa o tem, da je že sklenjeno o povišanju članarine iz dosedanjih 500 dinarjev na 1000 dinarjev. Pozdravil je polnoštevilno udeležbo (okrog tristo nas je bilo). Na začetku smo se z minuto molka spomnili sedemnajstih članov, ki so nas v preteklem letu zapustili.

Brez premišljanja sem ugovarjal povečanju članarine, saj se s tem pridružujem vsem tistim, ki cene zvišujejo. To pa je medvedja usluga stabilizaciji, bolj prilivanje olja na ogenj inflacije, torej našemu dinarju, ki je v desetih letih v primerjavi s šilingom močno izgubil vrednost. Vsaka podražitev pa potegne za seboj zvišanje plač in pokojnin, kakor tudi obratno; tako se krog vrti brez konca. Predlagal sem, da moramo ustaviti inflacijo ter popraviti dosedanje napake in zmote (za to je sedaj pravi ter zadnji čas); sicer bi morali to storiti že pred desetimi leti in sedaj vrniti, obrniti v prid dinarja cene, pokojnine in plače, obrniti namesto navzgor, v zviševanje, v zniževanje plač, cen in pokojnin. Vse do tedaj, ko bomo prišli na raven, kakršna je bila pred desetimi leti in bo zopet dinar vreden vsaj 1:1 naspro-

ti šilingu (valuti, ki nam je najbližje, liri in drugim). Tedaj je šele pričakovati vrnitev zaupanja v naše gospodarstvo, v vodstvo oblasti, borcev, kakor tudi zvezi komunistov, ki ji prav zaradi tega upada ugled in zaupanje; krepi se nezadovoljstvo, inflacija in vedno večje razlike med najnižjimi in najvišjimi plačami ter pokojninami. To pa bo povzročilo spet nove in nove stavke, ker besedam ne sledijo dejanja (kot da bi nam manjkalo razum). Za slednjega vemo, da bi ga lahko izvažali. Besedam naj sledi vzgled, prava volja, močna in trdna, da bo spet nastal pravi red, za kar smo se borili štiri leta – ne le za svobodo, temveč za pravičen red, za manj razlik, za kulturni vzpon od analfabetstva, za boljšo voljo do dela ter večje zadovoljstvo in razumevanje ljudi in narodov, pa tudi da bo (kot se glasi v Internacionali) »Delu čast in oblast!«. Samoupravljanje torej v pravem pomenu, ne pa birokracija, ki je podvojena že z medobčinskimi, medrepubliškimi – vse-mogočnimi pisarnami, ki zavzemajo dragoceni prostor in stanovanjsko površino ljudem brez stanovanj. V vsaki novi gradnji prostore zopet dobe najprej pisarne in pisarji. Če bi preštel vse biokrate, bi tako ugotovil, da jih je gotovo dvakrat več kot proizvajalcev. V proizvodnji jih je malo in od teh hočemo večjo produktivnost. Le kako? Ko pa produktivnost prav birokrati požro, tisti, ki so štirje na enega delavca. Tu, v tem grmu tiči zajec. Seveda bo kdo rekel: »Ja, kam pa z vsemi

birokrati, ki bodo brez dela?« Moj odgovor je jaseen! Nazaj v proizvodnjo in v kmetijstvo, pa ne bo ostajala neobdelana zemlja in bo dala kruha, pa se znali ga bomo ceniti, kar že mnogi znajo. Raje uvažajo krompir, sladkor in drugo, porabljajo devize, ki bi jih morali predvsem vrniti, pa prihraniti obresti, ki pa bi bile porabljene tam, kjer manjkajo – v delavskem samoupravljanju, za nabavo novih, produktivnejših strojev...

Poudarjam, da kdor dela, dela tudi napake. Na napakah se učimo, toda ne tako, da jih ponavljamo! Na to opozarjajo številni štrajki in nezadovoljstvo. Preveč je zakonov, ki jih ne izvajamo, saj jih tudi ne moremo. Le kdo se še lahko spozna iz kupov predpisov, dopolnil k dopolnilom. Če je za to kriva ustava, jo je res treba spremeniti ali dopolniti, pa tudi izvajati in ne skrivati odgovornost (tudi posameznika. Prav je, da delamo v kolektivih, ni pa prav, da ni kolektivne odgovornosti. Napake se dogajajo in se še bodo, če jih ne bomo sprosti kritizirali in odpravljali, kot smo to delali med NOB, tudi male napake. Kaj bi bilo, če bi vsi borci delali po svoji glavi, kar bi se komu zahotelo? Tedaj ne bi bilo ne reda ne discipline! Kaj pa sedaj?

Je bil za poneverbe ali bogatenje na tuj račun kdo ustreljen kot sovražnik domovine? Niti imenovan ni! Kaznovan pa je delavec, za majhno napako, odpuščen in imenovan po vseh časopisih in še kje. Zakaj tako? Ker moram končati, še borbene pozdrav: Smrt fašizmu – Svoboda narodu!

Rudi Mikolič-Adam

Partizanski epigrami

Bojnemu tovarišu

V odnosih zapletenih biješ boj,
da bi rešili se iz krizne bede.
Čeprav smo v boju tem vsi za teboj,
še vedno slišimo samo besede...

Pred nami pa je svetli, stari sen,
zato ne puščaj nas v neznanja temi.
Krivuljo tisto, ki nas pelje ven,
odkrij čimprej, na glas, pred vsemi!

M. Seliškar

Politkomisar Sime zbira in komentira

Popotresna obnova Črne gore

Pred dobrimi osmimi leti – 15. aprila 1979 – je Črno goro prizadel 98 življenj. Vsa Jugoslavija je nemudoma priskočila na pomoč in s tem, kot že tolikokrat doslej, izpričala visoko stopnjo solidarnosti.

Popotresno obnovo hudo prizadete najmanjše jugoslovanske republike vodi republiški sklad za odpravo posledic potresa. Zahtevno delo, ki je skoraj prerodilo Črno goro, gre uspešno h koncu. Zaostajajo le dela pri obnovi dobrih 30.000 (meni se zdi ta številka neverjetno visoka, ali pa ima vmes prste »tiskarski skrat«) kulturnih spomenikov. Skodo na teh so ocenili na dobrih deset milijard dinarjev, kar je petina celotne škode, ko jo je bil povzročil potres.

O doseženih uspehih popotresne obnove so vsa jugoslovanska sredstva javnega obveščanja sproti dobro obveščala, tako da ni nobene potrebe, da bi o teh nespornih uspehih poročal še jaz. Veliko manj pa so obveščala javnost o zlorabah, spodrslih in negospodarni uporabi teh solidarnostnih sredstev. Ker gre za denar delovnih ljudi iz vse Jugoslavije, je treba poročati tudi o tem.

Tako so si v Ulcinju v prvih dneh po potresu nezakonito prilasčali nepovratno pomoč v vrednosti 12.000 do 40.000 dinarjev; takšnih primerov je bilo okoli dva tisoč. Nihče ne more niti natančno povedati,

kakšna je bila usoda več tisoč prikolic za kampiranje, soto-rov, gradbenega materiala, opreme in drugih oblik pomoči. Ob tem pa v republiškem skladu za odpravo posledic potresa pravijo, da to nikoli ni bilo v njihovi pristojnosti.

Precejšen del solidarnostnih sredstev so vložili v industrijske objekte, ki so bili dvomljivi že pred potresom, nekateri celo že v fazi priprav na likvidacijo, čeprav se v njih ni začela niti poskusna proizvodnja. Tako je na primer negotova usoda tovarne soli v Ulcinju, za katero so porabili 610.325.000 dinarjev, Račice v Tivtu, ki je iz sklada dobila 326.297.000 dinarjev, Brskova iz Mojkovca, v katerega so vložili 135,5 milijonov dinarjev itd. Tudi prvi rezultati Luke Bar (za katero so po potresu namenili 2.849.769.000 dinarjev) ali druge faze rekreacijsko-zdravstvenega centra v Igalu (1.192.554.000 dinarjev) niso spodbudni.

Omeniti še velja opekarno v Spuzu pri Titogradu, v kateri so se po potresu okrepili lokalni apetiti. Vanjo so celih pet let vlagali sredstva, iz sklada za prenavo pa je dobila več kot 90 milijonov dinarjev. Učinek: šele ko je bil objekt narej, so začeli raziskovati zaloge surovin in izkazalo se je, da so na moč skromne in povrhu še slabe kakovosti.

Gre za posledice neznanja in prenegajenosti, neodgovornosti, kakor tudi dejstva, da praviloma nihče ne mara razpravljati o takšnih stvareh, kaj šele

zanje odgovarjati!

Prav tako se nihče ne želi pogovarjati o usodi »tovarne stanovanj«, ki jo je Črni gori po potresu podarila Sovjetska zveza.

Deli tovarne z zmogljivostjo 1.000 stanovanjskih enot na leto še vedno stojijo na planjavi blizu Titograda, prepuščeni vetru, soncu in dežju (nekaj so jih sicer pokrili). V času, ko so jo podarili – leta 1979 – je bila vredna 6,4 milijonov klirinških dolarjev. »Strokovnjaki« iz Črne gore so potovali v Sovjetsko zvezo, da bi jim podrobneje pojasnili tehnološki postopek, menda zato, da bi bolje izkoristili zmogljivosti in nemara izdelovali še druge izdelke. Naposled pa je nekdo »ugotovil«, da bi bila tovarna nerentabilna. Medtem je seveda že tudi potekel garancijski rok, strokovnjakom iz Titograda tako ni bilo težko znova ugotoviti, da tovarne pravzaprav ne potrebujejo in razpisali so – licitacijo! Plemenitemu darovalcu so se medtem oddolžili tako, da so ploščo z njegovim imenom vgradili v zid neke druge tovarne, približno enake vrednosti... »Tovarna stanovanj« pa še nadalje propada na Čemovskem polju in v nič je šlo skoraj 7.000 stanovanj, ki bi jih lahko zgradili, če bi jo pravočasno postavili...

Pa še ena značilnost sklada za popotresno obnovo Črne gore: sredstva so v sklad, pa naj se sliši še tako neverjetno, hitreje dotekala, kot pa so jih Črnogorci uspeli porabiti!

Verjetno je prav to dejstvo

spodbudilo skupščino SR Črne gore, da je sprejela zakon o začasnih uporabi sredstev iz sklada za obnovo in razvoj območij, ki jih je pred osmimi leti prizadel potres, za finančno utrditev gospodarstva in bank te republike. Gre za pet milijard dinarjev, ki jih solidarnostno odvajajo vse republike in pokrajine. Za to naj bi uporabili še 3,5 milijarde dinarjev, namenjenih za gradnjo prepotrebni elektrarn, pa tudi sredstva za spodbujanje hitrejšega razvoja gospodarstva manj razviti območij (poldruga milijarda), prispevke tujih oseb, denar od republiškega davka na osebne dohodke itd. Tako bodo zagotovili 30 milijard dinarjev, kar bo šele prva »injekcija« za ozdravitev črnogorskega gospodarstva in bank. Ob sprejemanju tega zakona sta občini Kotor in Budva vložili posebna amandmaja, ki pa sta bila odbita.

Ob tej priložnosti je Mirjana Miković, delegatka Budve v zboru združenega dela skupščine SR Črne gore opozorila, da »ne smemo zanemariti niti morebitne reakcije republik in pokrajin, ravnati moramo previdno in odgovorno, ker so bila ta sredstva namenjena za povsem drugačne cilje!« (podčrtal Sime). Lahko bi se bili dogovorili, da bodo za finančno ureditev gospodarstva in bank vsi zaposleni v naslednjih šestih mesecih namenili po en osebnih dohodek, saj bi bilo bolje, če bi breme prevzeli vsi, ne pa samo stara mesta (Budva, Kotor, Ulcinj, Cetinje,

pripomba Sime), pomembna za ohranjanje identitete narodne kulture. Stara mesta ne smejo plačevati cene naših izgub, zgrešenih naložb in materialnih nesorazmerij...« To opozorilo delegatke pa je bilo brez haska.

Po sprejetem zakonu bodo solidarnostna sredstva za popotresno obnovo uporabljali za odpravljanje posledic zgrešenih naložb, slabega dela in neučinkovitega gospodarjenja, neodgovornega zadolževanja, petnajstih nelikvidnih bank, kolikor jih tačas premore majhna Črna gora itd., kar nima prav nikakršne zveze z odpravljanjem posledic potresa!

Po sprejetem zakonu pa je možno, da bodo slovenski delavci, denimo, s »potresno« solidarnostjo prispevati svoj, ne ravno tako majhen delež, tudi za pokritje izgube nerentabilne, komaj lani svečano odprte železniške proge Titograd – Skadar (LR Albanija), medtem ko slovenske železnice že sedem let niso mogle kupiti niti enega samega potniškega vagona.

Podobnih primerov je na voljo še več.

SR Slovenija je lani vplačala po črnogorskih podatkih 1.453.818.000 dinarjev v sklad za popotresno obnovo Črne gore ali 79,70 odstotkov naložene obveznosti. Njej sledi SR Hrvaška s 50,65-odstotno izpolnjenjo obvezo, medtem ko so ostale republike in pokrajine še znatno nižje.

Obljube črnogorske skupščine, da bodo skladu za obnovo

in razvoj območij, ki jih je prizadel potres, vrnili sredstva prej kot v petih letih in celo s 26-odstotnimi obrestmi, je kaj jalova tolažba.

Pri tem je črnogorska skupščina po mojem mnenju povsem spregledala zakoreninjen občutek poštenih ljudi, ki prostovoljno prispevajo solidarnostna sredstva onim, ki jih je prizadela takšna ali drugačna nesreča, da so ta sredstva brez-pogojno namensko in gospodarno uporabljena. Tovrstnih napak ali celo zlorab darovalci ne oproščajo, še manj pa pozabljajo.

Kljub temu, da se tokrat zbira solidarnostna sredstva po zakonskih določilih, to moralnih določil solidarnosti v ničemer ne spreminja, saj gre v tem primeru vendarle za delom ustvarjena sredstva delovnih ljudi, ne pa za izdelke tiskarne Narodne banke Jugoslavije, ki dela (na žalost) s polno paro.

To bi po mojem mnenju morali vsekakor spoštovati tudi izvršni svet in delegati črnogorske skupščine.

Spričo tega komentarja sem že pripravljen na reakcijo določenih črnogorskih krogov: »Le kaj pravzaprav hoče tale politikomisar Sime? Pa vendar ne misli, da se bo Črna gora danes odrekla podporam in pomoči v najrazličnejših oblikah, ki jih že prejema celo izpred časa našega velikega vladike Petra Petrovića Njegoša (1813-1851)? Pri tem gladko pozablja, da mi, Črnogorci, zelo cenimo svojo zgodovino in se zlepa ne odrečemo zgodovinski pridobitvam!«

Vaš Sime

Med stvarnostjo in slepili

Beograjska proslava dneva mladosti je naposled pod streho. Prireditelj z imenom »Prižgite luč«, okoli katere je bilo letos nemalo preprirov in preukcij, je potekla ob udeležbi 5.500 nastopajočih otrok, mladincev in vojakov ter kakih 40.000 gledalcev, ki so napolnili stadion JLA do zadnjega kotička. Navzoči so bili seveda tudi nekateri najvišji predstavniki naše države. Nestalno vreme na srečo ni zmotilo predstave, katere vrh je bila, kakor vsako leto, predaja tradicionalne štafete mladosti. To pot so mladi izročili štafeto palico Hashimu Rexhepiju, sedanjemu predsedniku ZSMJ. Vročila mu jo je albanska rojakinja Rajmonda Bronshai z besedami, spregovorjenimi najprej v srbohrvaščini in nato v materinem jeziku: »Po Titovi poti – to je sporočilo mladih Jugoslavije! Skupaj vse zmoremo! Srečen dan mladosti!«

Omenjena prireditelj je bila samo vrh piramide mladinskih proslavljanj, ki so se začela po vsej državi pred nekaj meseci, ko so slovenski mladinci in alpinisti startali s štafeto palico v rokah na vrhu Triglava. Znatno močnejši poudarek slavlju je dajala okoliščina, da se jugoslovanski narodi in narodnosti letos spominjajo 50. letnice Titovega prihoda na vodilni položaj v KPJ, kar je odločilno vplivalo na naš osvojitveni boj, revolucijo in sploh vso novejšo zgodovino Jugoslavije. Čeprav so se pokazali določeni razločki med predstavami slovenskih in drugih mladih, kako obeležiti znameniti jubilej (ali z vsebinskimi dogajanjem, ki naj bi se neposredno ustvarjalno in organsko vključevala v ostrijev naše skupne zavesti za premagovanje kriznega položaja, ali pa zgolj z vsakršnimi manifestativnimi poudarki, ki naj bi po utečenih vzorih oznanjali neizpodbitno zvestobo Titovim postulatam), je treba ugotoviti, da so bili v štafetnih tednih primerno izčrpane vse te oblike, na beograjski sklepni slovesnosti pa je bila najdena nekakšna kompromisna rešitev med obema zasnovama o vendarle prevladujočih čustvenih obeležjih.

Fanfara, himna, prisegajoča pesem Druže Tito, mi ti se kunemo, živopisne barve kostumov nastopajočih, narodne noše, strunni nastopi pripadnikov JLA (ki so ob vsem drugem slavili jubileja Vojnega letalstva in Vojne mornarice), folklorni plesi, Brankovo kolo, dovršeno izvajani liki iz živih teles (srca, sonca, zvezde, snežne kepe, napisit itd.) ognjemiti,

pojavi se napisi aforizmi in gesla, hrupni vokalno-instrumentalni komadi rockovskih ansamblov – to so bila sredstva, s katerimi je mladina ponazarjala svojo pripadnost naši skupni stvari, svobodo, življenjski pogum, vedrino, udarnost. Imenitno izurjen nastop, ki so ga televizijske kamere in radijski mikrofoni tehnično dovršeno in vsebinsko dokaj zvesto prenesli v domove po vsej Jugoslaviji, je nedvomno dosegel svoj cilj: izpričal je velikopoteznost mladih, ko gre za igro, pesem, ples, proslavljanje. Uspeli so izrazni kompleksi, naslovljeni z gesli »Bomba v prsih«, »Vodil nas je maršal Tito«, »Sit sem vročega podnebnja« in »Delavski vsakdanjik«.

Ni dvoma, da smo bili priče prireditvi, ki je po svoje potrdila bratstvo in enotnost jugoslovanske mladine ter vseh naših narodov in narodnosti. Prireditelj smo tako občutili, čeprav

je res, da so bile njene vokalne prvine izvedene dosledno in izključno v srbohrvaškem jeziku ter da so bili na primer makedonski, albanski, slovenski in drugi elementi, če jih je kje kaj bilo in ki bi sodili zraven, povsem neopaženi ali vsaj nerazpoznavni.

Možne čemerne pripombe, ali takšne prireditve ne poudarjajo preveč energij, ki bi jih bilo mogoče bolj s pridom uporabiti drugje, ali so velikanski stroški za takšno proslavo (npr. ravnanje smešna oziroma že kar grdo zavajajoča je bila nedavna ocena Rexhepija, da je vse skupaj veljalo le sto milijonov dinarjev) v skladu z našim splošnim družbenim položajem, ali ne pomeni takšno institucionalizirano »veselje« samo ceneno injekcijo samoto-

lažbe in antizvesti nekemu težkemu bolniku – vse take pripombe so bile v ponedeljek zvečer vsaj za eno uro brezpogojno odrinjene. Zmagali sta linija in logika samopozabe, vetrnjaškega optimizma, neke balkanske večnostne junaškosti, ki je marsikdaj zares predstavljala gore z devizo: »Ni položaja, ki mu ne bi bili kos«. Vprašanje je samo, če se lahko zgodovina takisto ponovi tudi zdaj, ko smo zagazili v povsem nepoznane zagate moderne civilizacije...

Izražamo prepričanje mnogih državljanov, da so naši sedanjí eksistenčni problemi rešljivi samo z največjim napotom poštene skupne volje in ozaveščenosti ter trdega dela z glavo in rokami. Zato si delamo zelo slabo uslugo, če skušamo s socrealističnimi manifestacijami nadomeščati, ali vsaj odlagati, dejanja. Ko bi bil naš maršal in predsednik Tito še živ, bi nam zanesljivo položil

na srce tem premislekom ustrezno poslanico.

Ko smo se v terek jutraj prebudili, je zazijal med beograjskim pravilničnim slavlju in stvarnostjo še večji prepad, kakor bi se nam pojavil pred očmi brez tiste kratke omame. Z vso neizprosno smo se zavedli strahotne brezposelnosti, bede milijonov naših ljudi, stanovanjskih, izobraževalnih in drugih stisk, ki tarejo predvsem v življenje stopajočo mladino, dolgovi in inflacije, ekološki grozi, tavanj in nedosednosti v razvojnih načrtih ter vseh drugih škripcev.

Ker je bilo tako, in ker ni verjeti, da bi na krilih proslav zapluli v kak vrednejši svet, se zavzemamo, da kaže prenehati s takimi in podobnimi slepili.

Zvone Kržišnik

na tema štafeta. Tudi sama sem si o njej ustvarila svoje mnenje.

Štafeta je bila pri nas dolga leta poslanica miru, bratstva in enotnosti. Palica je potovala iz vasi v vas, iz mesta v mesto, iz republike v republiko. Bila je čestitka za rojstni dan našemu dolgoletnemu voditelju tovarišu Titu. Vsako leto je prišla prav v njegove roke.

Kaj pa zdaj? Letos je že sedmo leto, odkar Tita ni več. Umrl je, štafeta palica pa se še vedno, iz leta v leto, odpravlja na pot in na koncu pristane v rokah neznanca mladince. Njenega rojstnega dne – čestitka za rojstni dan – ni več. Pravijo, da s tem izražamo spoštovanje do tovariša Tita. Ali to ne moremo tudi drugače? Mislim, da imajo tisti, ki pravijo, da je to samo razmetavanje denarja, prav. V teh kriznih časih bi nam prišel prav vsak dinar, mi pa ga zapravljamo za razne proslave. Prav je, da se tovariša Tita spominjamo s spoštovanjem in čeprav je umrl, ga bomo večno imeli v srcih. Živel je za domovino in bi verjetno tudi sam želel, da poskrbimo prej zanjo, pa se potem lotimo drugih stvari.

Takšno mnenje sem si o štafeti mladosti ustvarila jaz. Vendar pa so v mojem mišljenju tudi luknje, ki jih bom zapolnila z leti in izkušnjami.

»ŠTAFETA MLADOSTI BI NAS MORALA ZDRUŽEVATI, DANDANES PA SPOZNAVAMO, DA NAS PRAVZAPRAV RAZDRUŽUJE« je misel, ki verjetno žre vsakega izmed nas.

MAJA BENKO, 7. a,
I. OŠ Daneta Šumenjaka,
Murska Sobota

Sporočila brez laka in zastavic

V TV-15 smo ves čas letošnje poti štafete mladosti gojili kritičnega duha zoper prazno manifestativnost te in take akcije in obenem navdušeno spremljali ravnanje slovenskega mladinskega vodstva ter mladino v celoti, ko sta skušala štafeti vdihniti sporočilo o svojih stvarnih doživljanjih v času, ki ga živimo, o svojih in naših skupnih odprtih vprašanjih in o viziji zdravega, usklajenega razvoja. O tem so zavzeto, trezno in kritično spregovorili na celi vrsti okroglih miz, ki so jih v dneh bivanja štafete palice v naši republici organizirali po vsej Sloveniji. Nekaj zabeležb o teh sporočilih mladega rodu smo prihranili za tokratno objavo, z željo, da bi ustvarili ravnotežje med poplesujočo manifestativnostjo, do katere izražamo zadržke na eni, in resnim prispevkom mladega rodu k presoji naših dni na drugi strani.

»Nočemo biti rezervat poceni hrane in energije!«

Ptujsko besedovanje se seveda ni kaj prida razlikovalo od murskosoboškega, z izjemo poudarjanja velike nezaposlenosti v občini: 1172 iskalcev dela je veliko breme za še vedno ne dovolj razvite podravske kraje, to pa je bil tudi neljub pozdrav štafeti mladih ob Dravi!

Ptujski mladinci niso prav prepričani, ali bodo dolgoročni programi njihove, pa tudi sosednjih občin, ki se še otepajo z nerazvitostjo (Ormož, Lenart) s sodobno tehnologijo, delovna mesta ustvarjali, ali pa jih bo še manj.

Slišati je bilo, da je domače kmetijstvo osiromašeno, da so se sredstva prelivala drugam,

zbornice za Podravje pa je hkrati dejal, da bi rade volje uvajali na njihovem območju kapitalno intenzivne dejavnosti, da pa se že na samem začetku spopadajo z nepremagljivim problemom: ustreznih kadrov ni in ni?!

Začarani krog se zožuje. Kadrov za bistvene opredelitelje gospodarskega razvoja v Podravju ni! In kot v Murski Soboti, smo slišali tudi tukaj: za mladino so zanimive tiste panoge gospodarstva, ki so tehnološko v »špicu«, elektrogospodarstvo, elektronika itd., »krizni« poklici (kmetijstvo, rudarstvo, živilstvo, nenehni izgubaši) jih ne zanimajo. Če se že vendarle kdo odloči tudi s pomočjo štipendije, z leti iz teh krajev »izpuhti«. K vsemu temu pripomore tudi dejstvo, da postaja šolanje vse dražje, posledica tega pa je, so poudarili na ptujski okrogli mizi, da so mariborski, pa tudi ptujski srednješolski in menda tudi študentski domovi – prazni.

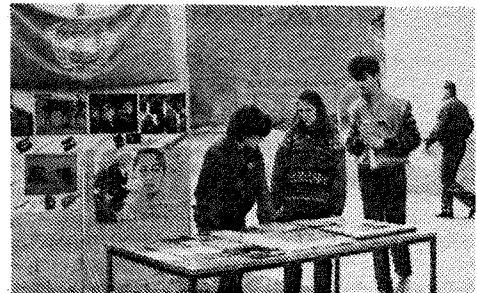
V Ptuj se je, kot »kronska« priča, oglasil tudi brezposelni intelektualac, filozof. Dejal je, da delovno mesto zanj sicer obstaja, da pa ga zaseda nekdo, ki za to ni usposobljen; v sfere, kjer »vsi drže skupaj«, je težko prodreti. Tudi sicer misli, da je pri nas še vse preveč »nedotakljivosti«. O njih preprosto ne smeš govoriti. (»Ko se je nedolgo tega razpravljalo o proračunu federacije, bolje rečeno, o velikih apetitih, je bilo občutiti kar nekakšno histrijo...«).

Milenko Strašek

Izobraževanje ob delu

Zakaj so organizirali razpravo? Zato, ker danes že vsi Jugoslovani vemo, da krize ne bomo premagali z vrnitvijo dolarskih dolgov in z izvozom za vsako ceno. Še vedno se ne znamo vključiti v mednarodno delitev dela. Na mednarodnem trgu pa nastopamo z nihajočo kakovostjo izdelkov, nespoštovanjem standardov in neprimerno strukturno proizvodne cene.

»Če hočemo nastopati kot enakovredni partnerji, moramo premostiti tehnološki prepad,« so dejali mladinci na okrogli mizi, ki je bila na Vrhniki. »Seveda je to lažje reči, kot pa narediti. Zveza socialistične mladine ni organizacija, ki bi lahko neposredno gradila novo tehnologijo. Smo pa organizacija, katere dolžnost je vzpodbujati in zahtevati obrat k 21. stoletju, že

Sprehajalce mimo murskosoboške ekološke stojnice, postavili so jo le nekaj minut pred začetkom okrogle mize o družbenem razlojevanju, je privlačnost gradiva očitno »zagrabila«: propagandno gradivo je kmalu začelo izginjati v žepih mimoidočih!

v svojem imenu in v imenu generacij, ki prihajajo.

Raziskave na zahodu kažejo, da je najboljša naložba prav naložba v znanje. To je obenem prvi korak oblikovanja visokih tehnologij. Toda naš naravni prirastek je premajhen, da bi zgolj z zamenjavo generacij omogočili realne kadrovske možnosti za preobrazbo gospodarstva tja do konca tisočletja. »Rešitev vsekakor ni v ohranjanju obstoječih kadrovskih in s tem tehnološke strukture,« so dejali, »temveč v iskanju notranjih kadrovskih rezerv, v prekalifikacijah in dokvalifikacijah svojih delavcev. To je edina, pa čeprav težka rešitev.« Povsod postavljajo kot največji problem motiviranost delavcev za izobraževanje. Tudi tu se da pomagati – z omejevanjem priznavanja z delom pridobljenih izkušenj, z uveljavljanjem promocijske funkcije izobrazbe, z boljšim seznanjenjem delavcev o možnostih izobraževanja, z ustvarjanjem sklada strokovne literature. Seveda bo treba za povečanje obsega izobraževanja motivirati tudi delovne organizacije same. O načinih in mehanizmih tega izobraževanja ob delu bi se morali dogovoriti skupaj z družbeno-politično skupnostjo in njenimi organi v občini, obenem pa se povezati s tistimi silami v širšem družbenem prostoru, ki so prepričane, da je treba izobraževanje delavcev obravnavati kot investicijo in ne kot porabo.

Nekateri motivirajo študij z besedami: »Študiraj ali pa boš moral delati!« Napačno. Ne gre za nasprotje med umskim in fizičnim delom. »Mladino moramo vzgajati tako,« so še poudarili, »da se bo zavedala lažnosti antagonizma umsko-fizično in ga zavestno presegala z osvajanjem novih tehnologij, ki bodo kmalu izpodrinile klasični industrijski proletarijat.«

Ž. D.

Sporočilo mladih mladim

Mladi imamo veliko želja. Naša največja želja pa je, da ne bi bilo vojne v svetu. Želimo si, da bi živeli v miru in svobodi. Mi – jugoslovanska mladina – živimo v svobodni domovini, toda po nekaterih delih sveta še vedno vira vojna. Tem mladim želimo, da bi vojne bilo čimprej konec in da bi živeli srečno v miru in svobodi, tako kot živimo mi.

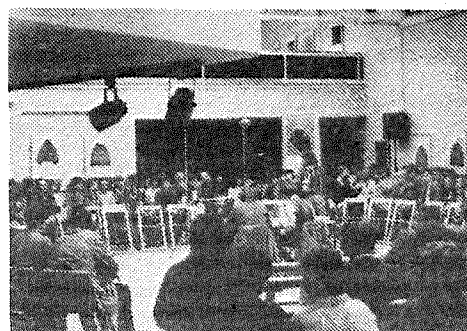
Želimo si tudi veliko medsebojnega dopisovanja, srečanja in prijateljstva z mladino vsega sveta.

Ena izmed želja je, da bi vsi mladi živeli v srečnih, mirnih in skrbnih družinah. Morali bi tudi varčevati, ubogati starše, se pridno učiti in odrasčati v zvesto in pošteno mladino. Zelo vljudni in spoštljivi moramo biti do starejših ljudi in zavedati se moramo, da so se bojevali za mir, svobodo in našo srečno in svobodno mladost.

KSENIJA BUZEČAN, 6. a
COŠ Škofije

Štafeta

Kot trinajstletnica se nerada vpletam v politično življenje, kajti s tem naj se ukvarjajo starejši in pametnejši ljudje. Vendar pa me tu in tam pritegne tudi kakšna taka stvar. Tako je pri nas najbolj aktual-

Okrogla miza v soboški Galerji: ne »lon« posli, pač pa visoka tehnologija!

Stopnjevanje napetosti v Zalivu

Dobrih dvajset let je minilo in incidenta v Tonkinškem zalivu, ko so se spopadli vietnamski torpedni čolni in ameriški rušilec Maddox. To je tedaj pomenilo zeleno luč za ameriški senat, ki je odobril vojaške operacije proti Severnemu Vietnamu, hkrati pa tudi uvodno dejanje vojne v Vietnamu. Dober teden pa je tega, kar je iraško vojaško letalo v Zalivu »pomotoma« zadelo ameriško fregato Stark, ameriški predsednik Reagan pa je ob pogrebu sedemintridesetih ameriških mornarjev, ki so umrli na fregati, dejal, da je ameriška navzočnost v tem delu sveta bistvenega pomena za zagotovitev miru. Vprašamo se lahko, ali se je človeštvo v triindvajsetih letih od začetka vojne v Vietnamu česa naučilo ali pa se utegne zgodovina ponoviti.

Seveda se ob tem zastavljajo

tudi številna druga vprašanja, ki jih je nedvomno več kot odgovorov. Gotovo je, da sta se v mrežo zalivske vojne vse bolj neposredno vpletli obe velesili. Z dejstvom, da sta sprejeli ponudbo Kuvajta, da s svojimi vojnimi ladjami ščitita njegove ploveče tankerje in tudi lastne interese, sta namreč tako Moskva kot Washington na Srednji vzhod vnesla dodatno možnost širšega vojaškega spopada. Iranska stran je stališče še zaostрила z izjavo, da bo streljala na vse ladje, za katere bo ocenila, da prevažajo tovor za Irak.

Zdi se, da zdaj niti ni več toliko pomembno, kako se je dejansko moglo zgoditi, da je iraški lovec, sicer francoske izdelave, zadel ameriško fregato, ko pa je še pred nedavnim Bagdad obiskal pomočnik ameriškega državnega sekretarja Richard Murphy. Oprijemljivi

vih razlogov za sovražne dejavnosti torej ni bilo. Zdi se, da sta ameriški predsednik Reagan in iraški voditelj Husein za silo zakrpala incident, za katerega je iraška stran dejala, da je bil »tragična napaka.« Svojevrstna ironija pa je bila, da so ameriško ladjo zadeli Iranci in to z raketo francoske izdelave. Raketen sistem »exocet« so Francozi izdelali leta 1968, v oborožitve pa so ga uvedli leta 1972. Danes s tem sistemom razpolagajo na najmanj sto ladjah, letalih, helikopterjih in sicer v Franciji, Zvezni republiki Nemčiji, Veliki Britaniji, Grčiji, pa tudi v državah Južne Amerike. S tem sistemom so Argentinci med drugim obstreljevali britansko vojsko med vojno za Falklande. Iraška raketa francoske izdelave je tokrat torej zadela ameriško ladjo, utegnili pa bi se dogoditi, da bi ladjo zadel izstrelke sovjetske izdelave ali da bi ga izstrelili iz letala sovjetskega porekla. Bi bil takrat razlog za maščevanje ameriške strani večji in ali bi to pomenilo, da bi bili Američani že v vojaškem spopadu s Sovjetsko zvezo?

Nekdo je nekoč dejal, da je politika višja matematika z več neznankami. V osredju dogajanja v Zalivu se zastavljata zlasti dva vidika presojanja nedavnega incidenta. Prvi zadeva njegovo vojaško naravo in drugi njegovo politično. Dogodek je po svoji vojaški plati opozoril na vso paradoksalnost vzdrževanja varnosti in miru s pomočjo najsodobnejše vojaške opreje. Omenjeni spopadi pa lahko čez noč izbruhnejo v spopade širših razsežnosti, kjer ni zagotovila, da bodo nasprotujoče si strani uporabile le konvencionalno orožje, kar potemtakem pomeni resno nevarnost za vso človeštvo.

V zvezi s politično naravo incidenta pa se zastavlja vprašanje, čigav je sploh Perzijski zaliv, v katerem so pred izbruhom vojne naftne družbe izvažale iransko pa tudi arabsko nafto. Danes Združene države iz tega območja oskrbujejo le 7 odstotkov potreb po nafti, države Zahodne Evrope in Japonska pa kar 90. Medtem ko je mednarodna skupnost vojno v Zalivu, katere trajanje se približuje sedmemu letu, vse bolj začela spremljati kot ne-

ma opazovalka in ko so Združeni narodi in skupnost neuvrčenih iz leta v leto ponavljali apele miru, sta velesili ustvarili in spretno dogradili nekakšen ciničen okvir za politični pacifizem, ki pa je v sebi skrival manevrski prostor za gospodarske, vojaške in druge pošiljke sprtima stranema. Namesto, da bi velesili in tudi druge države s povsem konkretno akcijo mednarodne izolacije in globalnimi pritiski vplivale na Irak in Iran, s čimer bi, če ne že ustavili vojne, pa vsaj vplivali na manjše število žrtev, sta velesili celo neposredno vplivali na nadaljevanje vojne. Očitno je vojaško-industrijski kompleks boljše že dovolj zgodaj spoznal za »koristen« manevrski prostor in poligon za preizkus raznih vrst orožja in opreme. Že dan po izbruhu zalivske vojne sta tako Moskva kot Washington napovedala nevtralnost svojih držav, kar je svetovna javnost sprejela z nemajhnim olajšanjem. Prav gotovo pa takšna nevtralnost ni bila izraz pretirane sovjetske ali ameriške skrbi za stabilnost mednarodnih odnosov, temveč bržkone rezultat vzajemne ocene možnosti za interesno vmešavanje, bodisi v Iraku bodisi v Iranu. Kot kaže, sta obe strani prišli do spoznanja, da je ključ za rešitev spopada v Iranu, ZDA pa so se v izvajanju svoje politike do Irana pokazale manj strpne kot SZ, kajti z afero Irangate (pustimo ob strani vse njene neprijetnosti za ameriško stran) se hotele v Iranu spodbuditi tudi medfrakcijske boje. Le-ti bi na površje potisnili pragmatično silo, pripravljeno na prenehanje vojne v Zalivu, pa tudi primernejšo za ZDA.

Washington je naredil še korak naprej, ko je kot varuh svobodne plovbe in neoviranega izvoza nafte Kuvajtu ponudil ameriško zastavo in varstvo ameriškega ladjstva. Očitno niti Kuvajta niti Američanov ni motilo, da je takšno zaščito, sicer v drugačni obliki, ponudila poprej že Sovjetska zveza. ZDA so zdaj zaigrale na karti popolne infiltracije lastnih interesov v Zalivu. Na dlani pa je, da Sovjetska zveza najverjetneje tega ne bo ravnodušno sprejela, čeprav je Pravda v prvih komentarjih poudarila, da je izhod iz sedanjega položaja le v ukrepih za ustavitev iraško-iranske vojne pod pokroviteljstvom Združenih narodov.

M. Lamprecht

Italijanska predvolilna kampanja

Neizvirni programi

Tudi pri zdajšnji volilni kampanji v Italiji (volitve bodo 14. in 15. junija) katoliško duhovništvo ni moglo ostati ob strani. Prek škofov, ki so imeli zbor v Rimu, posredno pa tudi prek papeža, ki je dal »priporočilno« izjavo, je v bistvu pozval vernike, naj se opredelijo za krščansko demokratsko stranko. Val reakcij na to vmešavanje, ki se ponavlja na vseh volitvah, je bil silovit. Socialisti celo zahtevajo od predsednika republike Cossiga, da odločno posreduje v Vatikanu.

Sekretar italijanske krščanske demokratske stranke Ciriaco De Mita pa je te dni, ko se je volilna kampanja že razmahnila prišel na dan s predlogom za revizijo volilnega zakona. Po njegovem naj bi namreč volilci glasovali takorekoč »dvojno«, najprej za stranko, ki ji nameravajo neposredno oddati svoj glas, zatem pa še za koalicijsko stranko, v kateri bi, po potrebi, radi videli svojo stranko.

Predlog je naletel na domala »frontalen« odpor. Mimo tega, da se večina ljudi sprašuje, čemu ga je De Mita obelodanil prav v tem trenutku, je zavladalo tudi mnenje, da bo predlog še bolj zbežal volilce, tudi tiste, ki so pripravljeni glasovati za krščansko demokracijo. Politični krogi (in sredstva obveščanja) sodijo, da De Mita ni napravil s tem uslugu nikomur, še najmanj pa svoji stranki, pa čeprav je ta odtonek (v korist stranke) kar prozoren.

Seveda napada De Mito levica, v en glas pa ga grajajo tudi takomenovane sredinske laične stranke. Slednje predvsem ugotavljajo, da je cilj predloga, da bi v Italiji uveljavili »bipolarizem« (pri katerem bi glavno besedo imeli krščanski demokrati in komunisti kot največji stranki) na škodo takorekoč sredinskih strank. Predstavniki teh strank enotno trdijo, da jim De Mitov predlog preprosto »jemlje prostor« (socialni demokrat Nicolazzi) ter da bi to kajpak bil udarec demokraciji.

Komunisti prav tako niso bili navdušeni ob predlogu; njihova ocena je, da gre za pritisk na zaveznike, se pravi na člane nedavne petstranske vladne koalicije, češ, vztrajali bomo na uveljavitvi tega predloga, če ne boste privolili v obnovo koalicije. V vsakem primeru, pristavlja član vodstva italijanske KP Giorgio Napolitano, pa gre za »instrumentalizacijo« določene politike. Zlasti zanimivo pa je, da predlog kritizirajo tudi politični krogi, ki so tako ali drugače povezani s krščansko demokracijo.

V zvezi z volilno kampanjo, ki je značilna posebej po tem, da stranke večinoma nimajo novih in izvirnih programov, pa izstopa poteza zlasti večjih strank, ko so v svojo sfero in v kandidature zvabile številne

javne osebnosti. Predvolilno kampanjo razvijajo s poudarjanjem takšnih in drugačnih imen. Veliko »zunanjih« kandidatov ima Komunistična partija (zlasti kulturne delavce), pri čemer pa je najbolj zaznavno, da so prestopili predvsem iz socialistične stranke.

S četo znanih imen nastopa tudi krščanska demokracija, vendar so opazovalci že prišli do določenih spoznanj. Prvo je, da je večina »zunanjih« imen že bila na seznamih krščanske demokratske stranke na prejšnjih volitvah, drugo pa zbadljivo pravi, da spadajo nova imena k domala »vojaškim formacijam«. V vrstah krščanske demokracije namreč kandidira tudi peterica generalov, na seznamu za volitve v Neaplju pa je nekdanji šef policije Porpora. Obveščeni krogi vedo povedati, da krščanska demokracija računa nanj kot na bodočega župana tega slikovitega, pa tudi nemirnega mesta.

Pomemben novejši drobec v italijanski predvolilni kampanji so tudi socialisti, ki kakor da še niso uspeli urediti svojih vrst in predlogov, pa čeprav imajo izjemen adut v osebnosti Craxija, ki je kar štiri leta vodil petstrankarsko vladno koalicijo in je tako najdlje načeloval italijanski vladi po drugi svetovni vojni. Omeniti pa moramo tudi potezo republikancev, ki bi radi prevzeli vlogo jezika na tehtnici italijanske politike, namesto socialistov. Ni verjeti, da jim bo to uspelo, njihov korak pa vseeno zbujajo pozornost.

Republikanski sekretar Giovanni Spadolini (bil je prvi laični predsednik italijanske vladne po drugi svetovni vojni, v zadnji vladi pa je bil minister za obrambo), je namreč predlagal »institucionalni kompromis«, ki bi zajel številne stranke, med njimi tudi krščansko demokracijo in komuniste. O komunistih je pojasnil, da nima predsodkov in da so današnji časi korenito drugačni od tistih, ko je evropsko celino delila železna zavesa. Gre za premeten korak, s katerim bi stranka poudarila svojo vlogo »arbitra«, udarila po nevarnosti »bipolarizma« ter opozorila na svojo družbeno »naprednost« prek povezave s komunisti. Ta predlog pa bi kajpak oškodoval zlasti socialiste, ki se imajo za najbolj izrazite nosilce »reformistične politike«.

Sicer pa je mnenje o »vsebinah« zdajšnje volilne kampanje v glavnem slabo. Večinoma ugotavljajo, da nima zagonoskih vzvodov, da je naravnost »votla«; list Corriere della sera, ki še zmeraj spada v sam vrh dnevnega časopisa, o pripravih na volitvah navaja, da se »stranke ne predstavljajo s programi, marveč kot bojovniki za oblast in da ne nastopajo samokritično, marveč tako, da kritizirajo druge«.

Miro Kocjan

Naš položaj v evropski politiki

Vsak dan se na svetu zgodi marsikaj, kar na zunaj ni velikega pomena za splošen na predek ali zastoj. Vendar se kmalu izkaže, da so prav ti drobni dogodki del sila zgodovnega mozaika, imenovane neposredna zgodovina. V času takšnih dogajanj se pri nas oglašajo kritiki, ki po eni strani zaznavajo velike spremembe na svetu, po drugi strani pa kažejo statičnost in neelastičnost naše zunanje politike. Nedavna skupščinska razprava o jugoslovanski zunanji politiki in sta odgovorili na ustrezno analizo položaja naše države v mednarodnem dogajanju.

Premiki v sodobnem svetu vlivajo upanje, da bomo živeli bolj sproščeno, brez, v nekaterih obdobjih že neznosnega, pritiska; Jugoslavija pa je s svojo dejavnostjo v tej smeri dokazala, da predstavlja pomemben dejavnik v boju za nadaljnje spremembe na svetu. Da bi pospeševali svetovni razvoj, smo predvsem proti vsakemu hegemonizmu in monopolom. Ta razprava o naši zunanji politiki je bila odkrita in kompleksna. Slišati je bilo očitke zaradi zanemarjanja naše neuvrščene usmeritve in celo zaradi zavzemanja za neko drugo politiko, za nekakšno odpiranje k Evropi. Ta sedanji pristop v jugoslovanski zunanji politiki brez dvoma ni nov. Pojavil se je že v šestdesetih letih, ne samo zaradi nezaupanja v takomenovani tretji svet in njegovo revolucionarno vlogo na mednarodnem prizorišču.

Bil je to predvsem izraz blokovske razlage, da v sodobnem svetu Jugoslavija, rešena okovov vzhodnega bloka menda nima nobenih političnih ali gospodarskih možnosti, če se ne obrne k zahodu in stopi pod njegovo okrilje.

Ni naključje, da je prišlo do eskalacije takšnega razmišljanja prav zdaj, pod vplivom naših notranjih težav oziroma navednega gospodarskega razcveta Zahodne Evrope in njene povezovanja ter iskanje poti v novem tehnološkem in znanstvenem napredovanju. Znano je, da je veliko lažje uspevati v zunanji politiki, če v notranji politiki ni večjih problemov. Zato je eno vzpostavljati partnerske odnose z zahodnoevropskimi državami na temelju enakopravnosti in spoštovanja obojestranskih interesov, čisto nekaj drugega pa gospodarsko povezovanje s temi državami in njihovimi močnimi družbami v podrejeni vlogi manj pomembnega partnerja, kar nas v bistvu obsoja ne le na obrobno, temveč na odvisno vlogo in celo na območje, na katerega se da politično vplivati.

Ni dvoma, da se mora Jugoslavija vključiti v vse svetovne tokove in procese. Ne sme se umikati pred regionalnim združevanjem s sosednjimi državami, vključevati pa se mora edinole pod enakopravnimi pogoji, ob spoštovanju naše neodvisnosti in neuvrščanja oziroma ob popolnem razumevanju za naš gospodarski položaj kot položaj države v raz-

voju.

Tega si še nismo zagotovili, zato potrebujemo še intenzivnejšo evropsko politiko. Bistveno vprašanje v tem trenutku ni naše stališče do Zahodne Evrope, temveč stališče te skupnosti do Jugoslavije. Upoštevajo nas kot politični dejavnik stabilnosti v tem delu sveta, niso pa zainteresirani za naš gospodarski razvoj in razcvet. Mnenja so, da bodo lahko še nadalje izvajali lastno vlogo upnika, ki ne le odmerja, temveč tudi narekuje trgovske in gospodarske odnose z našo državo.

Eno je torej zagovarjanje teze, da mora biti naša zunanja politika v funkciji naših gospodarskih odnosov s svetom, čisto nekaj drugega pa je pojasnjevati to tezo, da smo se preveč povezali z nekaterimi neuvrčenimi državami. Takšno stališče med drugim vodi k ustanavljanju nekakšnega evropskega in še kakšnega lobbyja, kar nas usmerja v nevarne politične vode. Kot del sveta v razvoju lahko tudi mi hitereje rešujemo svoje probleme le v okviru skupnih prizadevanj, ne le pri odplačevanju dolgov, temveč tudi pri vzpostavljanju pogojev za spremembe političnih in gospodarskih odnosov v okviru ZN in skupno z razvitim svetom na pogajanjih kot enakopravni partnerji.

Drobec, ki je tudi del velikega zgodovinsko-političnega trenutka, se pojavlja v naši neposredni sosesčini, v Avstriji. Za nas je vznemirljiv predv-

sem zaradi tega, ker odpira boleče spomine na tisto, čemur Nemci zdaj pravijo, da »so bili nacistični časi« in na kar zamahnejo z roko. Na evropskem zahodu so začeli živahneje in glasneje kakor dosedaj razpravljati o preteklosti, ki se je končala pred nekaj več kakor štiridesimi leti s kapitulacijo nacistične Nemčije. Neposredni povod za oživljanje razprave je zlasti usoda dveh ljudi. To sta Rudolf Hess in dr. Kurt Waldheim. Prvi je bil leta 1946. v Nürnbergu obsojen kot vojni zločinec na dosmrtno ječo, kazen pa prestaja v jetnišnici Spandau. Drugi je bil lani izvoljen za predsednika države in stoluje v Hofburgu na Dunaju.

Celodnevna razprava v dunajskem parlamentu glede afeře Waldheim se je končala z minimalnim konsenzusom, značilnim za ozračje, napolnjenim z globoko notranjo napetostjo. Poslanci so si z največjimi napori prizadevali brzdati politična čustva ter ohraniti določeno stopnjo politične enotnosti pred imperativom in v imenu državnih interesov. Čeprav v avstrijskem parlamentu ne verjamejo, da so obtožbe na račun predsednika republike upravičene, kaj šele dokazane, da torej ni neposredno odgovoren za vojne zločine, so bili socialisti, predstavniki zelenih in še nekateri poslanci mnenja, da je dr. Waldheim s svojimi izjavami in obnašanjem vsekakor soodgovoren za to, morda največjo zunanje-politično krizo Avstrije od leta 1955., ko je Avstrija znova postala enakopravna članica mednarodne skupnosti.

fl-

Zgodovinska ura v Rogu

Bilo je neponovljivo ...

V torek, 12. maja 1987, sem se na prijazno povabilo predsednika SAZU dr. Janeza Milčinskega kot strokovni delavec Muzeja ljudske revolucije Slovenije udeležil predavanja in ogleda slovenske partizanske bolnice »Zgornji Hrastnik« v Kočevskem Rogu. Predavanje dr. Milčinskega je bilo tako slikovito, neposredno in človeško toplo, da sem ga sklenil objaviti in posredovati tudi vam.

Dr. Milčinski je bil gost Srednje šole tehniških in zdravstvenih usmeritev Boris Kidrič v Novem mestu. Vodstvo šole nas je zelo lepo sprejelo in nas seznanilo z bogatim in pestrim delovanjem šolskega centra. Le-ta je bil zgrajen leta 1982. Obiskuje ga približno 1600 dijakov, ki se izobražujejo v različnih smereh: kovinarski, lesarski, gradbeni, kemijski in zdravstveni usmeritvi.

Dr. Milčinski se je najbolj zanimal za srednjo zdravstveno šolo, ki ima zelo dobre pogoje za svoje delo in tudi navzven uspešno sodeluje z zdravstvenim osebjem novomeške bolnišnice, z zdravstvenim domom in drugimi. Po kratkem in zanimivem ogledu šolskega centra je imel dr. Milčinski predavanje za 3. in 4. razred zdravstvene usmeritve. Predavanje lahko razdelimo na več delov: najprej je spregovoril splošno o medicinski etiki, nato o slovenski partizanski saniteti, nazadnje pa je s pomočjo diapozitivov, ki so bili v glavnem posneti med vojno v letih 1943–1945, predstavil življenje v partizanskih bolnicah, predvsem v bolnici »Zgornji Hrastnik«.

Kaj je medicinska etika? Tu gre predvsem za pravila poštenega, lepega in pravičnega obnašanja zdravstvenega delavca, moralna načela torej, ki niso zakonsko določena. Po vojni so naivno mi-

sliili, da je nova družbena ureditev prinesla čisto novega človeka. Povojni družbeni razvoj pa je kmalu pokazal motnje v medsebojnih odnosih, zato se je kmalu začelo stremenje za Kodeksom etike zdravstvenih delavcev v Jugoslaviji. Kodeks je izšel leta 1963. Veliko zaslug za njegovo oblikovanje je imel pokojni dr. Ivan Potrč. Dr. Milčinski je že med ogledom zdravstvene šole večkrat poudaril potrebo, da bi učence že od vsega začetka njihovega šolanja vzgajali prav v duhu medicinske etike, saj se le tako, poleg strokovnega znanja, naučijo tudi človeškega, toplega odnosa do bolnikov. V tej zvezi je predavatelj dal velik poudarek poklicni skrivnosti in pravicam pacientov.

Partizansko zdravstvo v Sloveniji med NOB

V splošnem uvodu je dr. Milčinski podal nekaj zelo zanimivih razmišljanj in podatkov. Partizansko zdravstvo v Sloveniji je bilo v jugoslovanskem merilu posebnost; slovenski zdravniki so se brez pritiska (kot npr. v BiH in drugod) prostovoljno vključevali v odpor. Večina zdravnikov ni bila kompromitirana, ampak so se na razne načine (kot aktivisti v mestih, na terenu, kot zdravniki v partizanskih enotah ...)

Akademik dr. Janez Milčinski med svojimi pozornimi poslušalci sredi roških gozdov

priljučili narodnoosvobodilnemu gibanju. Ob okupaciji Slovenije je bilo 766 zdravnikov, od tega jih je bilo 196 v partizanih, 44 jih je prišlo v partizane pred okupacijo Italije. 174 zdravnikov je bilo zaprtih, (114 v koncentracijskih taboriščih); 140 zdravnikov je bilo izgnanih v Srbijo (največ s Štajerske). V NOB je padlo 11 zdravnikov, med tanci 7, v koncentracijskih taboriščih 4, v nemških zaporih 2. V partizanih je bilo ok. 235 medicincev in dijakov. Veliko se jih je usposobilo v sanitetnih tečajih (pretežno 27 odstotkov jih je padlo); 56 odstotkov so po vojni postali zdravniki, ostali so šli v druge poklice.

V letih 1942–1945 je bilo samo na Rogu ustanovljenih približno 20 partizanskih bolnic, nekatere so bile uknjene že med bojem, zaradi sovražnikovih ofenziv, gradile so se nove ... V letih 1942–1945 se je v teh bolnišnicah zdravilo okoli 10.000 bolnikov; in le 23 bolnikov je umrlo zato, ker jih je odkrila domobranska patrulja in jih zažgala skupaj z bolnišnico. Vsi ti podatki, ki nam jih je dr. Milčinski navedel v uvodnem delu, pričajo, da so zdravniki, skupaj z ostalimi zdravstvenimi delavci plebiscitarno podpirali NOB in mu z velikimi žrtvami in prizadevanji pomagali.

Kakšno veliko skrb pa so posvečali, kljub nemogočim razmeram, ranjencem in njihovim varnosti, nam je predavatelj osvetlil s pomočjo ori-

ginalnih diapozitivov, ki jih je posnel sam in to največ v letih 1943–1945, nekaj pa je tudi povojnih.

Slikovno je predstavil predvsem partizansko bolnico »Zgornji Hrastnik« v Kočevskem Rogu. Ta bolnica je bila ustanovljena spomladi leta 1943 kot pribežališče za ranjence v primeru sovražnega vdora na osvobojeno ozemlje. Dr. Milčinski je prišel 31. decembra 1943 na postojanko, kjer je bil dobrih 9 mesecev upravnik bolnice. To je bilo potrebno čimprej usposobiti za zdravljenje težkih ranjencev, zato so že januarja 1944 zgradili dve novi baraki – septiko za ranjene z gnojnimi ranami, (saj je trajalo precej ur, ali celo dan, preden so ranjena lahko prenesli v bolnico) in drugo barako – aseptiko, ki pa je bila kljub skromnim pogojem in primitivnim sredstvom zelo uspešna prav zaradi izredne iznajdljivosti in prizadevnosti osebja. V potrdilo skrbnega in požrtvovalnega dela je namreč dejstvo, da je bilo v takšnih pogojih izvedeno približno 50 operacij in nobeni ni sledila gnojitev.

Predavatelj je z živo, osebnostno prizadeto besedo obujal misli na neponovljivo obdobje svojega partizanskega življenja. V središču pripovedi je bil človek, tudi s svojimi pomanjkljivostmi, težavami, bolečinami, predvsem pa s svojimi sposobnostmi, vrlinami, željami in radostmi, kli jih je prinašal partizanski čas. V tem težkem, izjemnem času se niso obremenjevali z moraliziranjem, s pismenim ali zakonskim določevanjem etičnih norm, pravil, ki bi se jih moralo držati zdravniško osebje v svojem odnosu do borcev – pacientov, saj je bila vsa njihova bit humanizem, vse njihovo delo usmerjeno k sočloveku.

Poslušalci smo si lahko ustvarili zelo plastično podobo o delovanju bolnice. Bila je zelo konspirativno zavarovana. Na diapozitivih smo

Tole pa je dokumentarna fotografija iz vojaškega »predverja« roške bolnišnice Zgornji Hrastnik, ki jo je posnel dr. Milčinski spomladi 1944. leta.

lahko videli, kako vodijo lažje ranjence z zavezanimi očmi, kako ob primanjlovanju vode spravljajo sneg v senčne globeli, kjer se je obdržal delo meseca maja, videli smo, kako borci nosijo posode snega, ki so ga prekuhali, kako so nosili drva od daleč, saj niso smeli redditi gozda v okolici bolnišnice ...

Ko smo si bolnico po predavanju tudi dejansko ogledali, smo si predstave še utrdili in poglobili. Dr. Milčinski je povedal, da je imel veliko zaslug za to, da se je ta bolnica ohranila (poleg »Zgornjega Hrastnika« je v Kočevskem Rogu ohranjena še bolnica Jelendol) po-koljni Franc Leskošek-Luka.

Na poti v bolnišnico smo se ustavili tudi na prostoru blizu nje, kjer so bili grobovi pacientov, ki so umrli v bolnici ali med prenosom v bolnico. V njej se je zdravilo okoli 500 bolnikov, od tega jih je 69 umrlo. Vsakemu so dali v grob stekleničko in v njo listek z osebnimi podatki, tako da so po vojni lahko pri preurejanju grobišča dobili osnovne podatke o umrlih.

Dr. Janez Milčinski-Peter nam je na svojstven način povedal kratko, a pretresljivo pripoved o bolnikih, ki so pokopani na tem, lepo ohr-

njenem in urejenem pokopališču. Ni mogoče opisati čustev, ki so nas preplavljala, vsi smo zamaknjeni in z globoko čustveno prizadetostjo poslušali preprost in topel govor o človeških usodah.

Nato nas je pot vodila v bolnišnico. Ze na prvi pogled se je videlo, da so bolniški objekti lepo vzdrževani in ohranjeni. Dr. Milčinski nam je ljubeznivo pokazal vse prostore: kuhinjo, krušno peč, septiko, aseptiko ... V operacijski sobi je še danes izredno iznajdljivo narejena operacijska miza – zglavnik in del mize se je dalo premikati glede na lego bolnika. Ker ni bilo petroleja, so na zelo iznajdljiv način naredili improvizirano luč – v izdolbeno repo so dali loj in tako osvetljevali ranjenca pri operaciji.

Dr. Milčinski ni pozabil omeniti, da so bili zaslužni za delovanje bolnišnice ter za to, da so rešili premnoga življenja ne le zdravniki in medicinsko osebje, temveč tudi lesarji, drvarji, stražarji, aktivisti ..., ki so hrano in zdravila po skrivnih poteh dostavljali iz Ljubljane ali pa celo s Štajerske. Brez tako množične podpore ljudi si je težko predstavljati delovanje partizanske sanitete v Sloveniji. Dejan

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ ... IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ ... IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ ... IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ ...

Pameče–Troblje: Delo minulega obdobja uspešno

Programska skupščina krajevne organizacije ZB NOV Pameče–Troblje je v prostorih osnovne šole potekala slovesno, s pravicato proslavo, ki so jo priredili pionirji osnovne šole Pameče.

Krajevna organizacija šteje 104 člane. Na letnem srečanju in ob pregledu delovnih nalog iz minulega leta ter sprejemu načrta dela za naslednje obdobje so ugotavljali, da so bile naloge v preteklosti vestno opravljene, z njimi pa tudi naloge, ki jih je načrtoval občinski odbor ZB NOV Slovenj Gradec. Tako so borci in člani te borčevske organizacije sodelovali pri vseh širših akcijah, ki so razprostrte čez vso Slovenijo. Sem sodi kurirčkova pošta, stiki in žive ure zgodovine za mlade na šoli, tu so pohodi (prav ob trinštridesetletnici boja pri Jesenku). Tamkajšnji trije mladinski aktivisti so organizirali pohod, kjer je mladini govoril udeleženec te bitke Jože Golobranc-Jurček, medtem ko je pri organizaciji sodeloval tovariš Sušec.

Av gust Paradiš-Niko je ob tej priložnosti prejel priznanje za dolgoletno organizacijo teh pohodov. Lani so organizirali enodnevni izlet v Kumrovec. V svojem pregledu niso ničesar prezrli, na komemoracije ob dnevu mrtvih, ne opravljanje nalog, ki je za prenašanje izročil NOB na mlajše nujno potrebno. Kot že dolga leta želijo, da bodo v maju odkrili v prostorih osnovne šole Pameče zgodovinski kotichek, kjer bodo zbrani in dokumentirani pomembnejši dogodki NOB v njihovi krajevni skupnosti. Istega dne bodo tudi poimenovali šolo po narodnem heroju Ignacu Voljču-Fricu in odkrili njegov doprsni kip.

Stanko Hovnik

Celje – Srečanje borcev 5. prekomorske brigade

CELJE – Pred dobrim tednom je bila v Celju razširjena seja domicilnega odbora 5. prekomorske brigade Ivana Tursiča-Iztoka, ki je bila v celoti posvečena organizaciji in izvedbi tovariškega srečanja borcev in članov njihovih družin.

Na začetku seje so počastili spomin pred kratkim umrlega tovariša Staneta Mahneta, vojnega komandanta brigade, ki je od leta 1961. dalje uspešno vodil odbor skupnosti borcev omenjene brigade.

Sledile so volitve novega predsednika odbora. Na to dolžnost so delegati – člani odbora enoglasno izvolili tovariša Silva Hrovata, vojnega političnega komisarja omenjene brigade (je udeleženec NOB od leta 1941, upokojeni podpolkovnik JLA in angažiran družbenopolitični dela-

vec, ki je istočasno bil izvoljen tudi za delegata skupnosti borcev brigade v Osrednji odbor prekomorcev-borcev NOVJ. Za podpredsednika sta bila znova izvoljena inž. Jaka Šišernik iz Maribora in Zdravko Petan iz Krškega, za tajnika in blagajnika pa sta bila potrjena tovariša Franc Štifter in Ivan Meke iz Celja.

Sledilo je podrobno poročilo (in razprava), ki ga je podal tovariš Zdravko Petan, predsednik pododbora skupnosti borcev 5. prekomorske brigade občine Krško.

Sestanek predstavnikov skupnosti borcev 5. prekomorske brigade in predstavnikov DPO in SO Krško, na katerem so pripravili tovariško srečanje borcev, je bil že 14. januarja 1987 v Krškem. Na omenjenem sestanku so se domenili, da bo srečanje borcev brigade ob tamkajšnjem občinskem prazniku, v soboto, 6. junija 1987, v Krškem. Prihod nekdanjih borcev brigade in članov njihovih družin bo z rednimi vlaki in avtobusi. Zbor brigade bo na prostoru ob železniški postaji v Krškem. Sledil bo odhod na slavnostni prostor in izvedba kulturnega programa, v katerem bodo sodelovali: godba na pihala, pevski zbor, recitatorji in tamkajšnja mladina. Sledilo bo skupno kosilo in tovariško srečanje na prostem.

Celotno organizacijo prevozov in prijav udeležencev zborovanja so prevzeli pododbori skupnosti borcev 5. prekomorske brigade, ki delujejo v vseh občinah Slovenije. Domenjeno je, da osebnih vabil ne bodo pošiljali.

Na seji so določili tudi skupino nekdanjih pripadnikov 5. prekomorske brigade, ki bo obiskovala osnovne šole in se pogovarjala z učenci.

Albert Klun

Novo mesto – O nalogah in o stanju

Občinski odbor ZB NOV je podal pregled dela občinske borčevske organizacije na letni programsko-volilni skupščini, ki je bila 14. 4. 1987.

Za naslednji dve leti so ponovno izvolili za predsednika Ivana Somraka, za podpredsednika Vinka Bambiča in za sekretarja Toneta Pirca. Prisrčno vzdruže so delegatom in gostom ustvarili pionirji osnovne šole Milke Šobar–Nataše iz Šmihela, ki so se predstavili z zanimivim kulturnim programom.

Obdobje od zadnje skupščine je bilo zelo plodno, saj so odbor, predsedstvo in komisije v celoti uresničili vse naloge, začrtane v letnem programu.

Predsednik Ivan Somrak se je v uvodnem referatu dotaknil vseh področij delovanja, opozoril pa je tudi na trenutna družbenopolitična dogajanja v občini, republiki in Jugoslaviji.

Ko je govoril o poizkusih razvrednotenja NOB kot

vodilne sile revolucije, je odločno poudaril: »Naj zveni to kot poziv za določeno bitko proti vsem takšnim idejam in konceptom, za katere smo mi, borci, mislili, da so bili že davno odvrženi na smetišče zgodovine. Zavedati se moramo, da ne bo lahko obračunati s takšnimi silami ... Politični oportunizem je nesprejemljiv in zelo nevaren. Mi borci želimo demokratično obliko delovanja, trdimo pa tudi to, da ima demokracija svoje meje; ne moremo namreč dovoliti, da bi nam kdo rušil samoupravno socialistično družbo ...«

Iz poročila je razvidno, da so bili tudi na področju ohranjanja in negovanja izročil NOB doseženi zelo lepi uspehi, posebno v sodelovanju z osnovnimi šolami. Žal pa moramo ugotoviti, da je to področje v srednjih šolah skoraj povsem zapostavljeno. Ob tem je potrebno poudariti, da nekateri napačno pojmujejo to dejavnost, saj imajo v mislih le proslave posameznih dogodkov iz revolucionarne preteklosti. Ne zavedajo pa se, da so vsebina in cilji mnogo globlji, posebno tisti o moralnih vrednotah (poštenosti, tovarištvu, enakopravnosti, bratstvu in enotnosti), ki bi tudi danes morale dobiti veliko večji pomen ... Mlade generacije se morajo spoznati z vrednotami NOB in jih sprejeti kot svojo obveznost.

Naloga borčevske organizacije je, da tudi vnaprej razvija revolucionarne vrednote, sodeluje s SZDL in drugimi DPO, šolami, društvi ... Posebno pomembno je, kako mladi sprejemajo našo revolucionarno preteklost in kakšne izkušnje lahko izluščijo iz nje, kajti prihodnost revolucije bo zagotovljena le, če njene vrednote, vsebino in cilje sprejema mladina kot svoje.

Na področju socialno-zdravstvenega varstva borcev je stanje zelo pereče, saj so se cene zdravstvenih storitev v zdraviliščih zelo povečale.

Krajevna združenja ZB, v katerih je vključeno okoli 2300 borcev, so zelo aktivna, kar je prišlo posebno do izraza na letnih konferencah, ki so bile obiskane v velikem številu. Ob tem moramo poudariti, da so borci še vedno med aktivnimi nosilci družbenopolitičnega življenja v krajevnih skupnostih, nekateri tudi na ravni občine, in da s svojimi stališči, predlogi in bogatimi izkušnjami mnogokrat pripomorejo pri sprejemanju pomembnih odločitev.

V razpravi so borci z zanimanjem prisluhnili Jožetu Florjančiču, sekretarju OK ZKS Novo mesto, Ivu Longarju, predsedniku izvršnega sveta Skupščine občine Novo mesto, ki je borce informiral o gospodarjenju v novomeški občini, ter Stanislavu Galiču, komandantu novomeške garnizije, ki je poudaril tesno sodelovanje med JLA in organizacijo ZB NOV, kratki pa predstavil uspehe, ki jih dosejajo na raznih področjih.

Matevž Franko

Dan med piloti helikopterjev

Heliodrom v gozdu je za marsikatero oko dobro skrit in maskiran delovni prostor pilotov (helikopterjev), mehanikov, vojakov in starešin

obrambe. S priložnostno slovesnostjo, ki so se je udeležili tudi predstavniki ljubljanskega armadnega območja, družbenopolitičnega življe-

gent-19 pobegnili in pristala na partizanskem letališču Medjuvodje pri Bosanski Dubici, katerega je v ta namen pripravil mehanik Ivica Mitrečič s soborci drugega bataljona Drugega krajiškega odreda.

»Štiri in pol desetletje smo dograjevali in razvijali vojno letalstvo in protizračno obrambo. Bilo je to obdobje trdnega dela, naporov in tudi doseženih rezultatov. Je tudi obdobje prehoda na lastne sile in znanje. Od prvih letal domače proizvodnje v povojnem obdobju Aero 2 in 3, Laz-7, so izšla tudi letala 212, 213, 214 in 215. Zaradi občutljivega položaja, ki je nastal z resolucijo Informbiroja leta 1948 v našem vojnem letalstvu in protiletalski obrambi, so pospešeno potekala dela na projektih domačega lovca S-49 A in S-49 C. Kmalu zatem so se v vojaško sestavo vključila tudi letala zahodnih tipov in sicer od Mo-

skita, pa do Tanderjeta in Saber.

Hkrati pa so se z veliko vnemo posvetili tudi projektom in izdelavi letal domače proizvodnje: Galebu, Jastreb, Kragulju, Utvi in pa helikopterjema S-55 in SA-341 ter Orlu in Galebu 4. To je naša tehnika. Izdelana z rokami naših tehnikov, je tehnika, ki jo uspešno vzdržujejo naši tehniki in mehaniki. Letala, rezultat domače proizvodnje, po celem svetu reprezentirajo naši piloti. Del teh pilotov in tehnikov ste tudi vi!«, je med drugim poudaril Stevo Kovačević.

Enota Staniša Stamenkovića je sicer po številu majhna, vendar je to čvrst kolektiv, ki poleg letenja in vaj opravlja še marsikaj drugega. Tudi pisalni stroj dostikrat zamenjajo za krmilo helikopterja. Tovarištvo, medsebojna pomoč, veliko veselje do letalskega poklica so le glavne izmed vrlin tega ko-

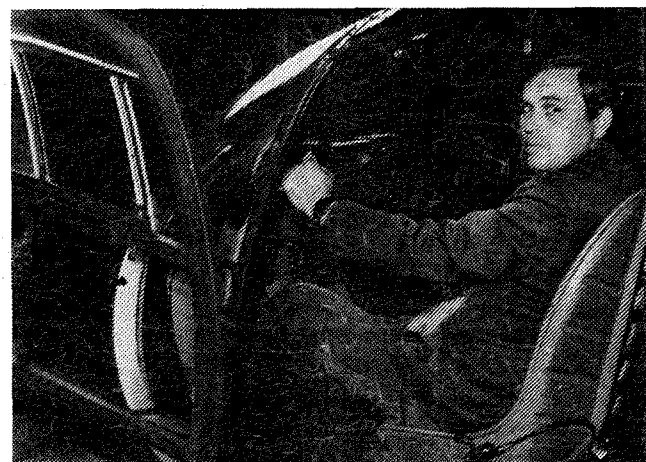
Starešina Stevo Kovačević je najbolj delovnim in najbolj požrtvovalnim pripadnikom enote izročil priložnostne nagrade.

enote, ki ji poveljuje Staniša Stamenković. V četrtek, 21. maja, se je vsakodnevni delovni utrip skoraj neopazno ustavil; skrbno urejene uniforme, urejeni bivalni in delovni prostori in številni gostje, so narekovali, da se bo urnik tega dne le nekoliko razlikoval od vsakdanjega.

Enaindvajseti maj je skupni praznik vseh letalcev. Letos je bilo to praznovanje še bolj slovesno, saj praznujemo 45-letnico vojaškega letalstva in protiletalske

nja, delavci milice in letališča Brnik, se je skupnemu praznovanju pridružila tudi enota, ki ji poveljuje Staniša Stamenković.

Zbranim gostom, vojakom, starešinam, mehanikom in letalcem je spregovoril Stevo Kovačević, ki je v svojem priložnostnem nagovoru poudaril pomen 21. maja leta 1942, ko sta pogumna pilota, podoficirja domobranskega letalstva Franjo Kluz in Rudi Čajavec v družbi mehanika Milutina Jazbe- ca, z letali Potez-25 in Bre-

Med tistimi, ki so prejeli zaslužena priznanja, je tudi Bogomir Šustar, ki se že od leta 1965 druži s helikopterji.

Pogosto so pripadniki letalske enote, ki ji poveljuje Staniša Stamenković, skupaj v akciji s pripadniki enote JLA iz Kranja.

lektiva. Gojijo tudi poslovne in prijateljske vezi z družbenopolitičnimi organizacijami iz Cerklj na Gorenjskem in Trbovljami. Odlično sodelujejo z enoto JLA v Kranju, z delovno organizacijo HP Kolinska pa so celo pobrateni. Ena temeljnih nalog pa je vsekakor spodbujanje mladih za letalski poklic.

Ob koncu slovesnosti so najzaslužnejšim izročili nagrade in priznanja, po krajšem tovariškem srečanju pa smo že začutili delovni zagon. Od varuhov našega neba smo se poslovili z iskrenimi čestitkami za njihov praznik.

Jože Čurin

Teritorialci so pokazali dobro izurjenost

Enote teritorialne obrambe na Koroškem so letos zelo aktivne. Ne glede na vremenske razmere se njihovi pripadniki urijo in obnavljajo svoje vojaško znanje. Pred dnevi so tako na skupni vaji preverili svoje znanje teritorialci iz Dravograda, Raven in Slovenj Gradca. Namen vaje pa je bil ugotoviti, kako so pripravljene za protidesantni boj.

V vaji je sodeloval helikopter JLA in letala Koroškega aerokluba, ki so jih pilotirali piloti iz rezervnega sestava TO Koroške.

Po bombnem napadu letal na Trbovsko polje, Kotlje in na letališče v Slovenj Gradcu je sovražnik opravil helikopterski desant, ki ga je

močno ovirala enota protiletalske obrambe iz Raven s svojim ognjem. Ta enota je znana po svojem tovarištvu, saj so njeni pripadniki sodelavci na delovnih mestih, zato se je izoblikovala v trden vojaški kolektiv. Razglašena je bila tudi za najboljšo enoto, saj je na bojnem streljanju dosegla odlične rezultate.

Isti dan pa so imeli na podružnični šoli Trbonje v občini Dravograd in osnovni šoli Koroški jeklarji v Ravnah obrambni dan. Vsi otroci s podružnične šole Trbonje so se zbrali in opazovali vse, kar so izvajali izkušeni piloti v zraku. Enako priložnost pa so imeli tudi ravenški osnovnošolci, ki so bili na

obrambnem dnevu na Preškem vrhu, le da je letala spremljal hud protiletalski ogenj, kar je bilo za pohodnike še posebno doživetje.

Vajo sta si ogledala tudi predsednika skupščin občin Ravne in Slovenj Gradec Maks Večko in Janez Gologranc. O vaji je Maks Večko dejal: »Menim, da so vaje, ki so tako skrbno pripravljene kot ta, ki smo si jo ogledali, velikega pomena za usposabljanje enot. Zaradi razgibanega dogajanja še posebej pritegnejo pripadnike. Posebej so me navdušili piloti, ki so pokazali veliko izurjenosti.« Janez Gologranc pa je dodal: »Na vaji sem se prepričal, da so naše enote za zaščito letališča tako dobro

usposobljene in izurjene, da sovražnikov desant ne bi nikoli uspel.«

Poveljnik teritorialne obrambe Koroške Mladen Mrmolja pa je vajo ocenil tako: »Tokrat smo vajo načrtovali v vseh treh občinah hkrati in enote so pokazale dobro izurjenost in usposobljenost. Starešine, ki so usklajevali posamezne akcije, so morali ukrepati samostojno in se nenehno prilagajati novemu položaju. Svojo nalogo so opravili zelo dobro. Ker so na vaji sodelovali tudi helikopter JLA in naš Koroški aeroklub, smo s tako načrtovano akcijo skušali kar najbolj gospodarno izkoristiti zaupana sredstva. Menim, da smo v načrtovanju in tudi v sami izvedbi uspešni.«

Adolf Ankon

Obrambni dan

Ena izmed ekip, ki so sodelovale na orientacijskem pohodu, je tako določala strani neba.

Na vseh sedmnaestih osnovnih šolah v murskosobotski občini potekajo te dni obrambnosamozaščitne dejavnosti. Tako so na celodnevni osnovni šoli »17. oktober« v Beltincih pred dnevi pripravili obrambni dan, ki se ga je udeležilo devetsto učencev in petdeset učiteljev.

Že zgodaj zjutraj je deset ekip, ki so jih sestavljali učenci sedmih in osmih razredov, odšlo na strelišče za zračno puško, ki je v prostorih stare šole, kjer so se pomerili v streljanju s tem orožjem. Nato pa so se odpravili na šest kilometrov dolg orientacijski pohod. Na delovnih točkah so reševali različne naloge, in sicer v orientaciji in topografiji, o zdravilnih rastlinah, varstvu na-

rave, v protipožarni zaščiti, prometni varnosti, prvi medicinski pomoči in poznavanju zgodovine Pomurja v NOB.

V pripravo in izvedbo tega uspešnega obrambnega dne pa so se vključili člani občinske gasilske zveze Murska Sobota, ki so pokazali del svoje opreme. Učenci pa so si lahko ogledali tudi orožje in opremo, s katero so opremljene enote teritorialne obrambe, ki so jo razstavili delavci občinskega štaba TO. Vsi udeleženci pa so bili zadovoljni s takšnim načinom dela. Precej zaslug za uspešen obrambni dan pa imajo tudi člani občinske konference ZRVS Murska Sobota, ki so pomagali pri izpeljavi obrambnega dneva.

Filip Matko

Prehodni pokal Ilirski Bistrici

Na športnih igriščih v Ilirski Bistrici je bilo sredi maja deveto športno prvenstvo, hkrati pa je potekal tudi sklepni pregled kulturno-zabavnih dejavnosti enot JLA iz Delnic, Reke, Pulja in Ilirske Bistrice.

Slabo in deževno vreme ni bilo ovira za tekmovalce, ki so se borili za vsako točko, ki jih je bližala k prvemu mestu. Najbolj so se izkazali vojaki iz Ilirske Bistrice, ki so zmagali

v skupni uvrstitvi in osvojili tudi prehodni pokal. Druga je bila ekipa iz Pulja, tretja ekipa Delnic, četrta pa Reka. Na sklepni prireditvi je zbrane pozdravil starešina Bogdan Krtinič, v imenu delovnih ljudi in občanov Ilirske Bistrice pa sta spregovorila predsednik skupščine občine Janez Kirn in predsednik ZSM Robert Muha.

Tekst in foto:
Petar Nikolić

Igre z žogo so gledalcem v posebno veselje. Ekipa Ilirske Bistrice si je z dobrimi igrami zagotovila tudi prvo mesto v skupni uvrstitvi.

Pri pregledu kulturno-zabavnih dejavnosti je bila najboljša enota iz Pulja.

JAVOR

35

S Francem Leskoškom-Luko na Primorsko

Leto 1942 se je iztekalo, ko se je centralni komite KPS odločil, da odpotuje na Primorsko s posebnimi nalogaми sekretar komiteja Leskošek. Domenili so se, da bo z njim odpotoval Branko Babič-Vlado, ki so ga na Primorskem čakale nove dolžnosti v pokrajinskem komiteju KPS za Primorsko.

Iz zaščitne enote vojnopolitičnega vodstva si je Leskošek za spremstvo izbral tri borce: mitraljezca Milana Zabukovca-Miloša, njegovega pomočnika Toneta Sotlarja-Slika in Boška Dedečiča-Popa, ki je pred nedavnim prišel v Slovenijo s skupino Titovih oficirjev. Ker borci zaščitne čete poti, na katero so odhajali, niso poznali, sta se jim pridružila dolomitska kurirja Karel Leskovec in Anton Simšič-Zvone.

S Hruševja se je skupina odpravila 31. decembra 1942 pozno popoldne. Dolomitsko ozemlje, razen onega, ki so ga kontrolirale partizanske enote, je bilo ta čas kar na gosto posejano z belogardističnimi postojankami, med katerimi so beli teren zavzeto pregledovali in pogosto postavljali zasede. Zato je bila za partizane vsaka pot mimo postojank kar precej tvegana. Kurirja Karel in Zvone sta teren dobro poznala, saj sta pot na Primorsko že nekajkrat opravila, zakaj vzdrževanje zveze s primorskimi partizani je bila njuna naloga.

Za kurirja je menda ni bilo težje naloge kot voditi funkcionarje po kurirskih poteh in prevzeti odgovornost za njihovo varno potovanje. Čim višji je bil funkcionar, ki je potoval z njimi, tem bolj jih je skrbelo, če bo pot minila brez zapletov. Tedanji sekretar centralnega komiteja je s svojo visoko postavo in gromkim glasom vzbujal strahospoštovanje predvsem, dokler okolica ni spoznala njegove dobrodnosti. Tudi kurirja Karel in Zvone sta ga tako sprejela. Karel mu je skušal razložiti, kje bo skupino vodil, a ga je Leskošek zavrnil: »Fant, to je pač vajina stvar. Zahtevam samo, da nas hitro in varno pripeljeta do naslednje kurirske zveze.« Kratko in odločno napotilo je kurirjem vzelo sapo in jima vtilo še več skrbi za pot.

Snega je bilo veliko. Posamezne dele poti je bilo mogoče usmeriti po slabo zvoženih kolovozih, po katerih so kmetje podnevi spravljali drva iz gozda. Večji del so morali gaziti v celo, po neizhojenih kurirskih stezah, ki jih je na sveže prekril sneg. Prvo noč je kolona uspešno prehodila Podlisko dolino do Petkovca, čeprav so bili beli iz Rovt, kot je bilo mogoče presoditi po močnem streljanju, na preži, ali pa so celo dobili v precep kakšno partizansko patroljo. Kurirja sta Leskoška in njegove spremljevalce z jutrom pripeljala do osamljene kmeti-

je, ki je bila komaj kak dober kilometer oddaljena od belogardistične postojanke na Petkovcu. Prek dneva so se pritajili na seniku, domači pa so poskrbeli za njihovo prehrano.

Pozno popoldne, ko se je začel že spuščati mrak, je skupina krenila proti Žiberšam, kjer bi moral Leskošek na javki dobiti zvezo za nadaljnjo pot. Na javki ni bilo nikogar. Naleteli so le na patroljo, ki naj bi prav tam predala literaturo za Primorsko in zdaj tudi ni vedela kam in kako. Leskošek je odločil, da bo patrolja nadaljevala pot z njim do prve primorske kurirske postaje.

Začelo je snežiti kot za stavbo, da ni bilo videti nikamor. Pot je bila z vsakim korakom napornejša, saj je bilo treba v glavnem gaziti v celo in se tako izogniti morebitnim sovražnikom zasedam. Bilo je že daleč čez polnoč, ko je kolona prekorčila staro italijansko-jugoslovansko mejo nekje blizu Hotedršice, torej spet v bližini belogardistične postojanke. Premagati je bilo treba še greben. Snega je bilo že čez kolena, poti so že zdavnaj izginile pod njegovo mehko odejo. Povsod ena sama belina, celo košate smreke so se zdele kot ogromne snežne kope.

Zgodilo se je, česar sta se

kurirja – vodnika najbolj bala: Zgrešila sta pot. Križarili so po pobočju sem in tja, zdaj levo, zdaj desno, grebena nikakor niso dosegli. Kurirja sta poskušala še sama in po dolgem trudu končno ugotovila približno smer poti. Bila sta do konca izmučena in zato je Leskošek odločil, da bodo vsi izmenoma gazili na čelu kolone. Sam je začel prvi, čeprav so mu borci iz zaščite branili. Malo pred dnevom so končno dosegli vrh grebena, tik nad italijansko kasarno. Kljub dnevu se je bilo treba nekako izvit iz njene neposredne bližine. Z veliko previdnostjo jim je uspelo. Neopazno so se spuščili v grapo in kmalu zatem prekorčili cesto Črni vrh–Idrija. Oddahnili so si in si privoščili daljši počitek. Na-

slednja postaja je bil Brinov grič, oddaljen komaj pol ure hoda od vasice Idrijski log. Na griču je taborila 5. četa Gregorčičevega bataljona, med partizani bolj znana kot Vojkova četa. Poveljeval ji je namreč priljubljeni primorski junak Janko Premrl-Vojko.

Leskovskovi zaščitniki Miloš, Slika in Pop so si zdaj krepko oddahnili. Na poti so bili zaskrbljeni, ker niso poznali terena in niso mogli prav nič pripomoči k hitrejšemu in varnejšemu pohodu, kar je sicer bila njihova dolžnost. Tudi sami so bili odvisni od vodnikov. Skrbelo jih je, kako bo naporen pohod po visokem snegu zmozel tovariš Luka. Izkazalo se je, da je vzdržljiv, kot oni sami, čeprav je že zadržal v petdeseta leta.

V partizanskem taborišču so se fantje vse drugače počutili. Četa je štela blizu trideset borcev, med njimi je bil dobršen del takih, ki so odslужili italijansko vojsko. Bili so dobro oboroženi, borbeni. Navdušeno so pripovedovali o uspešnih akcijah, ki so jih imeli za seboj; z velikim spoštovanjem so govorili o komandirju Vojku, ki so mu brezmejno zaupali. Pravili so: »Če je on z nami, nas nobeden ne užene!« Nalezljivost je bila ta njihova pripravljenost za boj; Leskovskovi zaščitniki so jih poslušali odprtih ust in vse bi dali, da bi smeli ostati v četi.

Mira Mihevc

(nadaljevanje v naslednji številki)

Nepredvidena srečanja

Zvečer prvega junija 1944 sva šla s kurirjem Tonetom na kurirsko zvezo na postajo 1-8, ki je bila na Brdih, v domačiji pri Reku. Od kmeta Samca, kjer je bila postaja 1-9, sva šla mimo kmeta Kupnika; sedlo sva prekorčila med Malo in Veliko Kopo in prišla v poznih nočnih urah k Reku. Del noči sva prespala na Rekovem skednju. Zjutraj sva zvedela, da Nemci pripravljajo hajko proti Zidanškovi brigadi, ki je bila takrat na tem delu Pohorja. Tone mi je dajal različne nasvete, kako morava biti previdna, kajti Nemci so morda že zasedli Malo in Veliko Kopo.

»Da mi boš hodil tiho s tvojimi velikimi čevlji,« me je poučeval Tone. Do mene se je vedel nekako očetovsko. Večkrat sva hodila na zvezo po skritih poteh in si tako podaljšala hojo za več ur. Če sem mu ugovarjal, mi je dejal: »Kaj boš ti, pobič, ko si še tako mlad in nič ne veš; poslušaj mene ko imam že več življenjskih izkušenj, kakor ti.«

Tone je bil nekaj let starejši, odslужil je staro jugoslovansko vojsko, bil poročen in oče dveh otrok.

V jutranjih urah 2. junija sva se vračala na kurirsko postajo 1-9 k Samcu na ribniški del Pohorja. Otvorjena sva bila kot muli, saj sva poleg pošte in literature nosila še hrano. Šla sva mimo Vajzarjeve bajte, kjer naju je z laježem pozdravil pes čuvaj. Na pragu se je pojavila Vajzarjeva mama, precej zajetna ženska. Z dobrim jutrom sva jo pozdravila, bog daj vama srečno pot, je bil njen odgovor. Bili smo stari znanci, večkrat smo dobili kaj za pod zob. Saj je bila Vajzarjeva mama zelo radodarna, čeravno je živela skromno. Redila je dve kravi, prašiča,

zemlje je bilo malo in še ta v strmini. Pridelek je bil majhen. Z njo sta živeli še hčerki Franca in Marija. Spregovorili smo še nekaj besed o nemških hajkah, vremenu in že sva krenila proti Pridgarjevi kmetiji.

»Ali vidiš Žeglovo domačijo v bližini Pridgarja? Tam sem prespal prvo noč v partizanih, takrat sem bil še v brigadi,« sem dejal Tonetu, ko sva obstala in opazovala okolico. »Veš, od tu sem šel v prvo bojno patroljo, dva stara partizana in jaz, novinec – dobil sem puško z nekaj naboji. Bili smo namreč obveščeni, da se približujejo Nemci. Zelo me je bilo strah prvega srečanja z njimi. Sedaj sem se že privadil. Toda vseeno imam občutek, kot da bi bili divjad, ki jo preganjajo lovci. Ali si videl Žeglovo svinjo brez obeh nog? Nemški invalid je, bil je mobiliziran v nemško vojsko, na ruski fronti je hudo ozebel, odrežali so mu obe nogi in ga poslali domov. Sedaj se pa z vozičkom prevaža po dvorišču in pripoveduje, koliko je pretrpel, seveda za osvobojenega tujca.«

Napotila sva se naprej in prišla do požgane Zakerčnikove domačije. »Ali vidiš, kaj se je zgodilo z izdajalcem,« je dejal Tone. »Zgorel je v svoji hiši, zakrivil je smrt več partizanov. Dobil je zasluženo plačilo.«

Vzpenjala sva se vedno višje in višje. Dospela sva pod sedlo med Veliko in Malo Kopo. »Tu se bova malo spočila, da bova potem smuknila čez to prekleto sedlo,« je dejal Tone in že sva odslozila težka nahrbtnika. Od hoda in težkega tovara sva bila potna in izmučena. Po nekaj minutah počitka sva si naložila nahrbtnika in šla proti sedlu. Takrat ni bila zaman Toneto-

va previdnost. Ko sva stopila iz gozda tik pod sedlom, sva imela kaj videti. Nemci so imeli puške postavljene v piramide, videla sva mitraljez in mitraljezca, ki je gledal v drugo smer. Pomočnik mitraljezca pa naju je opazil in opozoril mitraljezca. V neposredni bližini je bilo vse zeleno od Nemcev. »Škoda, da nimava mitraljeza namesto lovske puške,« sem pomislil. »Beživa,« je še utegnil zaklicati Tone. Umikala sva se na poti, po kateri sva prišla. Sreča, da naju je zakril gozd. Sva zadihana sva se ustavila in posvetovala, kam naj se umakneva. Tedaj pa novo presenečenje: zagledala sva kolono Nemcev, ki so na razdalji približno petdesetih metrov šli proti nama. Pogledala sva se na desno stran poti, ko so že šinili prvi strelji iz brzostrelk in pušk. Strelji so naju podžigali še k hitrejšemu umiku. Pod košato smreko sva na hitro odložila težka nahrbtnika ter se tako lažje umikala. Sva zadihana in zmedena sva se ustavila v gostem smrekovem mlaju ter blagovola srečo, da se nama je posrečilo izmakniti se veliki nevarnosti. Kolona, na katero sva naletela, je prišla za nama iz doline. Nekoliko spočita in zbrana sva se posvetovala, ali naj greva v dolino, ali počakava na noč, da se v temi premakneva čez sedlo. Odločila sva se za noč.

Ni še minilo pol ure, ko s pobočja Male in Velike Kope zaslišiva močno streljanje; rafali mitraljezov so odmevali po hribih. Boji so bili zelo srditi, približevali so se najinemu skrivališču in se zopet oddaljevali. Rafali so zadevali v bližino skrivališča. Imel sem pripravljeno puško in ročno bombo, Tone pa pištolo, da se ubraniva, če se bodo pojavili Nemci. Boji so trajali skoraj do noči. Ob mraku sva se opogumila in sklenila, da greva v dolino na legen-

sko stran. Po dveh urah previdne hoje sva prišla do prve kmetije, bila je to Jeznikova bajta na Legnu. Precej časa sva trkala na okna in vrata, preden so odprli. Domači so bili zelo prestrašeni. Nemci so se ustavili tudi pri njih in nastopali zelo surovo. Nosili in odvažali so mrtve in ranjene vojake in vermane.

Pozneje sva zvedela, da je Zidanškova brigada izbojevala sijajno zmago. Padlo je štirinajst Nemcev, osemindvajset jih je bilo ranjenih. Petnajstletni partizan Boltežar pa je zajel dva sovražna vojaka. Brigada ni imela nobenih izgub, razen treh ranjencev. Partizani so zasegli bogat plen.

Odšla sva proti domačiji pri Koprivniku. Na tej poti sva vnovič naletela na umikajoče se Nemce, ki pa naju niso opazili, bila je namreč trda tema. Pri kmetu Starcu so naju lepo sprejeli ter nama dali jesti, saj že ves dan nisva nič zaužila.

Podala sva se niže v dolino

in ustavila na Tonetovem domu pri Beležu. Najinega prihoda so bili zelo veseli. Vedeli so za boje, saj so slišali celodnevno streljanje iz smeri Pohorja. Tu sva se spočila in naspala ter se čez dva dni vračala proti kurirski postaji 1-9. Poiskala sva najina odložena nahrbtnika. Opazovala sva sledove bojev, ko sva se pomikala čez sedlo med Malo in Veliko Kopo. Vršički smrekovih vejic so ležali po tleh, debela drevesa so bila obstreljena, videla sva, kje so bila mitralješka gnezda.

V popoldanskih urah sva se vrnila na kurirsko postajo. Tovariši so bili vesli najinega prihoda, skrbelo jih je, vedeli so za boje, saj so slišali neprekinjeno streljanje, pa tudi vrnila sva se z dvodnevno zamudo. Poročala sva komandirju o vzroku najine zakasnitve.

Tudi to srečanje s sovražnikom se je za naju srečno končalo.

Stanko Hovnik

Partizanka Tončka

Neusmiljena smrt je spet posegla v že močno razredčene vrste starih partizanov, udeleženk legendarnega pohoda 14. divizije na Štajersko. Po hudi bolezni je v Idriji umrla Tončka Oblak, rojena Demark.

Pokojna Tončka, se je rodila 18. novembra 1922 v Lupoglavu v hrvaški Istri v kmečki družini, kjer je bilo kar devet otrok. Kot mladinka se je že jeseni 1942 povezala z narodnoosvobodilnim gibanjem in se 10. avgusta 1943 prostovoljno priključila k takrat še maloštevilnim istrskim partizanom.

Ko so Nemci v siloviti ofenzivi jeseni 1943 leta razbili istrske partizane, se je Tončka priključila Šerčerjevi brigadi in ji takrat še na misel ni prišlo, da bo domačo in ljubljeno Istro videla šele po osvoboditvi.

V drugem bataljonu Šerčerjeve brigade je bila najprej obveščevalka, nato pa bataljonska bolničarka. S Šerčerjevo brigado je doživela edinstveno epopejo in golgotu obenem, ki se imenuje legendarni pohod Štirinajste na Štajersko. Nečloveški napor, ki so jih na tej bojni poti morali prestajati borci in zlasti še borke, vzbujajo še danes nedeljivo priznanje in spoštovanje vsem udeležencem tega edinstvenega pohoda v zgodovini slovenske NOB. Da je imela bolničarka Tončka pri tem polne roke dela, ni treba posebej omenjati.

V drugi polovici februarja 1944 se je trem bataljonom Štirinajste, med katerimi je bil tudi Tončkin bataljon, posrečilo z velikimi žrtvami prebiti preko Mislinjske doline na Pohorje. Bolničarka Tončka je bila kot povsem onemogla dodeljena dr. Ivanu Kopaču-Pavčku, dotedaj zdravniku Bračičeve brigade, ki je imel nalogo zbirati ranjene partizane, razstresene po osamljenih štajerskih kmetijah in jih zdraviti. Kmalu zatem je dr. Pavček

začel organizirati znane pohorske partizanske bolnišnice. Pri zdravniškem delu mu je bila v močno oporo Tončka kot instrumentarka. Tončka je dočakala osvoboditev na Pohorju, poročena s Simetom, politkomisarjem pohorskih partizanskih bolnišnic. Kasneje je do svoje upokojitve delala v Psihiatrični bolnišnici v Idriji.

Pokojna je bila najbolj vesela snidenj zlasti še s soborkami – udeleženkami pohoda Štirinajste v Dobrni in s številnimi ranjenci, ki jim je bila pomagala. Še zlasti človeško globoka in iskreno tovariška so bila srečanja z ranjenci na njenem domu v idrijski Grapi. Tu so prihajali od poveljnika Štirinajste narodnega heroja Toneta Vidmarja-Luke, pa vse do preprostega pekovskega pomočnika, vsi enako dobrodošli. Ta srečanja, kot je bila sama dejala, so ji pomenila veliko več kot vsa odlikovanja in priznanja. Bila je pač zvesta in skromna partizanska bolničarka, ki so jo vsi spoštovali.

To je najbolj pokazal tudi njen pogreb, na katerem so, se zbrali iz vse Slovenije, Hrvaške Istre in zamejstva. Zlasti številna je bila delegacija Šerčerjeve brigade na čelu z generalom Miho Butaro-Aleksom.

Od partizanske bolničarke Tončke so se poslovili Mira Seljak v imenu občinskega odbora ZZB NOV Idrija, dr. Ivan Kopač-Pavček v imenu skupnosti borcev pohorskih partizanskih bolnišnic in dr. Lila Čerin-Petrič v imenu udeleženk legendarnega pohoda Štirinajste. Mala šolarka ji je deklamirala partizansko pesem, idrijske žene pa so ji v slovo zapele dve partizanski in narodno.

Nadvse dobro, zvesto in skromno partizansko bolničarko Tončko bodo še dolgo pomnili, posebno borke, udeležence pohoda Štirinajste, ki smo jo imele priscrčno rade.

Hela Gianfrate

Na Koroško

Ko sem se pred nedavnim ustavil v Beljaku, Celovcu in še nekaterih drugih krajih, srečeval tiste prave stare Korošce, sem se spomnil vojnih dni.

Bilo je oktobra 1944. V gostilni Nastran pred Solčavo je imel svoje prostore partijski in skojevski oblastni komite. Kot član oblastnega komiteja sem dobil nalogo, da moram na Koroško. In to s politično nalogo.

Ukaz je ukaz. S kurirjem Slavkom sva krenila na pot. Slavku so bile znane kurirske javke od Solčave do Obirja. Torej, iz Solčave na avstrijsko stran. Bolj smo se bližali »meji«, napornejša je bila pot. Nekaj ur v strm breg. Žicar pa je bil, tale Slavc. Komaj je ugledal samotno kmetijo, že je potrkal na vrata.

– Dober dan! Imate kaj kratkega?

Ljudje pa dobri kot kruh. Nič niso spraševali, kod naju vodi pot. Odprli so skrito shrambo in nama ponudili, kar so pač imeli. Potem naprej, kar naprej.

Bila je že skoraj noč, ko sva prispela do meje. To zdaj ni bila prava meja, toda Nemci so radi nastavljali pasti. Zato sva spraševala na javkah, kjer sva dobila vsa potrebna obvestila. Večkrat so se nama pridružili še drugi kurirji in naju pospremili del poti. Videli smo obmejne kamne, strgano bodočo žico, porušeno karavlo.

– He, je rekel Slavc, pa smo na vrhu!

Vrme pa je streglo: sonce, oblaki, luna, spet sonce in oblaki. Čisto na vrhu pa je bilo snega do kolen. Vzpenjali smo se, drčali nizdol in znova vzpenjali. Skoraj pol drugo uro smo samo drčali navzdol. Okoli pete ure zjutraj smo potrkali, z nama so bili že koroški kurirji, pri nekem kmetu. To je bil prvi kmet z one strani, ki sem ga

kdaj videl. Gospodar in gospodinja sta bila nadvse prijazna. Govorila sta po svoje, midva pa po svoje in smo se kar lepo razumeli. Žena je takoj skuhala prave koroške žgance in vsakemu dala skodelico toplega mleka. Hm, to je bil zajtrk!

Kmet je povedal, da se nemalokrat pojavijo Nemci in vohilajo za avstrijskimi partizani. Opozoril nas je, da ni dobro ostati v hiši. Brž smo jo odkurili v gosto hosto, polegli in takoj zaspali.

Za južino smo jedli »masovnik«. Kako se ta jed pripravi, ne vem. Spominjam pa se, da je kar teklo od žlic. Želodec ima dela za dva dni.

Potem pa spet na pot, po rebrih Karavank; po nekaj urah trde hoje smo se znašli na Jezerskih vrhovih. Hodil smo dan in noč in naslednjega dne okoli desete ure prišli do barake, v kateri smo našli šest kurirjev. Tukaj sem srečal komandirja Lojzeta, ki je imel na skrbi vse relejne postojanke na Koroškem.

– Kakor bi slutil, da dobi mo goste z one strani. Ste že jedli jelenjo juho, jelenje meso? Niste! Zdaj pa kar za mizo in se pošteno napokajte!

– Živel Lojze, živel!

– Ne jaz, ampak moja dva kuharja, se je branil pohvale. Popoldne smo nadaljevali pot. Prispeli smo na vrh nekega hriba in ugledali mogočen Obir, ki ga je pokojni Voranc tako imenitno popisal. Pot nas je še vedno vodila po vrhovih. Pot po robu Košute je bila nevarna; pred dnevi se je tukaj smrtno ponesrečil eden njihovih najhitrejših kurirjev. Še malo naprej pa je sedlo in tam je padla v nemško zasedo skupina kurirjev.

– Previdno, kar se da previdno, nas je opozarjal koroški kurir.

Ubogali smo ga, saj smo imeli za seboj že kar precej izkušenj, ukan in zased.

Končno smo prispeli v vas Selo, kjer je bila prava republika za partizane. Niti Nemci si niso upali gori, čeprav so imeli dva ali tri kilometre proč kar močno postojanko.

Moram reči, da so bili vaščani resnično zlata vredni ljudje, ki so nestrpnost čakali konec vojne in priključitve k matični Jugoslaviji. Tu še ni bilo snega, čeprav smo ga mi po vrheh s trudom in muko gazili.

Tukaj je bila spet zamenjava kurirjev. In ko smo spet krenili na pot, me je Slavc lopnil po rami.

– Ivo, saj nas stražijo, kot da sva najvišja partizanska oficirja!

Po večurni hoji nama je kurir pojasnil, da bomo kmalu videli Pliberk. Okoli desete ure dopoldne smo se znašli v gostem smrečju. Obstali smo. Pred nami je gorelo nekaj ognjev. Kurir je zaklical geslo, ki se ga ne spominjam. Tudi od ognjev je prišel glas in stopili smo naprej. Zbranih je bilo okoli petdeset ljudi. Zapadno-koroškega odreda. Našel sem nekaj starih znancev z naše strani. Imeli smo si veliko povedati. Odred se je proslavil daleč na Koroškem z drznimi akcijami. Seveda smo morali najprej in na večer ugledati Pliberk, ki je brlel v lučkah.

– Naš Pliberk! sem rekel potihno in stisnil pest.

Utrujenost je minila, ko smo z vrha Zingarice videli vijugasto Dravo in naš Celovec. V slabotnih obrisih smo videli Beljak, Ziljsko dolino, na severu se je dvigala v nebo Svinska planina. Kurir je priganjal, jaz pa nisem in nisem mogel naprej. Še sem bil radoveden, v katero smer je Gosposvetsko polje, pa da bi rad videl knežji kamen. Kurir me je resno opozoril.

– Tega pa ne veš, da je to okoli polno nemških zased?

Urno smo se spustili v dolino ter se po doburi urni znašli v gostem grmovju, v kurirskem taborišču. Po šestdnevem pohodu smo bili

končno na cilju. Tukaj sem našel okrožne aktiviste skoja in partije. Tukaj je bil okrožni sekretar Janez s svojim štabom.

Po izdatni malici in kratkem počitku smo se takoj začeli pogovarjati o razširitvi političnega dela; povedali so mi, kako je z mladinskimi aktivisti. Zvedel sem, da pridno delajo in da bomo skupaj ustanovili še nove aktivne. Slavc, moj spremljevalec, bi se rad malo sprehodil, toda komandir Janez naju je resno opozoril.

– Nikamor brez našega spremstva! Samo mi vemo za varne poti, za kraje, kjer se ni bati izjave.

Kak teden dni smo hodili iz kraja v kraj, obiskali zanesljive mladince. Močan mladinski aktiv smo ustanovili v Rutah. Pa tudi v Šetjanžu, kjer so aktiv tvorile sama dekleta. Vsi so redno prihajali na naše sestanke. Vsi so bili radovedni, kako poteka stvar v matični domovini. Po sestankih smo peli partizanske pesmi, vedno pa smo zaključili: Tam, kjer teče bistra Zila...

Pol drugi mesec je minil in počasi sva s Slavcem začela misliti na vrnitev.

Pa še tole moram povedati. Nekega večera sta šla v dolino koroški partizan Jože in moj spremljevalec Slavc. Ko sta se zjutraj vračala, je na nekem razpotju skočila iz grmovja skupina Švabov.

– Halt, halt!

Zadržale so brzostrelke. Tudi Slavc je odgovoril z dolgim rafalom. Bilo je prepozno. Jožeta je zadelo v prsi in tik pred Švabi je obležal mrtev. Slavc je bliskoma odskočil, rešila so ga debela mogočnih dreves. Mrvega Jožo so Nemci odvedli v neko grapo. Iskali smo ga ure in ure in končno našli. Sami smo zbili krsto in ga položili v grob, izkopen pod mogočno smreko. Molče smo stali ob grobu in marsikatero oko je bilo rosnno, zakaj Jože je bil

pogumen borec in odličen tovariš.

Še smo imeli nekaj skupnih sestankov, še smo se srečevali s klenimi in zavednimi Korošci. Pred odhodom pa so me mladinke presenetile z nenavadnim darilom: sekretarka skoja mi je dala svilen zastavo. Na eni strani je pisalo: V spomin maršalu Titu – mladina iz Koroške. Na drugi pa: »Tudi mi hočemo svobodno Koroško v svobodni Jugoslaviji.

Zastavo smo zvali v lepo

šatuljo. Čez teden dni sva bila s Slavcem spet v Solčavi. Od tod sem krenil na oblastni komite partije za Štajersko, kjer je bil takrat tovariš Leskošek-Luka. Izročil sem mu zastavo in ga prosil, da jo čimprej odda vrhovnemu komandantu, tovarišu Titu.

Tako se je končala moja aktivistična pot na Koroško, ki je ne bom nikoli pozabil.

Po pripovedi prvoborca Ludvika Zupanca-Iva zapisal Drago Kumer.

Boj na Ratežu

Iz zapisov o bojni poti Gorjanskega bataljona

V nedeljo 14. maja 1942 je bil zbran domala ves Gorjanski bataljon na velikem ljudskem zborovanju na Tolstem vrhu nad Brusnicami. Prihiteel je kurir s sporočilom, da je deset kamionov fašistov zasedlo Ratež, ki je bil pomembna točka na cesti med Novim mestom in Šentjernejem. Kurir je tudi povedal, da se Italijani na Ratežu naglo utrjujejo v treh hišah. Po ogledu položaja je 17. junija skoro ves Gorjanski bataljon obkolil Ratež, Italijane stisnil v obroč ter postavil zasedo na glavno cesto. Vse operacije je vodil namestnik komandanta Dolenjskega odreda Janez Hlebš-Ciro, ki se je prav takrat nahajal v štabu Gorjanskega bataljona. V zasedi na glavni cesti proti samo pet kilometrov oddaljenemu Novemu mestu je bil del 3. čete in 30 »Štajercev« iz »Štajerskega bataljona«. Sami so se ponudili, da bodo pomagali pri napadu oziroma držali zasedo. Takrat je ta prva oborožena skupina belogardistov šele dobro prišla iz Ljubljane in se utaborila v Šentjoštu pod Gorjanci ter se prikazovala kot partizanski Štajerski bataljon. Seveda ni takrat še nihče sumil, da to niso partizani, temveč v partizane preoblečeni belogardisti. Zato so njihovo ponudbo sprejeli. Dva dni in dve noči so borci 2. čete in dela 1. čete Gorjanskega bataljona držali obkoljene Italijane pod partizanskim ognjem in napadali dobro utrjeno italijansko postojanko. Šele v drugi noči je partizanom uspelo, da se je skupina minirjev pritihovala do utrjene hiše in vrgla vanjo mine, bombe in celo neeksplozirano avionsko bombo. Sledilo je popolno razdejavanje te utrdbe. Ko pa so borci nato jurišali, so prišli pod ogenj strojničnih gnezd zunaj postojanke, zato so se morali začasno umakniti. Med napadom so partizani zaslišali streljanje bližajočih se Italijanov iz Novega mesta, zato so se povsem umaknili, samo 3. četa je ostala na položaju. Za sabo so Italijani pustili razdejane hiše in v eni od njih 25 mrtvih Italijanov, sami pa so imeli štiri ranjene. Kasneje je postalo jasno, da so »štajerski partizani«, ki so držali zasedo, namerno spustili v Ratež italijansko pomoč iz Novega mesta. Kljub temu je ta boj imel velik odmev.

Zdenko Picelj

Gledališki umetniki, udeleženci NOB

Nada Stritar–Vidmarjeva

Koncertna in operna pevk Nada Stritar-Vidmarjeva se je rodila pred sedemdesetimi leti, 28. maja 1917 v begunskem taborišču Bruck na Litvi v Avstriji. Po veliki gimnazijski maturi in abiturientskem tečaju je študirala solopetje na Srednji glasbeni šoli v Ljubljani pri mojstru Juliju Betettu in kasneje zasebno pri dirigentu in skladatelju Bogu Leskovcu. Nato se je vpisala v prvi letnik Glasbene akademije. Svojo pevsko kariero je začela kot zboristka v zboru ljubljanske Opere, a se je že v sezoni 1941–1942 uveljavila kot solistka v vlogi Erosa. Uradno je debitirala kot operna solistka v vlogi Konstancie leta 1943. Ta letnica je zanjo odločilnega življenjskega pomena, saj je istega leta odšla tudi v partizane v juliju 1943 k Izvršnemu odboru OF na Rogo, kjer je bilo zbirališče kulturnih delavcev. Od tam je odšla v Petnajsto brigado, kjer je dočakala italijansko kapitulacijo. Izvršni odbor Osvobodilne fronte je vse dosegljive kulturne delavce razvrstil v skupine, ki so se pripravljale na nastope. Iz Meniške vasi so kulturni delavci, med njimi glasbeniki in pevci odšli v različne kraje in na razne kongrese, kjer so javno nastopali. Tako sta Nada in njena sestra Bogdana nastopili na prvem kongresu kulturnih delavcev OF, ki se je odvijal od 4. do 6. januarja 1944 v Semiču. Peli sta solistične skladbe partizanskih skladateljev na besedila partizanskih pesnikov. S sestro Bogdano sta nastopali tudi

na solističnih koncertnih odajah v radiu Osvobodilne fronte v Črnomlju.

Nada Stritar je bila med tistimi redkimi, a zato toliko bolj dragocenimi slovenskimi kulturniki, ki so odšli v partizane še pred kapitulacijo Italije. Nastopila je tudi na Kočevskem zboru. Ob nemški ofenzivi so kulturne delavce porazdelili po brigadah, Nada je prišla v trinajsto, Bračičevo. Na željo Kajuha bi moral priti v znamenito kulturno skupino Štiri najste divizije. Pred odhodom na Štajersko, na katerega se je že nestrpnost pripravljala, so jo poklicali v Črnomelj in ji izdali dekret za članico na novo ustanovljenega Slovenskega narodnega gledališča v Črnomlju.

V partizanskem gledališču je nastopila kot dramska igralka v Cankarjevi drami »Kralj na Betajnovi« v vlogi Lužarice, v pretresljivi kreaciji, nato pa se je docela posvetila petju kot koncertna pevka partizanskih vokalnih skladb.

Leta 1944 se je poročila z Josipom Vidmarjem in odšla v italijanski Bari, kjer je rodila sina Roka. Proti koncu maja 1945 se je vrnila v osvobodeno Ljubljano.

Partizanski kulturniki, ki smo jo srečevali v partizanih, v hajkah, v brigadah, na mitingih in v Črnomlju na odličnih koncertnih nastopih, se je spominjamo kot vedre partizanke polne iskrenega smeha in optimizma in kot odlične pevke, ki je v partizanih le nakazovala svojo nadarjenost.

Filip Kalan-Kumbatovič jo omenja v svoji knjigi Veseli veter: »V Semiču na plenu mu kulturnih delavcev OF. Tu nismo govorili o ogroženosti civilizaciji in kulturi, govorili smo o prihodnosti in o tem, da smo priče velikega časa in da bodo rodovi, ki bodo prišli za nami, upravičeno terjali od nas duhovnih dokumentov tega časa in da je na nas, ali smo ta svoj čas čutili in dojeli. Tu so ljudje brali svoje pesmi, Bor in Kajuh in Udovič in Brejc in Vodušek. Poslušali smo samospeve, ki sta jih peli Nada in Bogdana Stritar.«

O Nadinem petju je napisal Kalan tale odstavek:

»Na jasi trudno zlekneni sredi ščavja na vlažnih tleh, izmučeni od napora neprepane noči, je zadonela pesem. Pela sta jo Nada Stritar in Stane Česnik z zaspanim, lačnim, hripavim glasom. In vendar sta pela. V tem petju je bilo nekaj, česar partizansko srce nikdar ne pozabi...«

Po osvoboditvi je postala Nada Vidmarjeva spet solistka ljubljanske Opere, pela je glavne lirske in koloraturne sopranske vloge. Naj nave damo nekaj njenih vrhunskih igralsko-pevskih kreacij: Konstancia, Zerlina, Suzana, Rozina, Adina, Lucia Lammermoor, Norina, Gilda, Violetta, Marzelina, Mimmi, Liu, Margareta, Manon, Co-čo-san, Sofija, Zerbinetta, Nanetta, Sneguročka, Antonida...

S svojim mojstrstvom, s harmonično pevsko igralsko celoto je kmalu prerasla ok-

Nada Vidmar (levo) v družbi z Janjo Drašler. Članici kulturniške skupine III. brigade so posneli pri Črnem vrhu leta 1943.

vir ljubljanske Opere in pričela gostovati v tujih koncertnih in opernih središčih, kjer je dosegala zavidljive mednarodne uspehe. Gostovala je v številnih evropskih mestih, v Verviersu pa je na mednarodnem pevskem tekmovanju prejela prvo nagrado v razredu za koloraturne sopranistke.

O njenem plodnem umetniškem delovanju pričajo tudi mnoge laskave kritike: »V

Haydnovi kreaciji je kristalni in očarljivi glas Nade Vidmar dosegel vrhunec in pokazal največjo virtuoznost.« (Milano)

»Z Nado Vidmar smo spoznali umetnico, ki ji je občinstvo pravično priredilo frenetične ovacije zaradi njene fascinirajočega glasu, odlične tehnike in kreacije na odru.« (Dunaj)

»Jugoslovanska pevka Nada Vidmar je dosegla ob svo-

jem obisku v Kirovem gledališču kot Violetta v Traviati velik uspeh. Z odlično igro se je harmonično vključila v ansambel leningrajskih umetnikov.« (Leningrad)

»Nada Vidmar je dominirala zaradi moči svoje nenavadne vokalne kulture, dosegla je vrhunec v koloraturnih partij tako kot Gilda in Violetta.« (Praga)

»Odlični solist, mojstrica italijanske tehnike. Njen šolan glas dominira v orkestru z brezhibno lahkoto in močno dramatično silo. Dialog z obo, njen čisti staccato, njeni trilčki, ki se lahko primerjajo samo s petjem slavčka, ostajajo nepozabni...« (Dunaj)

»Nada Vidmar je gotovo emocionalno najbolj ganljiva Violetta, ki smo jo kdajkoli slišali. Njen kristalni glas dosega najvišje registre brez kakršnihkoli naporov. Primerja se lahko z vokalnim vzorcem fine čipke in je izraz bogate vokalne šole.« (Bruselj)

Med vojno in po njej je veliko prispevala k popularizaciji partizanske glasbene literature. Skupaj s sestro Bogdano je posnela gramofonsko ploščo partizanskih pesmi. Na RTV Ljubljana ima poleg vrste opernih odlomkov posnete tudi glavne odlomke iz vlog Adine, Lucie, Sneguročke in Violette.

Ob njenem življenjskem jubileju se je partizanski kulturniki spominjamo z nešaligijo na tiste čase, ko nam v partizanih, na jasi, v gozdovih in v črnomaljski dvorani Kulturnega doma prepevala s takim zanosom pesmi o svobodi in zmagi. Iskreno ji čestitamo ob njenem prazniku in ji želimo zdravja in osebnih sreč!

Dušan Mevlja

Stari trg ob Kolpi

(nadaljevanje in konec)

Prav tedaj so se na južni strani na robu Predgrada pojavili na razdalji petdeset metrov Italijani v zelenih srajčah in z zavahanimi rokavi. Ihtavo so streljali na nas, medtem pa vpili: »Avanti, ragazzi!«. Tudi mi, ki so nas presenetili, smo zgrabili za puške ter jih za toliko časa odbili, da smo nadaljevali z umikom levo nad Predgradom po pobočju Grajščice, proti Knežji lipi. Tja smo prišli nekoliko razkropljeni. Od tukaj se je naša 2. četa Kočevskega bataljona vrnila na izhodišče v Kačji potok. Žal se tja nista vrnila politdelegat Franc Ahlin in intendant Žarko. Za zmeraj sta ostala na mrtvi straži! Tudi ostale čete, ki so sodelovale v napadu, so se vrnile na svoja izhodišča oz. v njihove tabore. Vrnili se je tudi zaseda iz Boršta, ki se je Italijanom izredno upirala in iz Vrh gor, kjer po izjavi Rafaela Škrlija-Rafa in Zvonka Hanzlja ni bil izstreljen niti en naboj.

Hrvaškim partizanom sem s tako skromnim opisom doslej storil veliko krivico. Z namenom, da tudi te bore poimensko opišem in enoto, ki se je napada udeležila in vzrok, zakaj so se s tako veliko zakasnitvijo vključili v napad, sem 22. aprila 1987 odšel v Delnice. Tam sem se sestal s Plešetom, Ivanom in Josipom in Dragom Majnaričem, ki so se napada v Starem trgu udeležili. Seznanimo se, kaj so mi povedali.

Po dogovoru med Stanetom Zakotnikom-Johanom in Tonetom Marincljem-Jankotom na »ladišču« pri Štefancih z Markom Vučkovičem in Jovom, bi morala biti 2. četa Primorsko-Goranskega bataljona na položaju že ob začetku napada, na južnem pobočju pod Starim trgom ob Kolpi. Toda ta četa se je v noči od 31. maja na 1. junij zapletla v boj z Italijani in ustaši na področju Liturice pri Vrbovskem. Zato v Stari trg ni odšla! Na pobočju gozdnega hriba Okrugljak oziroma nad Plemenitašem in Zapeč se je tedaj tam zadrževala mladinska četa III. Goranskega bataljona, katere komandir je bil Zdenko Petranović-Jastrebo, študent iz Delnic (osrednji lik v TV nadaljevanju »Kapeljski kresovi«), komisar pa Andreja Maurin iz Delnic. Slišali so močno streljanje v Starem trgu in po tem ugotovili, da slovenski partizani napadajo tamkajšnje postojanko. Zato se je Zdenko Petranović-Jastrebo samoiniciativno odločil in en vod mladinske čete tudi povedel s komisarjem v pomoč slovenskim partizanom. Pri Blaževcih so se nekajkrat s čolnom prepeljali čez reko Kolpo na slovensko stran. Z zakasnitvijo so se okrog 10. ure po strmem južnem pobočju proti cerkvi razvili in strelce še naslednji borci: Ivan Pleše-Jožakov je bil vodnik, Nikola Šnajdar-Beletov, oba iz Delnic sta bila vodnika, Ivan Pleše-Katarinčin iz Delnic, Josip Pleše-Madžar iz Delnic, Drago Majnarič-Čmrl iz Dedina pri Delnicah, Stanko Pleše-Čubin iz Delnic, Josip Briški-Radac iz Delnic, Anton Lenac iz Gašparceva pri Osilnici, Anton Ribič iz Gašparceva pri

Osilnici, Branko Petranović-Gale iz Delnic, Matija Gašparac-Hajkin iz Dedina pri Delnicah, Draga Liker iz Stare Sušice pri Delnicah, Anton Janež-Zajac iz Delnic, Stevo Cvitković iz Broda na Kolpi, Marjan Ofak iz Broda na Kolpi, Ivan Abramović-Kablar iz Delnic, Ivan Kezele-Džani iz Delnic je bil puškomitraljezec, Martin Butina-Tine iz Radočaja pri Delnicah je bil puškomitraljezec, Viktor Vičević-Mesar iz Mrzlih vodov, Josip Majnarič-Poplatar iz Delnic, Josip Tomac iz Delnic, Josip Žauhar-Jurničev iz Delnic, Anton Štimac iz Turkov pri Gašparcih in Dušan Petranović-Čebanov iz Delnic.

Ko so se med vinogradi in grmičevjem prebili pred čistino, ki je pod cerkvijo oz. pod pokopališčem v Starem trgu, so se povezali s slovenskimi partizani. Nato pa so skupaj napadali cerkveni zvonik, bolj rečeno Italijane v zvoniku, ki so z mitraljezi in ročnimi bombami napad silovito odbijali. Prehod čez čistino pa bi bil za vsakogar zanesljiva smrt. Okrog 15. ure so od slovenskih partizanov zvedeli, da je od štaba napada bilo dano povelje za splošen umik. Zapustili so položaje in se s čolni prepeljali čez Kolpo nazaj v Blaževce, od tam pa so odšli na izhodiščno območje. Na posebno vprašanje, če je kateri od njihovih soborcev padel ali so koga pogrešali, so odgovorili, da so se vrnili vsi. Kasneje je v NOV padlo več navedenih borcev, nekateri pa so umrli.

Dan po napadu dne 2. junija so se po nalogu Italijanov morali prebivalci Starega trga ob Kolpi zbrati na trgu na žalni slovesnosti. Zankati niso mogli, da padlih niso imeli. Tam je bilo deset krst in v njih njihovi mrtvi. Torej to število padlih so priznali. Tudi tem so prejšnji dan partizani zagotovili življenja, če se predajo, pa jim to ni bilo dovoljeno! Odpeljali so jih. Ali so to res bili vsi? Po objektivni oceni jih je padlo znatno več. Tudi znotraj nezavzete šole, v cerkvenem zvoniku in tudi med onimi, ki so prišli iz Črnomlja in Vrnice v pomoč. Kaj so Italijani nekaj dni kasneje tako skrivnostno iskali okrog Deskove vasi in Starega trga in še bolj skrivnostno odvažali? To so vedeli in morali vedeti samo oni, ne pa javnost. Sicer bi po njihovi oceni ta boj še bolj odjeknil njim v škodo. Partizani pa bi pridobili, ker so se tako podjetno lotili tudi tako velike postojanke in ji zadali hud udarec.

V 2. četi Belokranjskega bataljona so enega pogrešali – Janka Brodariča iz Rosalnice pri Metliki. Dne 3. junija, torej tretji dan po napadu, sta se popoldan okrog 5. ure Ana Štefanc in hči Marija Kobe, po domače Cimbeči, vračali iz vinograda iz Drag, ki leži zahodno od Starega trga pri Kolpi, domov v Kot pod Prelesjem. Ko sta prišli do vinograda Petra Vuka iz Zagozdeca, je pod grmom nekdo sedel, nogi pa držal v jarku. S prosečim glasom ju je klical k sebi: »Teta hodite k meni, teti moji mili, hodita k meni!« Nekolika sta se ustrašili. Odgovorili sta mu: »Prideva, oziroma bodo prišli!«. Po prihodu domov v Kot sta Marjinemu možu

Mihi Kobetu povedali, da je pri Vukovem vinogradu teže ranjen partizan. Miha je takoj odšel k sovaščanu, članu SKOJ-a Slavotu Šnelerju. Boj za reševanje ranjenega se je začel. Odločila sta se, da mu morata pomagati. Ko se je znočilo, sta odšla s Kota. S seboj sta v steklenicah vzela mleko in vodo. Pri Vukovem vinogradu sta prišla do Brodariča, ki je zaradi bolečin strašno trpel. Ranjen je bil v obe nogi nad kolenom; v eno skozi stegensko mišico, v drugo pa še težje skozi stegensko kost. Pri sebi je imel ročno bombo, katero bi, kot je dejal, vrgle na Italijane, če bi ga odkrili. V puški pa je imel le še en naboj, s katerim se je hotel ustreliti tedaj, ko bi šli mimo ljudje v cerkev in

rešiti in da mu jo je odrezal partizanski zdravnik dr. Lojze Mihelčič, doma iz Vapče vasi pri Semiču. Toliko pa je že okrevaj, da je opirajoč se na palice napravil nekaj korakov. Naslednje si dovoljuje prepisati iz knjige Belokranjski odred, ki jo je napisal Radko Polič, ki pravi: »Med roško ofenzivo so hude in nepremične invalide poskrili. Brodarič, ki si je za silo lahko pomagal, se je pridružil skupini premičnih ranjencev, da bi se prebil skozi sovražni obroč v Belo krajino. Ko so padli v sovražno zasedo in so se mu približevali Italijani, se je sam zabol v prsi, da jim ne bi živ padel v roke. Italijani misleč, da je z njim končano, pa so se umaknili. Naslednji dan je

borcev, ki sem jih spraševal, kako je padel, mi je le Franc Avbelj-Lojko pojasnil, da je Ahlin stekel čez cesto. Tedaj ga je italijanski mitraljezec pokosil z rafalom. Vedoč, da ga bodo soborci reševali, je Ahlinovo truplo, ki je ležalo v bližini ognjenih zubljev, imel na merilcu mitraljeza. Hoteli so ga potegniti z železno kljuko, nasajeno na dolgem ročaju. Tudi ta rešitev ni uspela. Ahlina so pokopali Starotržani, toda po nalogu župnika za tamkajšnjim pokopališčem. Žal je boj v Starem trgu ob Kolpi zahteval tudi dvoje dragocenih življenj civilnega prebivalstva. Ti žrtvi sta bili gospodinja Meta Molec, po domače Molčeva in kmet Ivan Šterk, po domače Baričev. Po izjavi

Miklarji predvsem ob dejstvu, da so vsi borci Belokranjskega bataljona po planu šli v napad in v dve zasedi. Tudi v Borštu nad cesto Sinji vrh – Stari trg ob Kolpi bi morala biti številnejša zaseda. Torej zelo šibka stran je bilo zavarovanje z zasedami. Posledice so razumljive. Izstrelitev napačne rakete je borce zmedla. Zapustili so in ponovno zavzemali položaje, ki so že bili njihovi. Iz omejenih vzrokov so se hrvaški partizani z večurno zakasnitvijo z južne strani vključili v boj. Zato s te strani ni moglo priti hkrati do tiste ostrine napada kot s severne skozi Močile. In končno, to je bil prvi večji napad na tako močno postojanko. Zato je imel te napake in pomanjk-

Zdenko Petranović-Jastrebo, narodni heroj iz Delnic, se je z vodom mladinske čete 3. Goranskega bataljona samoiniciativno vključil v napad.

Janko Brodarič, narodni heroj iz Rosalnice pri Metliki, najbolj tragičenlik partizana tega napada.

Miha Kobe iz Kota pod Prelesjem. S Slavom Šnelerjem sta od Vukovega vinograda v Dol na trгах nosila težko ranjenega Janka Brodariča.

bi jih s strelom opozoril, da bi mrtvega našli. Mleko je odklonil, vodo pa popil. Ko sta ga hotela premakniti, je od bolečin glasno potožil. Zato sta mu na usta položila krpo in tako utišala ječanje, da ga ne bi slišali Italijani v postojanko. Spoznala sta, da mu brez nosil ne moreta pomagati. Zato je Kobe šel na svoj dom v Kot. Žena Marija je s postelj vzela dva zglavnika in ju izročila Mihi. Mimogrede je Lovrenčič Jožetu vzel, ne da bi ga vprašal, še njegova lesena nosila, ki jim na kmetih pravijo trage. Z zglavnikoma in nosili se je vrnil k Brodariču. S Šnelerjem sta ga položila na trage in podložila z zglavnikoma. Težko je bilo zato, ker ranjencu nogi nista smeli vise, pač pa sta morali biti v ravni legi. Odločila sta se, da ga odnesejo v Dol. Ker je bil telesno težak, sta zato med nošenjem triinidesetkrat počivala. V Dolu so Brodariču pri Mihi Jonkeju skuhali čaj. Matija Markovič, po domače Radeči, kmet iz Dola, je zapregel svojega konja v kmečki voz z nekaj sena, kamor so položili ranjenega Brodariča. Kobe se je poslovil in se okrog 4. ure zjutraj vrnil domov. Šneler pa je šel za spremstvo Markoviču in Brodariču. Vozili so po levem bregu reke Kolpe v Lazze. Od tukaj pa po ozki, zelo strmi, ovinkasti in kamniti poti visoko nad Kolpo na Lapinje. Tam so težko ranjenega Brodariča sprejeli partizani v nadaljnjo oskrbo. Izročila sta jim tudi Brodaričevo puško s enim nabojem in ročno bombo ter usnjen pas s pramenima nabojnicama. Šneler in Markovič pa sta se po tako humanem delu prav gotovo zadovoljna vrnila domov. Zvonko Hanzelj iz Črnomlja se spominja, da se je nekako mesec dni kasneje nekje na robu Roga srečal z Brodaričem, ki mu je povedal, da mu noge niso mogli

spet prišel k zavesti, se prebija dalje in tako preživel ofenzivo. Pozneje je bil kot invalid poslan na osvobodeno ozemlje na Kordun na Hrvaškem; pri prehodu čez železniško progo Zagreb-Karlovac je bila skupina partizanov napadena, pa je Brodarič s puškomitraljezom, ki ga je prevzel od padlega tovariša pripomogel, da so odbili ustaše. Med četrto sovražno ofenzivo 1943. leta je padel! Njegovi soborci se Janka Brodariča spominjajo kot izredno pogumnega, ki ni poznal omahovanja, ter po srcu dobrega in skromnega tovariša. Ob partizanskem napadu na postojanko 1. junija 1942. leta v Starem trgu ob Kolpi pa je prav gotovo bil osrednji in najbolj tragični lik partizana. Zato je vsem ostal svetel zgled. Posmrtno je bil odlikovan z redom narodnega heroja.

Oba, Šneler in Kobe, ki sta Brodariča reševala, sta kasneje odšla v partizane. Slavo Šneler, po domače Belinijev, je kot hrvaški partizan padel pri Brod Moravicah. Miha Kobe je bil dodeljen v Bračičevo brigado, ki je iz Bušinj vasi nad Metliko odšla na legendarno bojno pot s 14. divizijo na Štajersko. V Vitaju so ga ujeli in poslali v ujetništvo v Nemčijo. Dne 28. septembra 1987 bo Miha praznoval 80. rojstni dan! Verjamem, da se rad in zadovoljen ter ponosen spominja na padla partizana Janka Brodariča in Slava Šnelerja.

Ta prispevek posvečam sedmim žrtvam tega napada in junaku Janku Brodariču, katerih se bomo za vedno boleče spominjali. Franc Ahlin iz Škofljice je odšel v partizane 4. aprila 1942. leta. Pri vseh dosežanih opisovanjih je bil naveden le kot številka padlih – torej neimenoval, kar me je zelo motilo, kljub temu, da je samo on padel neposredno v naselju v Starem trgu. Od vseh so-

Francia-Simona Knavsca so Italijani pri Kovači vasi obkolili umikajočega se borca Žarka, intendanta 2. čete Kočevskega bataljona, ki se ni pustil ujeti. Ustrelil se je. V Predgradu so ob umiku ujeli aktivista Franca Prebila iz Vidma. Pri neki hiši so ga postavili ob zid. Tedaj je skočil in so ga med tekom pokosili. V isti vasi je ob umiku padel tudi Franc Ivec iz Metlike. Oba, Prebila in Iveca so pokopali na Vidmu. Več dni kasneje so otroci – pastirji našli približno 200 metrov pod peskokopom pod cesto, ki s Predgrada pelje v Dol, truplo mrtvega partizana. O tem so obvestili Slavka Majerleta iz Predgrada. Nato sta Majerle in Jože Bižal iz Predgrada vzela orodje, šla pod peskokop in tam pokopala že razpadajoče truplo. Pri sebi je imel puško mavzerico, ki jo je Majerle izročil partizanom Johanove čete. Dokumentov ni imel, pač pa nekaj kun. Na podlagi teh se lahko zaključijo, da je bil hrvaški partizan. Verjetno je bil ranjen iz zvonika. Uspel je priti do tja, se skriti v rušju, kjer je izkrmel in umrl.

Točno število ranjenih ni ugotovljeno. S 1. čete Kočevskega bataljona je bil, kot že povedano, ranjen Martin Jurjevič. Iz čete Notranjskega bataljona je bil ranjen eborec. V četi Belokranjskega bataljona štirje: komisar Matija Babor-Slatin ob umiku, Anton Ivec-Žiga in še dva, enega – Janka Brodariča pa so pogrešali.

Kaj naj napišem kot zaključek temu prispevku? Partizanski napad na postojanko na Starem trgu ob Kolpi, tako kot je bil zamišljen, načrtovan in želen, ni uspel. Vsa posadka ni bila uničena ali zajeta. Zakaj ne? Spletenih razlogov je bil: ničesar ne bi smeli prepustiti predvidanju, naključju. Zaseda bi morala biti tudi nad Majerlinom, Bistrico ali nad

ljivosti, ker izkušenj nismo imeli! Kljub temu trdim, da to ni bil neuspeh. Okupator je občutil in se zavedal, da je odpor proti njemu vse večji in podjetnejši. Zato je v Stari trg ob Kolpi po napadu, prav tako tudi v druge postojanke, prišlo še enkrat več vojaštva. Kasneje so formirali še številne nove. Postojanko v Starem trgu so si utrdili tako, da so sezidali več bunkerjev. Kamenje in opeko so dobili tako, da so porušili kalvarijo oziroma vseh štirinajst kapelic. S tem so storili veliko zgodovinsko in kulturno škodo. Menda je v Sloveniji le še ena približno takšna. Torej, partizani smo še več sovražne vojske vezali nase, ki bi okupatorju še kako prav prišla na drugih bojiščih po Jugoslaviji in drugje. Če tako gledamo in presojamo, je tudi ta napad v skupnem boju proti fašizmu bil še kako uspešen!

Krajani tega lepega dela Bele krajine so 1. junij, dan partizanskega napada na italijansko fašistično postojanko, poimenovali za svoj krajevni praznik. Naj mi bo dovoljeno, da po petinštiridesetih letih v imenu preživelih partizanov, ki so se tega napada udeležili, vsem krajanom krajevnih skupnosti Stari trg ob Kolpi in prebivalcem Poljanske doline čestitam k njihovem prazniku. Želimo jim kar največ delovnih uspehov! Naj tudi v prihodnje poglobljajo pristne sosedske, dejal bi bratske, odnose z ljudmi na oni strani reke Kolpe! Oboji, Slovenci in Hrvati, smo z ostalimi narodi in narodnostmi sestavni del nove avnojske Jugoslavije, za katero smo se pod vodstvom Komunistične partije in tovariša Tita ter njegovih najožjih sodelavcev Karde- lja, dr. Bakariča in mnogih drugih enotno mislečih tovariših in tovarišev tudi skupaj borili!

Jože Strežek-Lipe

Resnica bodi nam nad vse

Resnica je, da živimo. Res je, da živimo na zemlji. Resnica je tudi to, da smo ljudje; beli, črni in rumeni. Resnica je, da se rojevamo in umiramo, da se ljubimo in sovražimo. Objemamo se in se streljamo.

Ko premišljam o resnici, se mi vse misli zvijejo v klobčič, iz katerega je nemogoče povleči pravo nit. Veliko govorimo o tem čudovitem pojmu, a kaj, ko že mlad ugotoviš, da je za resnico vse preveč ovir in preprek.

Majhen otrok si še, ko spoznaš, da je z resnico včasih težko. Kmalu te okolje nauči, da so drobne laži kar dobra stvar. Tako rastemo in z nami rastejo tudi laži. Kaj pa resnica? Še vedno je nekaj lepega, nekaj, za kar potrebuješ pošteno srce in pogum.

Mlada sem še. Svet se mi kljub vsemu zdi resnično lep in zato so toliko bolj boleča spoznanja, da se resnica vedno težje uveljavlja. Hudo je, ko te izda prijatelj. Težki so trenutki, ko se ti zdi tovarišstvo med sošolci le navidezno, daleč od resnice.

Kaj nas pravzaprav sili, da se izogibamo resnici in se zatekamo k lažem? Zakaj moramo biti za resnico pogumni?

V prejšnji številki TV-15 Naš tovariš smo na zadnji strani objavili imena tistih mladih peres, ki so sodelovala in »zmagala« v našem nagradnem natečaju **Bogo Flander – Klusov Joža ter enega od nagradjenih sestavkov; to je bil spis VANJE BRECELJ iz 6. c razreda osnovne šole Boris Kidrič v Ajdovščini. Danes si lahko preberete sestavke ostalih šestih nagradencev. Pohvalo si zaslužijo še spisi, ki so jih napisali: ANDREJA KEBER iz 6. b razreda ŠO Edvarda Kardelja Ljubljana Polje, FRANKO KOPATIN iz 6. c razreda OŠ Borisa Kidriča Ajdovščina, LUCIJA PETEK iz 4. c razreda OŠ Danile Kumar Ljubljana, ALENKA BRUN iz 7. b osnovne šole Preddvor, MARTINA BOHAR iz 5. b I. OŠ Daneta Šumenjaka Murska Sobota, pa še dve članici krožka za ohranjanje tradicij NOB osnovne šole Tone Čufar na Jesenicah – BARBARA LAKOTA in HELENA KONOBLJ. Nagradenci bodo po pošti prejeli knjige iz mladinskega knjižnega programa naše Založbe Borec.**

Vse bi bilo preprosto, če bi ljudje znali sprejemati resnico. Žal je ravno resnica ta, ki velikokrat povzroča bolečine, jezo, razočaranje, žalost in zato poskušamo resnico prikriti, olesati.

Zaradi resnice moramo velikokrat nositi posledice: kaznovani smo, slabše ocenjeni, brez prijateljev. Zato nam včasih zmanjka poguma. Drobcena laž in rešeni smo. Pa smo res? Kaj pa tista pekoča vest, ki nam kviri dan?

Resnica se med vsemi nami prepleta po celem svetu in zdi se mi, da je marsikje še manj spoštovana. Ta naš svet jo vse premalo spoštuje. Vse prevečkrat jo premaga laž, sovraštvo, častihlepije.

In tako vsak po svoje iščemo svojo resnico, velike resnice, ki bi nas združevala v eno, pa ni in ni.

Res je, da živimo. Žal je res, da živimo zelo različno. Resnica je, da smo ljudje. Smo ljudje, ki spoštujejo eden drugega, a žal so tudi ljudje, ki so polni sovraštva in zlih namenov.

Res je, da umiramo. Nekateri po lepo preživetih številnih letih, drugi pa mladi, lačni, bolni, mučeni, ustreljeni...

In kljub vsemu – naj nas vodi resnica!

ANICA STARC, 8. c
OŠ Drago Bajc
Vipava

★★★

Sedim v naslanjaču, pijem sok in jem piškote ter poslušam nežno skladbo, ki prihaja iz radijskega sprejemnika. Uživam v izobilju in srečni sem, ker sem jaz jaz, ker sem na svetu in ker lahko živim. Misli mi zatavajo neskončno daleč. Vesela sem, ker je danes tako lep dan, ker je svet tako čudovit, ker so na njem vsi ljudje dobri in živijo v sreči...

V hipu se zdrznem; mar je to res? Nek notranji glas mi pravi: »Punčka, zbudi se! Saj sanjaš! Poglej, pogledaj resnico v obraz! Vidiš, tam na jugu Afrike...« Nehote obrnem glavo proti steni, kjer je prilepljen zemljevid sveta. Oči mi drsijo proti Afriki. Skrivnostni glas se spet oglasi: »Tam daleč je dežela, ki je domovina črnih ljudi. Tam daleč so ljudje, ki prebirajo odpadke, da bi laho preživeli oni in njihovi otroci. Njihov dom je kup smeti, ki se vsako jutro veča, kakor se veča njihova beda. Marsikateri otrok je preslaboten, da bi vstal iz kupa smeti. Tam umira sam, umira nepogrešan... Njegova žalna pesem – jok tisočev črncev, njegov pogreb – zasut s smetmi.

Na drugem koncu sveta pa imajo ljudje denar za jedrske bombe, jedrske poskuse, za oboroževanje. Denar imajo za pijačo, cigarete, mamila in za razkošno življenje. Prelaskomni so, da bi dali denar revežem. Raje z njim uničujejo sebe. Vidiš, punčka, to je daleč stran od tvojega sveta.

Ampak tudi v tvoji okolici niso vsi srečni. Ne, nimajo vsi dovolj denarja, da bi jedli piškote in pili sok. Misliš, da ne bi bil noben otrok vesel, če bi mu kdaj kaj podarila?

Kaj pa tvoji sosedje? Nekateri so že stari in osamljeni. Lepo bi bilo, če bi jih kdaj obiskala in in jim naredila kakšno uslugo. Hvaležni ti bodo. Hvaležen ti bo vsak človek, če mu boš pomagala iz težav, mu ponudila toplo besedo, dober nasvet...

Zato si ne zatiskaj oči pred težavami, ne zatiskaj si oči, ko srečuješ ljudi, ne zatiskaj si oči pred resnico! Iskre v očeh drugih ljudi, smehljajoče ustnice bodo osrečile tudi tebe. In veliko bolj boš zadovoljna, če boš tudi sama kaj naredila, ne pa sedela doma in poslušala glasbo.

Da, da, vse to je res, glas moj! Hvala ti, da si me zbudil iz sanj. Vem, svet je tudi lep, a še veliko bomo morali narediti, spremeniti, žrtvovati, da bo zmaga resnica. Brez resnice ni mirne noči, ni zadovoljstva in ni sreče – ne v malem in ne v velikem.

Mladi smo. Boriti se moramo za resnico, jo spoznati do konca in graditi na njej. Ta svet bomo mi podedovali in od nas bo odvisno, v katero smer bomo speljali pot. Resnica nam mora biti nad vse, da nas ne bo sram dvigniti glavo, ko bomo stari in bodo naši otroci tehtali preteklost, ko bodo gradili prihodnost.

ROMANA HABIČ, 8. d.
OŠ Edvarda Kardelja
Ljubljana-Polje

★★★

Dogajalo se je jeseni leta 1943. Nemci so že nekaj dni vneto napadali partizane. Seveda je bilo med njimi tudi nekaj ranjenih. Tako so tega dne prinesli ranjenega partizana – domačina na nosilih v zaselek, nekaj hiš tik pod Poreznom.

Potrkali so na vrata. Bil je že večer. Mrak se je spuščal. Borec, bil je prestreljen skozi nogo, je rahlo stokal, ko so ga položili na tla v izbi. Gospodinja je borcem takoj postregla, ranjencu pa so dali vročega mleka. Pozno v noč so se zadržali. Spraševali so, kje bi lahko vsaj za nekaj dni skrili ranjenca. Grapar, kakor so imenovali gospodarja, je rekel, da bi lahko ostal pri njih, vendar je opozoril na nevarnost. »Vem pa za jamo, v kateri bo gotovo na varnem,« je dejal, »po domače pravimo Pod cajno jamo. Ni daleč od tu, a zelo skrito. Sin ali pa jaz bi mu lahko nosila hrano.« Strinjali so se.

S seboj so vzeli nekaj desk, da so mu naredili zasilno ležišče. Vreme je bilo lepo, noč jasna, kakor poleti. Le tu in tam je s planine pripihal leden severni veter, ki je dal

Sončno pomladno dopoldne. Ravnokar je zazvonilo, glavni odmor se je začel. Dvorišče pred šolo se napolni, učenci uživajo enega prvih sončnih dni. Vsa ta množica mladih ljudi in nihče ni tiho. Slišati je, kot da bi vzletel cel panj čebel naenkrat proti soncu. Zaupni pogovori deklet, vpitje fantov, prepri. Vse kot ponavadi.

Naenkrat pa... slišati je žvenket šipe; veliko šolsko okono se je sesulo. Na igrišču zavlađa tišina. Gruči fantov, ki zbegano gledajo razbito okno, se približa kakih ducat tovarišic. Njihovi obrazi so strogi, jezni.

Tovarišica, razredničarka omenjenih fantov, z očmi išče krivca. »Kepa«, pojasni druga tovarišica in z rokom pokaže na zaplate snega, ki so še ostale v sencih. Razredničarka vse fante iz te male grupe odpelje v razred, ostali učenci pa so tako dobili zelo aktualno temo za svoje pogovore.

V razredu fantje sedejo. Pet parov preplašenih oči se zazre v tovarišico. Ta hoče zvedeti, kdo je zalučal kepo v okno. Še vedno tišina. Dečki upirajo poglede v klop. Najhuje je drobnemu dečku, Mihi. Roke se mu tresejo in potijo, sili ga na jok. Ko je vrgel kepo, ni niti pomislil na morebitne hude posledice. Bil je resnično besen na Andreja in sit njegovega večnega posmehovanja. Mu je ta jeza dala kako moč? Kar zamahnil je, vrغل in... Kar se je dogajalo potem, ne bo pozabil, dokler bo živ. V njegovem srcu je, kot da bi se bila dva človeka. Eden mu je govoril, naj bo tiho in reši svojo kožo, saj tovarišica ne bo nikoli posumila njega. Tovariši ga ne bodo izdali in tako bodo vsi dobili le milejšjo kazn. Drugi pa se je trudil prekriti prvega. Zapovedoval je Mihi, naj pri priči prizna svojo krivdo. Zakaj bi zaradi njega trpeli tudi sošolci, ki niso nič krivi, pa čeprav kazen ne bi bila tako huda. Miha, ki se je že zdavnaj zapisal resnici, je nameraval priznati, da je on glavni krivec. Naenkrat pa vstane visok, močan fant... Tovarišica ga pogleda in že je na listku za ukor njegovo ime.

Po pouku pogumni fant, Andrej, pred šolo sreča sošolca. Miha se mu zahvali in ga vpraša, zakaj se je zlagal, da je

Danes je na svetu vse polno vojn, uporov, stavk, krivic, uboštva, le pravice in resnice je bolj malo.

Marsikateri človek nikdar ne pomisli na svoje bližnje, na brata, sestro, mater, prijatelja. Vidi le sebe. Ali se kdaj zavemo resnice življenja, ki ga živimo? Koliko otrok se boji vojne in pomanjkanja!

Poglejmo naravo! Ali smo kdaj pomislili, da s tem, ko uničujemo naravo in njene lepote, uničujemo sebe in svoje življenje v prihodnosti? Ta kruta resnica nam ne dovoli, da bi svobodno zadihali. Nekateri odrasli, čeprav se delajo pametne, ne vedo ali pa nočejo vedeti ničesar o tem. Včasih je veljalo, da koš več ve od piščanca, danes pa je večkrat ravno obratno. Mladina je tista, ki stopa v prvih vrstah borcev za čisto okolje, za mir na svetu, za človeka dostojno življenje. Nikdar več ne bo lepih, kristalno čistih voda, v katerih bi poskakovale ribe, nikdar več ne bo lepih, zelenih gozdov in čistega, svežega zraka. Pretiravanje? Ne, resnica. Danes ljudje ne pomislijo, kaj bo v prihodnosti. Nekateri pravijo: »Zakaj ne bi uživali v življenju, ki ga ima-

mo in ki ga sedaj živimo?« To je njihova resnica. Vendar, ko bo sveta konec, ne bo nobenega človeka več in ne ene živali in rastline. Kako je nastal set in življenje na njem, tega nihče ne ve. Mogoče je bil pred nami svet, ki pa je ravno tako premislil, kot bo čez nekaj milijard let naš planet Zemlja. Mogoče se prej, kot si lahko mislimo. Resnica o našem življenju bi nam morala biti ves čas pred očmi, kot knjiga, široko odprta vsakomur, ki jo želi brati. Koliko je na svetu pravice in resnice? Toliko, kot je za nohtom črnege? Mogoče niti toliko ne. Ljudje po svetu umirajo od lakote, uboštva, od žeje in podhranjenosti. Mogoče je prav danes tako umrlo tisoč ljudi. Ali se mi tega zavedamo? Ali je to pravica? Ljudje umirajo, toda nam ni mar, mi imamo denar, obleko, hrano, sladkarije, zabavo, pijačo. Medtem ko kdo pije alkoholno pijačo ali kadi cigarete ali pa uživa mamila, bi lahko pomislili na uboge otroke, ki bi s tem denarjem, ki ga nekateri zapravljajo za to, lahko kupili hrano, obleko. Lahko bi preživeli.

Taka je, na žalost, resnica o tem našem svetu. In če je

val tragični trenutek. Zadnji je moral čez cesto in pri zadnjem koraku ga je zadela krogla. Omahnil je v grmovje. Brzostrelko je nameril proti cesti. Tovariši, ki so opazili, da ga ni, so se kmalu vrnili in ga odnesli. Izgubil je veliko krvi, zato se ni zavedal, kod ga nosijo. Vedel je le to, da nima več svoje brzostrelke. Misel na to in bolečine so ga povsem izmučile, da je zaspal. Zbudilo ga je rahlo tresenje. Odprl je oči in nekaj časa zrl v moža pred seboj. Nekaj časa se je razgledoval po prostoru, potem pa vprašal, kaj je. »Tu imaš hrano in mleko. Vem, da si lačen. Kar jej. Jaz moram oditi. Po posodo pride sin. Odslej ti bo tudi on nosil hrano.« In je odšel. Res je čez dobro uro prišel sin. Bil je podoben očetu, le nekoliko bolj živahen. Zanimalo ga je prav vse, še posebej pa pištola. Odšel je šele, ko se je začelo večeriti. Prihajal je vsak dan in postala sta prijatelja. Dopoldne je prihajal sosed, ki mu je prevažoval rano, popoldne pa mu je zapolnil ta živahni fantič.

Nekega dne pa so prišli vsi trije. »Hajka,« je bilo prvo in zadnje, kar je tega dne slišal iz njihovih ust. Položili so ga na nosila. Vhod so zadelali z vejami in listjem, pa hajd v goro. Mučno je bilo to poto-

vanje. Ustavili so se šele visoko v pečinah, med prepadi. Tu so ranjencu iz vej naredili ležišče. Ostal je skoraj teden dni. Fantič mu je prinašal hrano v vsakem vremenu in nekega dne mu je ranjenec obljubil, da mu bo dal pištolo, ko bo zopet zdrav. Drugi dan pa fanta ni bilo. Namesto njega je pod seboj zaslišal glasove nemških vojakov, ki so se vse bolj približevali. »Pet,« je pomislil, »pet jih lahko ustrelim, šesti naboj je zame.« Bili so že tik pod njim. »Še minuto, pa bodo tu. Le še nekaj korakov.« Tedaj se je iz doline zaslišal ukaz: »Nazaj!« Bil je ranjen. Čez nekaj dni so ga prišli iskat partizani. Fantič je bil razočaran, ker ni dobil pištole.

Tako je mož končal svojo pripoved. »Tisti fantič sem bil jaz. No, sedaj si pa lahko ogledava vse to.« Mož je krepko korakal pred mano. Ogledala sva si jamo, nato pa še bivak v skalovju. Jaz pa sem v sebi podoživljal dogodek borca in fantiča. Resnica, ki mi jo je pričaral, je v meni zbudila občudovanje nad pogumom resničnih ljudi v resničnih dogodkih in resničnem času, ko se je bojevalo na življenje in smrt.

ANTON GOLOB, 8. c
OŠ Spomenik NOB
Cerkno

★★★

krivec on, ko je vendar kepo vrغل Miha. Andrej le skomigne z rameni.

Domov gre sam, čeprav je bil vedno obdan s številnimi prijatelji. Misli, ki so mu rojile po glavi, niso bile prijetne. Zakaj se je pravzaprav zlagal? Saj je bil delno tudi on kriv. Nagajal se je Mihi, ta pa ga je hotel okepati. Andrej se je spretno umaknil, trda kepa je zadela okno in to se je razletelo. Miha, ki ga vse zelo prizadene ne bi prenesel huče kazni, zato se je Andreju zdelo logično, da krivdo prevzame nase. Kako sladka, a tudi zelo grenka je bila ta laž! Mihova zahvala ga je malo pomirila, a bolj ko se je bližal domu, bolj divje mu je razbijalo srce. Kaj naj reče mami in očetu? Naj jima pove resnico? Ga bosta razumela? Ali naj se še enkrat zlaže? Ne, ne bo se. Če se zlaže še enkrat, se bo zapletel v lastne laži in bedno propadel. Nikoli ni lagal. Da je laž podla, so ga učili že od ranega otroštva. Oh, kaj storiti?

Ko je prišel domov, ga je mama že čakala. Takoj je videla, da je nekaj narobe. Na njeno zaskrbljeno vprašanje se je Andrej s težavo nasmehnil in odgovoril, da mu ni nič. A mama se ni dala. Sina je poznala kot lasten žep in začutila je njegovo stisko. Andrej se ni mogel več brzdati. Planil je v jok in med hlipanjem izdaval vse, kar ga je mučilo.

Mama se je preko sinove glave zamišljeno zazrla skozi okno. Kaj mu odgovoriti? Da ga mučijo hude skrbi, je vedela, saj njen edinec ni jokal že nekaj let. Vedela pa je tudi, da si bo te njene besede zapomnil za večno. Počasi se je obrnila k njemu in začela:

»Veš, Andrej, ne smeš misliti, da sem huda nate. Nisem. To, kar si ti storil za sošolca, je veliko dejanje. Toda, vsak mora dobiti plačilo za svoja dejanja sam. Zdaj vsaj vidiš, kako težko živijo nepošteni ljudje. Laž jim pritiska na dušo, nimajo mirnega trenutka. A rešitve ni več. Ko enkrat pregloboko zabredeš v laži, ni več izhoda. Resnica naj ti bo vse, resnica naj ti bo vodilo skozi življenje in kadar boš v stiski, se vselej obrni k njej in pokazala ti bo pravo pot.«

TINA PERNUŠ,
OŠ Tone Čufar Jesenic

★★★

res, da na mladih svet stoji, tem sploh ni vredno, da živimo.

ANDREJA FENDER, 7. e
OŠ France Prešeren
Kranj

★★★

O Ameriki sem slišala že veliko lepega in vabljivega. Pripovedovali so mi, da so tam sami bogati ljudje, da dobiš vse, če le pritisneš na gumb. Brala sem o čudovitih zabaviščih za otroke. Bila sem navdušena, komaj sem čakala, da bi nas stric, ki tam živi, povabil na obisk.

Toda nekega dne so se vse moje lepe predstave o Ameriki razblinile. Prižgala sem televizor in z ekrana so se zazrle vame velike temne oči, oči majhne črnske deklice, za katero ne vem, kako ji je ime. Poimenovala jo bom Suzane. Oh, te oči! Iz njih odsevata žalost in lakota. Razkrivajo mi svet, ki sem si ga tako želela okusiti.

Suzana stoji v vrsti. Čaka na skodelico mleka. Meni je treba ponj samo v hladilnik. Običajno mi je še to težko.

V drobni ročici drži kosček praznega kruha... Na mojem je sir s šunko.

Obleko ima razcefrano. Moja omara je polna, pa kljub temu ne vem, kaj naj oblečem.

Noge ima bose. Na mojih so drage adidaske.

Vem, da ni sita, a trebušček ima napet. V mojem redkokdaj zakruli.

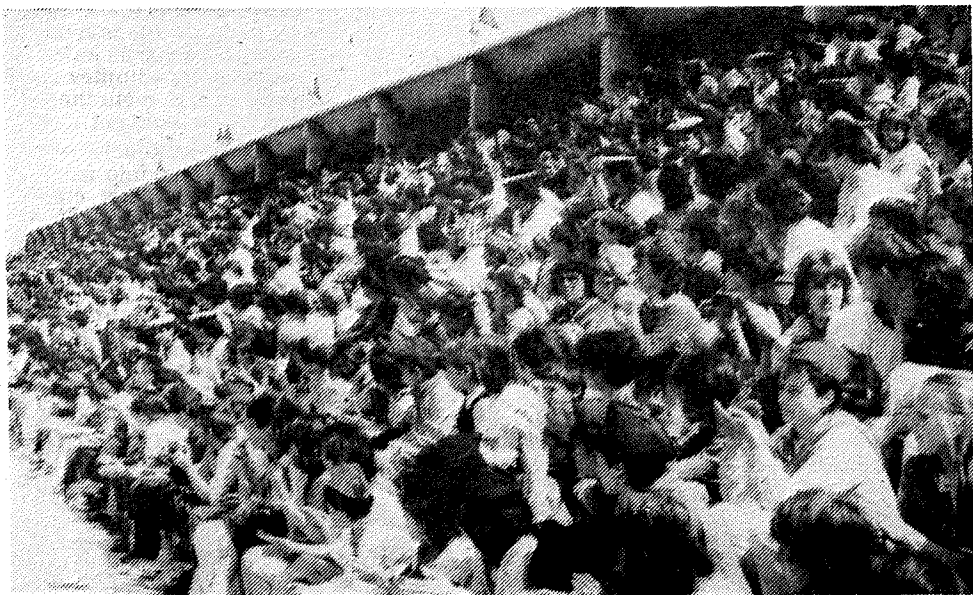
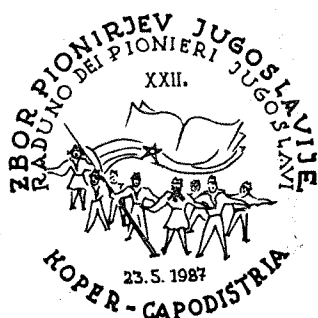
Njene velike oči zrejo v svet s televizijskega ekrana. Sama ga gotovo še ni videla. Jaz buljim vanj vsaj nekaj ur na dan.

Vem, da bi rada prebrala kaj lepega. Pa verjetno ne zna, ker so starši siromašni in je ne morejo dati v šolo. Meni pa je včasih šole čez glavo.

Takšna je Suzana, ki zre v svet. So tudi drugi videli v njenih očeh to, kar sem jaz? Je to videl tudi Reagan? Bo končno kaj storil, da bo bogastvo pravičnejše razdeljeno?

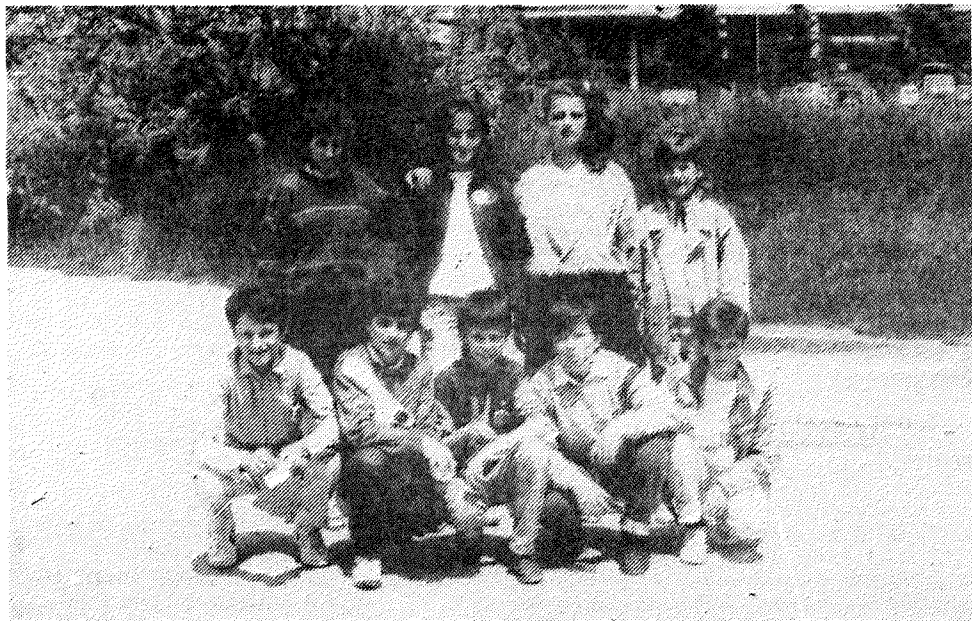
Suzanine oči ostajajo proseče in obtožujoče.

BLANKA ŽVORC, 5. a
I. OŠ Daneta Šumenjaka,
Murska Sobota

Koper – 22. zbor pionirjev
JugoslavijeOd A do Ž
po pionirsko

Pionirji so svoj zbor posvetili tudi pomembnemu dogodku pred štiridesetimi leti, ko je bila Primorska pridružena Jugoslaviji. Šele takrat je bilo uresničeno stoletno hotenje in boj zavednih ljudi, da se skupaj s Slovenci iz drugih delov ožje domovine združijo v svojo svobodno državo.

Obenem so pionirji počastili ljubilec svoje organizacije Zveze pionirjev Jugoslavije, ki slavi letos 45. obletnico svoje ustanovitve. »Veseli smo, ker nobena mladost ne more biti žalostna,« so dejali pionirji. »Naučiti se moramo iskati srečo. Eno že vemo – sreča je v delu. Naj živi delo in igre jugoslovanskih pionirjev, naj živijo največje vrednote: svoboda, mir, spoštovanje med narodi.« V tem smislu so spustili pod nebo mirovno poslanico v obliki verige pisanih balonov; seveda ob spremljavi pionirske himne.

Naj se vidi, da smo tu od vsepovsod. Tole so namreč makedonski pionirji. Nič drugačni niso kot slovenski, hrvaški, srbski in drugi. Iz Prilepa so prišli, po dva iz šestega razreda petih tamkajšnjih osnovnih šol. V Kopru stanujejo pri svojih vrstnikih in skovali so že številna nova znanstva in prijateljstva. Kako težko so pričakovali ta dan, ko bodo prišli v Koper! Niso razočarani nad pričakovanji. Najbolj jim bo v spominu ostala Postojnska jama, ki so si jo ogledali v enem od teh dni. Sploh je vse zanimivo in prijazno, pravijo. Na zboru so se predstavili s petjem in recitacijami. Na vprašanje, kaj jim pomeni zbor pionirjev, so povedali: »To pomeni, da v nas živi upanje, da se širi bratstvo in enotnost. Hočemo graditi našo zemljo. Hočemo, da bo vsak pionir najboljši pionir!« Eliza in Mare sta še pristavili: »Napišite, da pozdravljamo vse jugoslovanske pionirje in jih vabimo k sebi v Prilep.«

Opoldne se je »partizanski golaž« prav prilegel.

Pravzaprav je Koper gostil od 21. do 24. maja. Že v četrtek popoldne so namreč prispele delegacije jugoslovanskih pionirjev iz drugih republik in pokrajin Jugoslavije. Osrednji del zbora pionirjev Jugoslavije pa je bil v soboto, 23. maja. Slovenske pionirje je v srce naše Primorske pripeljal poseben vlak, ki je zjutraj krenil iz Ljubljane. V obliki mirovnega pohoda so pionirji prispeli s koprskimi železniškimi postajami do prireditvenega prostora, kjer so jim vrstniki občine Koper in Pihalni orkester Koper najprej pripravili kulturni program. Potem se je ta pisana množica, kakih 1600 pionirjev, podala na igrišče osnovne šole Pinka Tomažiča, kjer jih je že čakal golaž.

Zdaj so bili želodčki siti in pripravljeni na najrazličnejše pionirske aktivnosti: eni so se podali v raziskovanje starega (in tudi novega dela) mesta, drugi so ostali kar na šolskem igrišču, kjer so svoje spretnosti prikazali taborniki, gasilci in plesne skupine, najbolj zanimiv pa je bil seveda ogled vojaške ladje, zasidrane v koprskem pristanišču. Tudi peljali so se z njo. »Tik ob italijanski meji,« je povedal eden od pionirjev »in prav paziti smo morali, da ne naletimo na mine.«

Ko se je dan že krepko nagnil v popoldan, je poseben vlak na koprski železniški postaji spet zapiskal in preko kraškega sveta odstopihal proti Ljubljani. Nekateri so bili utrujeni in so celo zaspali, večina pa je imela še toliko energije, da »se je šla« družabne igre, pa tudi petja je bilo dovolj – prav po pionirsko.

Pionirji,
srečno pot v
21. stoletje!

Zbrane na osrednji prireditvi na stadionu v Kopru je pozdravila podpredsednica republiške konference SZDL Božena Ostrovršnik in med drugim dejala:

»Ob predaji Kurirčkove pošte ste nam, odraslim, predali kratko, a jedrnat sporočilo:

Mi smo za mir,
za sožitje med narodi in
narodnostmi Jugoslavije
in vsega sveta,
za enakopravnost,
za lepši jutri vseh otrok
in ljudi na svetu!

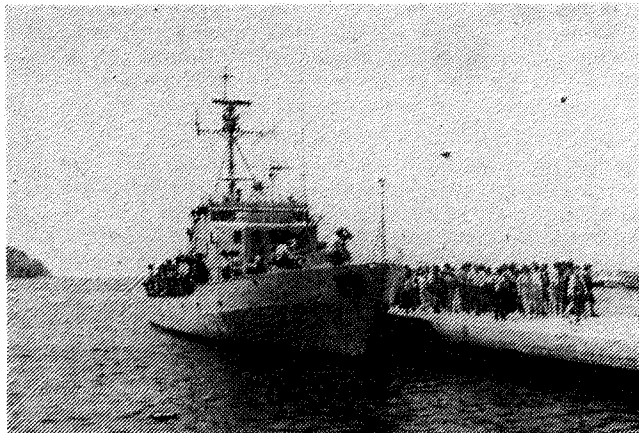
Kdo ne bi upošteval teh vaših zahtev, kdo bi si upal preslišati vaš klic! Skupaj se bomo borili za mir, za boljše in srečnejše življenje vseh nas, za lepo in srečno mladost vseh otrok Jugoslavije, vseh otrok sveta.

Pri tem boste prav vi sami lahko največ storili, če boste za ta boj dobro pripravljeni. Vaše orožje mora biti znanje, radovednost,

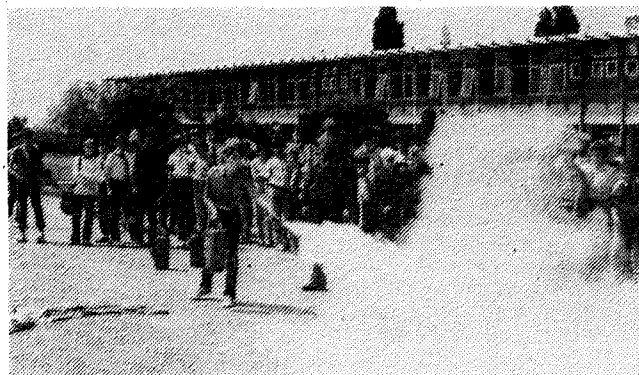

želja, sposobnost, da spoznate, da znate uporabiti v dobro človeka vsa odkritja in spoznanja, ki jih je človeštvo nakopilo v dolgih stoletjih in še posebej v našem, 20. stoletju. Vi ste ti, ki boste živeli in delali v novih pogojih, v najtesnejši povezavi in odvisnosti od elektronike, robotike, kibernetike, biogenetike, vesoljske tehnike. S svojo današnjo zaskrbljenostjo nad onesnaženostjo našega naravnega okolja izpričujete tudi svoj odnos do njega, svoje spoznanje, da mora človek pri svojem lastnem razvoju upoštevati tudi naravo, njene zakonitosti in njene omejitve. O vsem tem ste letos še posebej premišljali v okviru 15. jugoslovanskih pionirskih iger. Zato, dragi pionirji, mi, odrasli, z zaupanjem gledamo v prihodnost, z zaupanjem gledamo v čas, ki prihaja, v čas, ki ga boste živeli in oblikovali vi sami.

Ob današnjem srečanju vam želim čim več lepih in prijetnih doživetij in hkrati zaključujem z geslom vaših iger: PIONIRJI, SREČNO POT V 21. STOLETJE.«

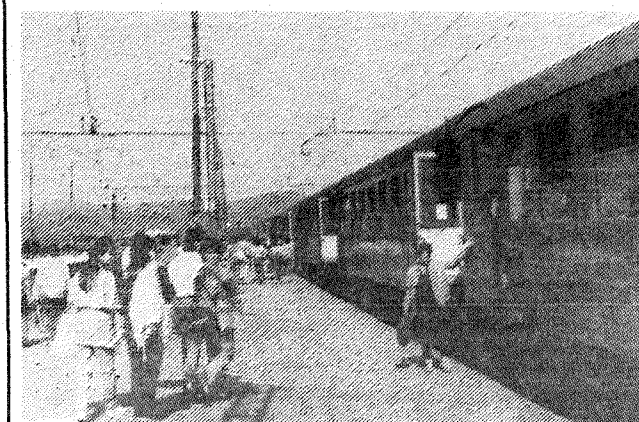
Neodpušljivo bi bilo, če si v Kopru in ne bi vsaj videl morja. Če pa se lahko še voziš po njem s takole vojaško ladjo, je to nadvse imenitno.

Pionirji iz osnovne šole Dekani so vključeni v tamkajšnje gasilsko društvo. Od šest do deset mladih gasilcev predstavlja ta podmladek. Prikazali so tri načine gašenja požara. Vsakič jim je uspelo. Spretni so, veliko vedo in če je v bližnjem kraju požar, že lahko gredo na pomoč.

Na delu so taborniki odreda Bela jadra Prade. V ekipi je pet članov. Manj kot tri minute so porabili za postavljanje šotora, za podiranje pa še manj. Povedali so nam, da imajo približno dvesto članov. Podruženi so s taborniki Hrvatov in Marezig. Vsako poletje gredo na taborjenje; in sicer je to nagrada za najbolj pridne. Letos gredo v Planino. Ob sobotah se sestajajo po vodih. Vsak vodnik ima približno 15 članov. Kaj vse počnejo? Vadijo taborniške spretnosti, sodelujejo na pohodih, v raznih akcijah, sodelujejo s krajevno skupnostjo. Skratka – vedno se kaj najde. Predstavljajo tudi intervencijsko skupino sekretariata za LO (postavljajo njihove velike šotore). Še to povejmo, da letos praznujejo desetletnico in ne nazadnje – lahko se pohvalijo s partizanskim trakom, ki so ga dobili kot najboljši odred v letu.

Še zadnji pozdrav Kopru.

V besedi in fotografiji poroča Živa Drole

Pisateljska premišljanja

O literaturi in resnici, o literaturi in zgodovini

»... Tvorci zgodovine poznajo dialektiko cilja in sredstev, v umetniškem življenju pa življenje od resnice ni mogoče razločiti, kakor ni mogoče ločiti oblike in vsebine. Zgodovina se umetnosti, zlasti literarni umetnosti, posmehuje: zmeraj si je sposobna izmisliti še večje preobrate, še bolj rafinirana fizična in duhovna nasilja nad posameznikom v imenu svojega objektivnega in humanega interesa, še večje progresivne preobrazbe, še večje in še hujše paradokse, kot jih zmore literarna imaginacija. Toda če drugega ne, nas zato umetnost uči vsaj to, da človek ni zgolj zgodovina, ampak je hkrati neskončno manj in neskončno več od nje. To seveda ne pomeni, da takojmenovane vrednote ne obstajajo, pomeni le to, da njihovi premočrtni identifikaciji z zgodovino samo literatura zopertstavlja svojo abstraktno imaginacijo, njihovemu, v ideologijo spreminjenemu ekskluzivnemu skeptični človekov um, njegovo upornost in enkratnost. Vsakokratna ideologija, ki se v imenu svojih eshatoloških ciljev preoblači v zgodovino, vodi preko žrtev v stanje omrtvičenosti duha, na katere postavlja svoje otrdele spomenike, okrog katerih vlada potem, v vsakokratni državi pesmi in sonca, molk in diluvialna tema. Tudi molk je lahko laž in če literatura razbija molk omrtvelosti, kliče k resnici. Toda ne samo ideologije, tudi vse večja naglica, ki jo živimo danes, spreminja s svojim tehnološkim ritmom resnico v privid. Današnja resnica zgodovine nas bombardira z informacijami, hoče neprestano obsedeno stanje ali pa vsaj neprestane pokončne hoje državljani po letalskih rdečih preprogah, ob postrojenih četah, himne, salve, neznosno produkcijo zgodovine s svojimi nenehnimi sporočili iz za zaprtih vrat.

V svojem slepem miru hoče ustvarjati blazno vesoljno skupnost nacij, ideologij in posameznikov, ki vse to in sami sebe vse manj razumejo. Današnja zgodovina si skuša podrediti tudi človekove dvome in strasti, njegova veselja in žalosti, kakor si tudi vztrajno podreja naravo samo. Literarna umetnost si nikakor in ničesar ne skuša in noče podrediti, samo strastno se trudi, da bi izrazila človekov nemir. To je njena resnica...»

To je delček pozdravnih besed Draga Jančarja na nedavnem blejskem pisateljskem srečanju, kjer je bila osrednja tema razmišljanj posvečena literaturi in njenemu odnosu do resnice ter zgodovine. Podobna tema je bila »na dnevnem redu« tudi na mednarodnem pisateljskem srečanju v Švici, nekaj dni kasneje. Ker je o tem seveda nemogoče bolj kompleksno poročati, ker nas ni bilo tam, in, ker je tema za gotovo zanimiva tudi za naše bralce, smo se tokrat odločili vsaj za objavo zanimivega blejskega razmišljanja Martina Pollacka. Pollack se je lotil premišljevanja, vsaj tako se je nam videlo, na podlagi lastnega življenjskega spomina, vendar govori o stvarih, ki zanimajo vse nas.

Literatura kot oblikovalka zgodovinske zavesti

»Ko sem dobil povabilo, naj se udeležim 20. mednarodnega srečanja pisateljev slovenskega PEN in napišem kratek prispevek na temo tretje okrogle mize Literatura kot oblikovalka zgodovinske zavesti, sem se skušal spomniti, katere knjige so oblikovale moje politične in družbene nazore, ko sem začel brati pred kakšnimi tridesetimi leti. Dognanje je malce presenetilo celo mene samega in žal moram priznati, nič kaj prijetno. V spomin mi je seglo več knjig, ki po

večini niso velika književna dela in za nekatere od njih skoraj ni mogoče reči, da sploh imajo kakšno literarno vrednost. Ker pa so v določenih časovnih razdobjih igrala kar pomembno vlogo pri oblikovanju prvih, še nejasnih zametkov mojega svetovnega nazora, je mogoče več kot prav, da jih tu omenim, četudi me utegne sklicevanje nanje spravljati nekoliko v zadrego.

Prvo knjigo, ki je oblikovalno vplivala na mojo zavest, sem v starosti dvanajstih let dobil v dar od svoje stare matere. Bila je to zelo lepa edicija »Bitke za Rim«, romana v treh zvezkih Felixa Dahna, klasičnega pisca nemškega zgodovinskoarheološkega »professorenromana« iz devetnajstega stoletja, ki je dosegel neverjeten tržni uspeh. »Bitka za Rim« je prvič izšla leta 1876 in je v naslednjih sto letih doživela nič koliko novih izdaj, čeprav so jo celo dobronamerjni nemški literarni kritiki potrdili kot umentiški infantilizem (Hugo Bieber) in jo uvrstili med pogrošne romane...

Vsebina dolgevozne zgodbe je kratka: dogaja se v Italiji v šestem stoletju po Kristusu, v času vladavine Zahodnih Gotov in njihovih bojev proti Bizancu in potomcem Rimljanov. Avtor vplete v svojo sentimentalno in krvavo epopejo o tevtonskih junakih narodne germanske bajke z mitologijo večvredne tevtonske rase, ki mu je prinesla neštete entuziastične bralce kljub precej primitivni zgodbi in očitnemu pomanjkanju kakršne koli literarne vrednosti.

To, da mi je stara mati dala Felixa Dahna Bitko za Rim in ne, denimo, Bulwerjevih Zadnjih dni Pompejev ali Siemkiewiczvega Quo Vadisa?, nikakor ni bilo naključje, temveč dokaz, da je stara gospa zelo dobro vedela, kako pomembno lahko literatura oblikuje politično in

zgodovinsko zavest. Zgodba o tevtonskih junakih, ki jih nenehno izdajajo njihovi prekanjeni italijanski ali bizantinski sovražniki, ki pa se jim v odprtem boju ne bi mogli postaviti po robu, naj bi utrla pot odkriti fašistični ideologiji, ki je prevladovala v tolkih avstrijskih deželah, še celo po propadu Tretjega rajha.

Moji stari starši po očetovi strani, stari oče in stara mati, oba izhajata iz istih delov avstrogrške monarhije, ki so bili kasneje vključeni v Slovenijo. Moja stara mati je v mladih dneh učiteljvala v Ljubljani oziroma v Laibachu, kajti rasla je v strogo nemško govoreči hiši, kjer do slovenskih sosedov niso čutili nikakršne naklonjenosti, moj stari oče pa je bil notar v Kočevju (Gotschee). Oba sta se počutila »grossdeutsch«, prezirala sta proslovansko habsburško cesarstvo, Žide in slovensko večino na Kranjskem.

Moja stara mati seveda ni kazala kakšnega rahločutnega razumevanja za dokaj zapleteni odnos med literaturo in zgodovino, ki je bil predmet številnih izčrpnih raziskav, ko je nektrikito istila stare junaške Zahodne Gote z drobnjakarskimi nemškimi učitelji in trgovci v svojem domačem kraju Ljubljani, kjer so imeli Slovenci vlogi izdajalskih Rimljanov. V kasnejših letih so Slovence zamenjali drugi narodi, toda temeljna misel je ostala ista: Nemci igrajo vodilno vlogo v zgodovini človeštva, so rojeni voditelji in jih lahko pogubi le lastna norost ali tuja zvičajnost. To sporočilo naj bi se mi vsadilo v mojo miselnost. In žal ne brez uspeha. Vsaj ne naslednjih nekaj let.

Nisem bil edini, ki je začel v to verjeti. Zdi se, da je motiv spodobnega in pridnega, delovnega ljudstva, ki ga obkrožajo sleparji in goljufi, ki večno spletarijo proti nam, vklesan v naši kolektivni zavesti. To misel očitno potrjujejo nedavni dogodki v moji domovini: vinski škandal – prebrisana zarota tujih zlikavcev, da bi strli naše posušene vinograde, mednarodna gonja zoper gospoda Waldheima – peklenska zvičajna svetovnega židovstva...

Bilo bi seveda nepošteno, če bi za razvoj takih pojmov

krivili Felixa Dahna, toda nacionalna literatura, katere vidni, čeravno ne posebno nadarjeni predstavnik je on, je nedvomno pomagala pripravljati tla za tovrstno razmišljanje.

Vrsta narodov v Nemčiji in Avstriji je napeto in z največjim užitkom prebirala tragično povest o vzponu in padcu gotskih kraljev Teoderika, Alarika, Witikisa, Totile in Teje in prelivala grenke solze nad žalostnim koncem, ko Goti odnesejo zadnjega kralja, padlega v bitki, na ladjo vikinga Haralda, ki jim je prihitel na pomoč s severa. Nič ni pomenilo, da je bilo to delo nadvse tendenciozne literature, saj je le potrdilo naše lastne predsodke.

Mnogi izmed nas so na pamet znali besede gotske pesmi o odhodu iz sončne Italije, iz katere so hoteli narediti svojo domovino:

Wir sind die letzten Goten:
Wir tragen keine Krone mit:
Wir tragen einen Toten.

Nikakršnega razloga nisem imel, da ne bi verjel stari materi, ki sem jo imel iz vsega srca rad, ko mi je povedala, da te besede odsevajo večno usodo Germanov. In pesniško dokaj šibki verzi so skupaj s sporočilom, ki ga vsebujejo, še dolga leta ostali vtisnjeni v moj spomin, še tudi potem, ko sem precej korenito obrnil svoje politično prepričanje, namreč k levici.

K temu, da sem začel z drugačne plati gledati na stvari, me je spet spodbodilo književno delo in žal moram ponovno priznati, da ne gre za knjigo najvišje literarne vrednosti, temveč za dokaj sentimentalno knjižico. Tako rekoč kič. Ko mi je bilo štirinajst let, v dobi mojega življenja, ko sem prebral dobesedno vse, kar mi je prišlo v roke, sem naletel na knjigo Golem nemškega pisatelja Gustava Meyrinka, na mode- ren gotski roman, ki se dogaja v srednjeveški Pragi, v času slavnega rabina Loewa, ki je sestavil nekakšnega glinastega človečka, da bi rešil ogroženo židovsko skupnost. Najbrž sem bil tedaj močno naiven in podvržen vplivom, da ne rečem intelektualno nezrel, kajti ta

knjiga je name naredila tako močan vtis, da sem sklenil obiskati Prago še tisto leto, da bi videl ostanke nekoč velike židovske skupnosti, vse skupaj v veliko nejevoljo svoje stare matere, ki je mrzila Čehe še bolj kot vse druge narode, tudi Žide, iz razlogov, ki jih ni nikoli hotela razkriti.

En teden v Pragi je bil dovolj, da sem prišel do življenjskih odločitev. Tedaj sem sklenil študirati slovenske književnosti, da se vsaj v mišljenju odmaknem od očetove družine (popoln prelom je prišel nekaj let kasneje, vendar se je odtujitev začela takrat) in v svetu literature poiščem svojo pot...

Po golem naključju sem dobil v roke zgodnjo izdajo novel Franza Kafke, čigar ime mi je bilo vse dotlej popolnoma neznano, v nekem starem antikvariatu v Pragi. Zares srečna najdba, glede na to, da je bil Kafka v tistem času na Češkoslovaškem izobčen, podrobnost, ki je starec, ki mi je knjigo zavalil v cenem ovojni papir, očitno ni poznal. Ali pa je morda zanjo vedel in se mu je to pač zvižgalo. To nadvse zasebno odkritje nekega avtorja – bil sem kar nejevoljen, ko sem ob vrnitvi v Avstrijo kmalu odkril, da ne samo, da je za Kafko vedelo zelo veliko ljudi, ampak tudi bralo njegove knjige ali vsaj trdilo, da jih je bralo – mi je odprlo oči za intelektualno bogastvo in lepoto sveta, ki je dotlej veljalo za tujo in celo sovražno.

Za to bi moral biti hvaležen Gustavu Meyrinku, kajti brez njegovega, umetniško morda premalo visokega, pa vendar zelo občutnega opisa ozračja v stari židovski Pragi, bi intelektualno potovanje od Felixa Dahna do Franza Kafke trajalo veliko dlje. Prepričan sem, da bi bil to pot vseeno opravi, da bi bil zavrgel dokaj moreča in jalova politična prepričanja, s katerimi sem odraščal kot deček, s pomočjo literarnih del ali brez njih. Vendar bi bila pot prehoda veliko napornejša in morda boleča. Tako pa je do tega prišlo samodejno, skoraj samo po sebi, ne da bi si bil za to kaj prida prizadeval.

Martin Pollack

Gledališki umetniki, udeleženci NOB

Zvonimir Sintič

Ob 75-letnici rojstva

Igralec, režiser in gledališki organizator Zvonimir Sintič se je rodil 27. maja 1912 v Ljubljani. Že kot dijak je statiral v ljubljanski Drami in bil v letih 1931–1934 inspicient v gledališču. V želji po gledališki izobrazbi je odšel v Prago, kjer je doštudiral dramski oddelek na konservatoriju, vendar ga po vrnitvi v domovino niso angažirali v nobenem slovenskem gledališču. Leta 1939 je ustanovil in vodil gledališče mladih, v njem se je uveljavil kot režiser in scenograf. Tri uprizoritve Gledališča mladih so v njegovi režiji vzbudile pozornost javnosti: Lepa Vida, Dva bregova in Vojček. Delo tega obetajočega novega slovenskega gledališča je pretrgala druga svetovna vojna.

Zvonimir Sintič je odšel v partizane in od poletja 1943 dalje je bil član kulturniških skupin v partizanski vojski. Maja 1944 je ustanovil in vodil Frontno gledališče Sedmega korpusa, hkrati pa je bil tudi igralec režiser, lotil pa se je tu-

di dramatizacije. Kot prvo predstavo v Frontnem gledališču je julija 1944 režiral Cankarjevega Hlapca Jerneja in njegovo pravico v lastni dramatizaciji. Sestavil je tudi zborni recitacijo ali dramsko reportažo Tri leta borbe, ki je dobila končno obliko z naslovom Naš pohod.

Pri dramatizaciji Cankarja se je Sintič tesno držal avtorja, napravil je le nekaj dramaturških črt, za obliko uprizoritve pa je vzel starogrški način drame z zborom, glasbo in z igralci. Na sporedu je imelo Frontno gledališče še Potrčevega »Izdajalca«, za njim pa »spevoigro«, zmes slovenskih ljudskih napevov in besedil in Partizanski zvočni tednik.

Zvonimir Sintič je po vojni objavil zgodovino svoje odrske partizanske reportaže: »Tu objavljeno »reportažo« (kot so to zborni pesem imenovali v partizanih) je prireditelj na podlagi izbora iz Župančiča in partizanskih pesnikov izoblikoval v zgodnji pomladi 1944 za kulturno

skupino 15. divizije. Člani te skupine in prireditelji so jo prvič izvajali na Kalu pri Ambrusu v kmečki sobi. Kasneje jo je sprejelo v svoj repertoar Frontno gledališče Sedmega korpusa. »Reportaža« je postala izredno priljubljena in je bila odtlej nešteto krat na programu, bodisi na položaju ali na mitingih v zaledju. (Obzornik 1951, 87).

Pod vodstvom Zvonimira Sintiča je Frontno gledališče ustvarilo tudi poseben način Tedenskih novic, ki so jih z naslovom Partizanski zvočni tednik prepevali in recitali njegovi člani ali jih improvizirali. V skladu z dogodki doma in po svetu so v vsakokratnem Tedniku izpuščali neaktualne kitice, jih nadomeščali z novimi in vpletali verze, ki so se nanašali na kraj nastopanja. V krogu Frontnega gledališča je tudi nastalo nekaj skečev Marjana Marinca–Maca, takó enodejanka Kdo trka. Med improvizacijske tekste je sodil zabavljivi skeč Skrivač. Izmed skečev je najbolj uspel posmehljivi skeč Marjana Kozine Štirje bratje. Frontno gledališče je obiskovalo vse vojaške enote Sedmega korpusa, od Gorjancev do Brkinov, in prirejalo svoje nastope v zaledju tudi za civilno pre-

bivalstvo. Za obletnico svojega dela je nastopilo po osvoboditvi v ljubljanski Operi 6. julija 1945. (V. Smolej).

Zvonimir Sintič je bil, to lahko mirno zapišemo, duša Frontnega gledališča, saj je razdaljal v njem vse svoje gledališke darove: bil je igralec, režiser, umetniški vodja, in dramaturg.

Kot igralca sem ga videl v Črnomlju v vlogi italijanskega sergenteja v Zupa-

novem skeču »Jelenov žleb«, ki ga je odigral z lahкотno nevsiljivo, učinkovito groteskno komiko.

Po vojni se je najprej ukvarjal z dramsko režijo v Mestnem gledališču ljubljanskem in v Kopru, kasneje pa se je docela posvetil filmski režiji in pisanju scenarijev za kratke dokumentarne filme. A tudi pri filmu je ostal zvest partizanski tematiki. Znanе so njegove režije naslednjih

filmov: Partizanske bolnice v Sloveniji, Tujega nočemo, svojega ne damo, Tisk in partizani, Pesem borb in zmage, Revolucionarni val, Kurentovanje na Dravskem polju in drugih. Svojo nadarjenost in energijo je vse do svoje smrti torej posvečal dokumentarnim partizanskim filmom, ki pa brez dvoma sodijo v klasično slovenskih dokumentarnih filmov.

Dušan Mevlja

France Fajdiga

POGREZNJENI OTOK

To je povest o »kočevarstvu«, o socialnih nasprotjih in o nastajanju narodnoosvobodilnega odpora med kočevskimi Slovenci.

Besedilo je zgrajeno na zlahtnem izročilu slovenske kmečke povesti, bogato je z lepimi opisi narave, trdnimi oznakami časa in ljudi in predvsem dogodki, kakršni so pretresali bogato kočevsko kmečko srenjo in še posebno bližnji slovenski proletarski element.

NAROČILNICA TV-15

Naročam knjigo Franca Fajdige: POGREZNJENI OTOK

Priimek in ime:

Naslov:

Pošta:

Poštna štev.:

Štev. osebne izkaznice

izdane pri

Matična štev.:

Plačal(a) bom: a) ob sprejemu knjige 5.600 din

b) v dveh zap. mes. obrokih po 2.800 din brez obresti

Naročilnice pošljite na naslov: Založba Borec, Miklošičeva 28, Ljubljana tel.: 320-476

Rab v luči turizma

Poleg kulturnih, zgodovinskih in naravnih znamenitosti je otok Rab znan tudi po tem, da ima glede na ostale kraje v Evropi največ sončnih dni. Sončno je 6,8 ur dnevno ali 2.479 sončnih ur letno. Dokaj čisto morje, precej peščenih plaž, urejena turistična naselja, v zadnjem času pa tudi viden zamah navtike in domače obrti, so gotovo značilnosti, ki zvaljajo številne turiste, tudi iz zelo oddaljenih dežel.

Začetek razvoja turizma na Rabu sega celo v prejšnje stoletje. V ohranjenih pisnih virih se omenja 23. maj leta 1889. Takrat je bilo ustanovljeno društvo, katerega skrb so bile poti, kopališča in prenočišča. Takratni občinski svet je Rab razglasil za zdravilišče. Leta 1914 so zabeležili šest tisoč obiskovalcev, leta 1924 pa je bilo na voljo gostom okoli tisoč ležišč. Pomembnejši se posebej turistični razvoj pa je na Rabu viden po vojni. Da bi ohranili značilne klimatske pogoje in sploh naravne in zgodovinske znamenitosti, so se na Rabu odrekli sleherni gradnji težke industrije, predvsem takšne, ki bi posegala v naravni in življenjski prostor. Po drugi strani pa so se zagnali v razvoj domače obrti, gostinstva in poljedelstva.

Največji problem, ki tare otočane Raba, je prav gotovo pitna voda. Že letos naj bi bil

končan vodovod s kopnega, kar si je občina zastavila kot eno najpomembnejših nalog. Da bi na otok že v letošnjem letu pritekli prvi kubični pitne vode, so pripomogli tudi otočani, saj so na nedavni prostovoljni delovni akciji izkopali kanal v dolžini pet kilometrov.

Lansko leto so v občini Rab registrirali več kot 28.000 gostov v enem dnevu. Danes Rab razpolaga s 1.917 ležišči v hotelih, 1.700 v turističnih naseljih, 16.000 v avtokampih, 981 v počitniških domovih in približno 13.000 pri zasebnikih. Leto 1984 pa je značilno za hitrejši razvoj navihtinega turizma. V Supe-tarski Dragi in v samem mestu Rabu ravnokar gradijo dve marini.

Največji dinarski in pa seveda devizni priliv je vsekar v sezoni, in sicer od 1. junija do konca septembra. Na vrhuncu turistične sezone dosežejo kar 90 odstotkov vseh nočitev. Čeprav ni natančnejših podatkov, pa je značilen porast turistične porabe: v letu 1961. je bila ta 7,5 ameriških dolarjev na osebo, leta 1975. 17,1, 1981. 20,2 in leta 1986 kar 22,5 dolarjev. Slednji podatki so gotovo rezultat pravičnega odnosa do turizma kot pomembne gospodarske panoge. Hrana in pijača še zdaleč nista vse, kar potrebuje in zahteva sodobni turizem.

Tamkajšnji turistični delavci in družbenopolitične strukture se tega dobro zavedajo. V tamkajšnjem izobraževalnem centru za gostinstvo in turizem vsako leto konča šolanje okoli 40 sposobnih delavcev, ki zlahka najdejo primerno zaposlitev v domačem kraju.

V glavni sezoni je vsekar največ tujih gostov, kar je tudi razumljivo, vendar tudi domači gost ni odrinjen. Čeprav je razmerje 20 proti 80 odstotkov v korist tujega gosta, se počasi to razmerje nekoliko izboljšuje, seveda v predsezoni in po njej. Ivan Stanišić, predsednik Izvršnega sveta občine Rab, je v pogovoru dejal, da je tudi dinarski gost enakovreden, čeprav so ob manjši vrednosti dinarja storitve za domačega gosta še vedno predrage. Da bi število tujih gostov ne zmanjševali, domačim gostom pa omogočili letni odidi na valovih plavega Jadrana, so se odločili za gradnjo novih počitniških naselij, turistične sezone pa naj bi podaljšali, seveda s dostopnejšimi cenami, z razliko od tistih na vrhu sezone.

Ker se bo marsikdo odločil, da svoj letni odidi izkoristi na Rabu bodo prav gotovo zanimive nekatere cene v hotelih in pri zasebnikih. Najbolj znani hoteli na Rabu so: International, Carolina, Eva, Istra, Padova, Padova-Villas, San Marino, Suha Punta-Bungalows, Beograd, Barbat in dva hotela Rajska plaža. Cene za polni penzion

Te barčice dokazujejo, da za navihtine turizem na Rabu res skrbijo, ...

... prizor iz starega mestnega jedra pa kar vabi na ogled. (foto: J. Č.)

in enoposteljno sobo so različne, pač glede na kategorijo hotela. Največ je treba odšteti v hotelih Carolina, Eva in Padova, in sicer 15.000 din na osebo. Sledijo jim International (14.000), Padova-Villas (12.000), prav toliko v

Istri, znatno ceneje pa je v hotelih Beograd (8.500), Barbat (8.500), in Rajska plaža (9.000).

V polni sezoni je treba tudi doplačati določeni znesek kot turistično takso, ki pa je tudi različna glede na kate-

gorijo hotela, vendar le-te niso večje od 2.000 dinarjev na osebo, oz. sobo. Posebne cene, seveda nižje, pa veljajo za otroke, ki pa so tudi različne glede na starost.

Bivanje v omenjenih hotelih izven glavne turistične sezone pa je znatno pristopnejše, zlasti v hotelih nižje kategorije. Te se gibljejo od 4.000 (najcenejše) do 9.500 dinarjev na osebo za polni penzion v enoposteljni sobi.

In še cene v privatnem sektorju:

(Podatki veljajo za nočitev v dvoposteljni sobi, za eno osebo.) V sezoni od 2.750 do 4.500 din, glede na kategorijo, izven sezone pa od 2.625 do 3.500 dinarjev. K tem zneskom je potrebno še dodati: 750 posebni dodatek na sobo, 575 uporaba kuhinje, 1.375 zajtrk in 2.750 kosilo ali večerja.

Se več možnosti je tudi v turističnih naseljih in avtokampih ter prikolicah, kjer so tudi različne cene. Ob koncu velja še pripomniti, da so tudi dobre prometne zveze, saj v sezoni vozijo trajekti od 15 do 18 krat dnevno in sicer med Jablancem in Mišnjakom, na otoku pa so tudi dokaj pogoste avtobusne povezave. Poleg peščenih plaž si je v mestu Rabu možno ogledati številne kulturne in naravne znamenitosti, najbolj zanimivo pa je prav gotovo staro mestno jedro, kjer so še ohranjeni kulturni in zgodovinski pomniki celo iz 14. stoletja.

Jože Čurin

Srečanje borcev VII. udarne divizije na Knežaku

Že vrsto let se borci te divizije, ki živijo na Reki, v Ljubljani, Idriji, Novi gorici, Mariboru v začetku maja srečajo na terenu okrog Knežaka in si obudijo spomin na zadnje dneve bojev v II. svetovni vojni, kjer je tudi VII. banjska divizija sodelovala pri obkolitvi 97. nemškega korpusa v Ilirski Bistrici.

V Domu JLA v Ljubljani se borci te divizije srečujejo vsak tork v mesecu in razpravljajo o dnevnih dogodkih in o borčevskih problemih. Vsako leto se organizirajo tudi po dva izleta, od katerih je prvi vedno srečanje na Knežaku.

Letos smo se srečali maja. Zbrali smo se na železniški postaji Pivka in smo najprej v povorki odšli k spomeniku padlim borcem in na kostnico 79-padlim v bitki med 5. in 9. majem 1945. leta. Iz Piv-

ke se odpeljemo na Knežak. Tam je v središču kraja postavljen veličastni spomenik VII. udarne diviziji, ki je bil odkrit 1985. Ob obnovitvi so se zbrali skoro vsi preživeli borci te divizije. Govoril je komandant generalpolkovnik Mičo Pavlovič, ki je tudi takrat poveljeval. Letos nas je pozdravil pred spomenikom predsednik Krajevne skupnosti Knežak in nam zaželel, da se vsako leto dobimo v Knežaku. Načrtjevali smo pot do vasi Šembije, kjer je takratni komandant II. brigade Branko Babič izčrpno opisal potek bitke in mesto, kjer so se Nemci predali.

Moramo omeniti, da so letos prvič bili med nami borci iz Italije, ki so se od 1943. borili v tej diviziji. Obiskala sta nas predsednik italijanskih partizanskih borcev Ar-

turo Calabria in tov. Boris Bandi, Slovenec iz Doline pri Trstu.

iz Šembije smo se odpeljali v Ilirsko Bistrico, kjer nas je v Domu JLA sprejel komandant garnizije. Tu smo imeli skupno kosil. Pozdravni govor med kosilom sta imela tovariša Milan Cveta-nović in Branko Babič; v italijanskini je govoril še tovariš Arturo Calabria. Ta govor je direktno prevajal dr. Sad-nikar, ki je bil v tej diviziji še kirurške ekipe. Vseh nas je letos bilo 28.

Po kosilu smo odšli še na spomenik v Ilirsko Bistrico in tako je bilo letošnje srečanje končano.

Minilo je 42 let; v bitki jih je veliko padlo, bilo ranjenih in umrlo zaradi pegastega tifusa, tisti srečni, ki smo dočakali to letnico, pa smo si obljubili, da se bomo, skupno z italijanskimi partizani, srečali spet maja 1988.

Se en dokaz, da prijateljstvo v boju nikoli ne usahne! Niko Sadnikar

Zadnje priprave za sprejem vlaka bratstva in enotnosti

Koordinacijski odbor za sprejem vlaka bratstva in enotnosti, 87 pri občinski konferenci SZDL Radovljica, ki ga vodi nekdanji pregnanec v Srbijo Darko Kučič, je s prvimi pripravami te velike manifestacije bratstva in enotnosti med srbskim in slovenskim narodom začel že lansko jesen.

Končnim pripravam in dogovorom o sprejemu in organiziranju programa bivanja pa je odbor posvetil tudi drugo sejo, 4. maja.

Iz različnih krajev območja današnje radovljiške občine je okupator med vojno pregnal v Srbijo 116 prebivalcev. Ti so našli gostoljubno zatočišče v občini Brus,

Valjevo, kraljevo, Vrnjačka banja in še nekaterih drugih šumadijskih krajih. Nekaj jih je v pregnanstvu umrlo, nekaj sodelovalo v srbskih partizanskih enotah, večidel pa je kljub pomanjkanju in vsem drugim težavam srečno preživelo to obdobje, zahvaljujoč nesebični pomoči srbskih gostiteljev. Danes jih živi na območju občine le nekaj nad deset; drugi so pomrli ali pa so se preselili v druge kraje. Kljub temu pa tudi po štirih desetletjih stiki med nekdanjimi pregnanci in gostitelji niso prekinjeni, pač pa se vse bolj krepijo. Medtem ko so se z vlakom bratstva in enotnosti v prvih povojnih letih medsebojno

obiskovali le preživeli prijatelji iz obeh republik, je zdaj vse več udeležencev vlaka iz mlajših rodov nekdanjih gostiteljev in pregnancev ter predstavnikov občin. Potrditev trdnih prijateljskih vezi je tudi sklenitev pobratimstva z občino Brus, kjer je bilo nad 30 radovljiških pregnancev, in Svilajnac, kjer pa ni točno potrjeno število pregnanin.

Z letošnjim vlakom bo prišlo v radovljiško občino 47 občanov iz pobratene občine Brus, ki bodo gostje svojih prijateljev v raznih krajih občine. Za goste bosta občinska konferenca SZDL in njen koordinacijski odbor za sprejem vlaka pripravila skupne programe bivanja in prireditev. Vlak s srbskimi gosti pričakujejo 5. junija popoldne, povratek pa je predviden 8. junija popoldne.

J. R.

Priznanja ob dnevu varnosti

Za delavce organov za notranje zadeve v Pomurju je bila organizirana slovesnost ob letošnjem dnevu varnosti - 13. maju - v soboto, 16. maja v restavraciji Moravskih toplic.

Zbranim je spregovoril predsednik skupščine občine Murska Sobota tovariš Andrej Gerencner, v kulturnem programu pa so nastopili: folklorna skupina in drugi člani Kulturno-umetniškega društva UNZ Murska Sobota. Ob tej priložnosti so bila podeljena številna priznanja prizadevnim posameznikom in or-

ganizacijam na področju varovanja osebne in družbene imovine ter na področju SLO in družbene samozastite.

Tako je medaljo dela prejela Olga Germadnik, Jože Časar že poprej na RSNZ medaljo zaslug za narod, plaketo ONZ sta prejela Dušan Klemenčič in Poklicna gasilska enota Ina-Nafta iz Lendave, večjemu številu delavcev ONZ in drugim dejavnikom s področja SLO in DS pa so bili podeljeni zlati, srebrni in bronasti znaki ONZ ter pisna priznanja.

Filip Matko

Četrty plenum partizanskih učiteljev

Na III. plenumu partizanskih učiteljev Primorske, ki je bil v Tolminu 1985. leta, je bilo sklenjeno, da pokroviteljstvo za IV. plenum partizanskih učiteljev Primorske prevzame Skupščina občine Sežana.

IV. plenum bo tako 26. junija v Sežani.

Imeli smo sestanek v razširjeni obliki, na katerem smo se dogovorili o pripravah za ta plenum. Po dveh letih se bodo spet zbrali partizanski učitelji Primorske in bodo obujali spomine iz

časa narodnoosvobodilnega boja, kako je bilo težko poučevanje na partizanskih šolah, kjer so bile v bližini sovražnikov zasede.

Po vojni so nekateri partizanski učitelji nadaljevali s svojim delom, s študijem so desegle določeno izobrazbo in opravljali svojo dolžnost do upokojitve.

Mladina srednjih šol in pionirji osnovnih šol občine Sežana skrbno zbirajo spomine partizanskih učiteljev in spomine njihovi učencev, borcev ali vaščanov, doku-

mente - takratna spričevala, dekreta, sezname učiteljev, šol, učencev, učbenike in drugi. Pokrovitelj IV. plenuma bo izdal priložnostno brošuro ob srečanju partizanskih učiteljev v Sežani.

Brošuro bodo popestrili z različnimi slikami. Spomini bodo segali v čas, ko je naš narod petindvajset let trpel pod fašistično oblastjo, ki je teptala našo lepo materino, slovensko besedo in jo celo prepovedala.

Tovariši in tovarišice, Sežana vas pričakuje na IV. plenumu partizanskih učiteljev Primorske, 26. junija 1987!

Milka Lukožič - Malc

Proslava v počastitev norveškega praznika

V Piranu so se sestali člani podružnice Jugoslovanske - norveškega društva in s proslavo počastili norveški narodni praznik dan ustave.

V programu proslave so sodelovali učenci piranskih srednjih šol in moški pevski zbor Karol Pahor, ki je na lanskeletnem gostovanju na Norveškem prejel visoko norveško odlikovanje. Tovariš Zabukovec pa je prikazal kratko zgodovino Norveške. Na proslavi so bili na čelu tudi predstavniki DPO in predsednica SO Tatjana Kosovel, ki je imela tudi kratek nagovor. Poslana sta bila pozdravna telegrama centrali JND v Beograd in Veleposlaništvu kraljevine Norveške v Beogradu.

V avli občine je bila od 17. do 20. maja razstava fotografij na temo tega društva in sodelovanja piranske občine z občino Bjugn na Norveškem. Povedati je treba, da sta se občini na pobudo JND pobratili in ne glede na velikost razdaljo kar uspešno sodelujeta.

Društvo ima svoje temelje že iz časa II. svetovne vojne, ko so nacisti na prav tako okupirano norveško prignali v njihova zloglasna uničevalno-delovna taborišča jugoslovanske rodoljube in borce za svobodo. Ne glede na nacistično propagando, da so to nevarni banditi, so Norvežani navezali stike z njimi in takrat se je med Norvežani

in Jugoslovani skovalo prijateljstvo, ki ga nobena sila nemore skaliti. Če kje, potem prav tu velja rek, da v sili spoznaš prijatelja, saj so norveški prijatelji izpostavljali svoja življenja, da so pomagali in tudi reševali življenja jugoslovanskim internancem.

Prijateljstvo, ki je nastopalo v takem okolju in v takih pogojih, pa ni le zgolj vpludnost, temveč trdna in trajna vez. Danes so sicer še vedno glavni stebri tega prijateljstva še živeči interniranci in njihovi norveški dobrotniki, tako je tudi v tej podružnici ustanovitelj in vodja podružnice nekdanji interniranec Ljubo Petković. Toda društvo ima tudi podmladek, celo med pionirji, kar je najboljši porok za trajno prijateljstvo med norveškim in jugoslovanskimi narodi.

Zarko Žbogar

GRADBENO INDUSTRIJSKO PODJETJE

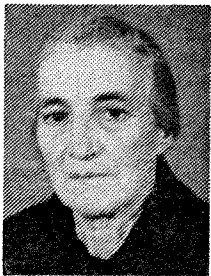
GRADBENO INDUSTRIJSKO PODJETJE INGRAD CELJE

GIP »INGRAD« n. sol. o. CELJE
TOZD »MOBILIA«, LJUBLJANA, b. o.
LJUBLJANA, Tacenska 133

Franc Štucin

Januarja smo se na celjskem pokopališču poslovili od Franca Štucina, rojenega 1918. leta v Krnicah blizu Idrije. Od 1942. leta je sodeloval z NOG, septembra 1943. pa je vstopil v takratni Idrijski odred. Postal je komandir čete in komandant bataljona. Nato je bil premeščen v VOS za Primorsko. Po vojni je služboval v organih za notranje zadeve v krajih po Sloveniji in nazadnje v Celju, kjer se je 1963. leta upokojil. Za zasluge v NOB in v povojnem času je prejel vrsto visokih odlikovanj.

Marija Žerko

V 81. letu je umrla Marija Žerko. Rodila se je v vasi Zavine pri Zagorju. Med NOB je delala na terenu od 1943. leta dalje. Od nje smo se poslovili lani v Zagorju.

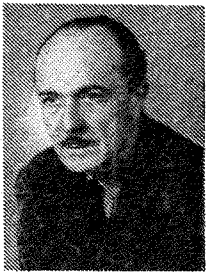
Rado Medija

V začetku letošnjega leta smo se na zagorskem pokopališču poslovili od Rada Medija. Leta 1944 se je vključil v NOB, bil v enotah KZO, TV-21. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost, medaljo zaslug za narod in ordenom zaslug za narod.

Alojz Ramšak

Rodil se je 1907. leta v vasi Čolnice nad Zagorjem. Partizanom se je priključil maja 1944. leta do osvoboditve. Prejel je medaljo zaslug za narod. Od njega smo se poslovili v Zagorju.

Maks Bornšek

Na šentjurskem pokopališču smo se lani poslovili od Maksa Bornška. Med NOB je kot partizan vestno opravljal pomembne funkcije na terenu Smartnem, v Rožni dolini, Dramljah in drugod. Takoj po vojni je postal referent uprave narodne imovine za Celje in okolico ter bil aktiven družbenopolitični delavec.

Alojz Nosan

V začetku februarja je na Rakeku umrl Alojz Nosan. Rodil se je pred 65. leti v Bukovici pri Ribnici. Že 1942. je začel delati za cilje OF, zato so ga Italijani odpeljali v taborišče Treviso. Po vrnitvi iz internacije se je priključil najprej Tomšičevi, nato Gubčevi brigadi in 1. brigadi VDV. Po vojni je delal pri ljudski milici in se 1963. leta upokojil. Kot upokojenec pa ni miroval, temveč je bil aktiven družbenopolitični delavec v raznih organizacijah.

Pavla Bon

V 84. letu je lani umrla Pavla Bon. Rodila se je v vasi Potoki pri Kobaridu. Že konec 1942. leta se je povezala z aktivisti OF na Kobarškem in delovala pri razširjanju NOG v Kredu, kjer je živila. Po razpadu Italije je opravljala razne funkcije v organizaciji OF. Po vojni je nadaljevala delo aktivistke. Leta 1949 se je z družino odselila v Zalec, kjer je tudi pokopana.

Stanko Koron

Decembra lani smo se v Ajdovščini poslovili od Stanka Korona. Za cilje OF je začel aktivno in organizirano delati pred padcem fašizma. Dodeljen je bil bataljonu zaveznikov prekomorskih brigad, kjer je deloval vse do konca vojne. Za zasluge med NOB je bil večkrat odlikovan.

Frančiška Ludvik

Konec leta 1986, prav na silvestrovo, smo se v Celju poslovili od Frančiške Ludvik. Rodila se je 1923. leta v Knežaku pri Ilirski Bistrici. Že od začetka 1943. leta je aktivno sodelovala z NOG, bila je kurirka, obveščevalka in terenska delavka. Pri opravljanju teh nalog je bila ujeta in prestala nekaj težkih dni mučenja v nemškem zaporu. Za zasluge med NOB je bila odlikovana z redom zaslug za narod.

Ivan Klančičar

Na zagorskem pokopališču smo se lani poslovili od 85-letnega Ivana Klančičarja, aktivista OF od 1942. leta. Bil je član vaškega odbora, deloval na terenu, njegova hiša pa je bila zbirališče aktivistov, kjer so imeli sestanke. Odlikovan je bil z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo.

Franci Grabner

V devetindesetem letu je v bolnišnici v Slovenj Gradcu februarja umrl Franci Grabner iz Javorja pri Črni. Avgusta 1944. leta so mu raztrganci ustrelili očeta, mater, brata in sestrični. Le po naključju je Franci ostal živ.

Albert Lemut

Pokojni Albert Lemut je umrl lani v Zupzah pri Ajdovščini. Rodil se je 1918. leta v številni kmečki družini. Leta 1936. je bil vpoklican na odsluženje vojaškega roka v Italijo. Ob njenem razpadu je postal udeleženec 1. in nato 3. prekomorske brigade v artilerijskih enotah, komandir oddelka pa vse do maja 1945. Bil je dvakrat odlikovan, za povojno delo pa je bil odlikovan z redom dela s srebrnim vencem.

Slavko Rode-Nande

Umrl je tovariš Slavko Rode-Nande, nosilec Partizanske spomenice 1941. rojen leta 1921 v Polju pri Ljubljani.

V napredno delavsko gibanje se je vključil že pred vojno, z OF je začel sodelovati maja 1941, v NOB pa je vstopil maja naslednjega leta v II. grupo odredov ter kasneje v Tomšičevo brigado.

V NOV je opravljal dolžnosti sekretarja SKOJ, bil je komisar čete, Zaščitnega bataljona VII. korpusa ter 12. brigade in komandant bataljona v Avtokomandi Glavnega štaba Slovenije.

Po vojni se je zaposlil na Ministrstvu SR Slovenije za gradnje in bil vseskozi družbenopolitično aktiven na terenih Jarše, Domžale in Ljubljana Moste-Polje.

Prejel je več visokih odlikovanj in priznanj.

Janez Gorenc

Februarja smo se na pokopališču v Rosalnicah poslovili od Janeza Gorenc, rezervnega oficirja in kapetana 1. razreda iz Kamenice pri Draščih. Takoj po okupaciji domovine se je odzval klicu partije in se vključil v delo OF. Leta 1943 se je priključil Gubčevi brigadi in postal komandir čete. Po vojni je delal na okrajnem ljudskem odboru v Črnolju in pri Pionirju v Novem mestu, kjer se je upokojil.

Ludvik Kokole

Konec lanskega leta je umrl Ludvik Kokole-Polde, upokojeni rudar. Rodil se je 1927. leta v vasi Dolgo brdo nad Mlinšami v številni kmečki družini, ki je med NOG 1943. leta darovala dva sinova. Istega leta je tudi Ludvik odšel v partizane. Za zasluge v NOB je bil odlikovan z medaljo za hrabrost.

Justina Jurjevec

Lani je umrla članica ZB Loka pri Zussu Justina Jurjevec. Rojena je bila 1912. leta v Dobrini. Bila je narodno zavedna in ko se je pojavilo na območju Zusma partizansko gibanje, je aktivno sodelovala. Zbirala je hrano in potrebno obleko, bila je tudi zanesljiva poročevalka o gibanju sovražnika na terenu.

Ana Zajc

Lani je v Zagorju umrla 76-letna Ana Zajc, vojaška vojna invalidka po možu.

Anton Ferme

Na zagorskem pokopališču smo se lani poslovili od Antona Ferme-Branka. Rodil se je 1919. leta v vasi Limovce. Že v mladosti se je zaposlil v rudniku. Leta 1944. se je priključil partizanom, bil v enotah KZO, TV-26 in KNOJ-u. Za zasluge v NOV je bil odlikovan z medaljo zaslug za narod in z medaljo za hrabrost.

Združenja borcev NOV sporočajo, da so v 1986. letu umrli njeni člani:

Mežica

Viktor Kušej, rojen 1907. leta v Mežici. Z NOG je aktivno sodeloval od začetka 1945. leta na terenu.

Katarina Miler, rojena 1914. leta v Zavodnji. Od pomladi 1943. do osvoboditve je aktivno sodelovala kot obveščevalka na terenu Podpece in Črne.

Oskar Kovačič, Prule Ljubljana

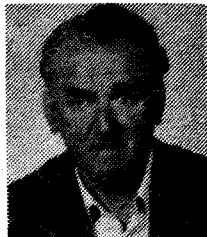
Inž. Vladislav Beltram, Rudolf Erzen, Sami Jusufović, Milica Kroflič, Jože Možina, prof. Danilo Vojska in Marija Zupančič.

Ljubljana, Krim

Krista Kelvišar, rojena 1903. leta, nosilka partizanske spomenice 1941, Branko Šubic, rojen 1910. leta, Anton Pečnikar, rojen leta 1900, Ludvik Dremelj, rojen 1923. leta in Marija Prebil, rojena 1908. leta.

Oplotnica

Angela Oblonšek, rojena 1905. leta z Brezja, sodelavka NOG, Marjeta Rupnik, rojena 1901. leta s Kota, sodelavka NOG, Cecilija Potočnik, rojena 1910. leta, sodelavka NOG iz Oplotnice, Jože Kamenik, rojen 1911. leta, borec Zidanškove in drugih brigad ter nosilec ordena zaslug za narod III. stopnje iz Malahorne, Franc Gosak, rojen 1910. leta, sodelavec NOG s Pobreža, Mihael Rožič, rojen 1905. leta, obveščevalec NOB iz Lukanje, Franc Vič, rojen 1905. leta, sodelavec NOG s Kovaškega vrha, Jože Srnel, rojen 1902. leta, interniranez iz Zlakove, Ferdinand Lubej, rojen 1913. leta, borec Tomšičeve brigade, nosilec medalje zaslug za narod iz Pobreža, Alojz Črešnar, rojen 1913. leta, sodelavec NOG s Kovaškega vrha, Angela Višner, rojena 1921. leta sodelavka NOG z Božjega.

Ivan Mihelič

V Kotu pri Ribnici smo se pred kratkim poslovili od Ivana Miheliča, rojenega 1918. leta. Že v zgodnji mladosti je spoznaval napredne ideje in ljudi in se z njimi tudi aktivno povezoval. Tako je že maja 1941. leta aktivno in organizirano deloval za cilje OF. Bil je aktivist komande mesta Ribnica, odbornik in kasneje poslanec Kočevskega zbora. Na Kočevskem zboru je zastopal vaška področja Jurjevice in okolice, nato je vstopil v NOV v Ljubljansko brigado, v kateri je bil do oktobra 1944, ko je bil razporejen v 7. korpus. Po vojni se je aktivno vključil v obnovo domovine. Bil je predsednik obnovitvene zadruge, član obdelovalne zadruge KZ Ribnica, pobudnik in usmerjevalec izdelave domače obrti ter kmetovalec-kooperant. Aktivno je sodeloval kot član sveta KS Ribnica in kot vaški poverjenik SZDL. Za svoje aktivno in požrtvovalno delo je bil trikrat odlikovan.

Sejem opreme in sredstev civilne zaštite

Te dni poteka v Kranju petnajsti sejem opreme in sredstev civilne zaštite. Na njem razstavlja petsto šestinsedemdeset razstavljalcev iz Jugoslavije in tujine. Direktne razstavljalcev je sto osemindeset, indirektnih pa tristo osemdeset. Največ razstavljalcev je iz Slovenije, in sicer enaindesedemdeset, pa žalost pa svojih izdelkov ne razstavljajo delovne organizacije iz Črne gore in Kosova. Tuji razstavljalci pa prihajajo iz šestih držav, in sicer iz Avstrije in Zvezne republike Nemčije po dva, iz Nizo-

zemske, Italije, Švice in ZDA pa po eden.

Slavnostne otvoritve sejma so se udeležili številni pomembni predstavniki slovenskega in jugoslovanskega družbenopolitičnega življenja, predstavniki JLA in TO in številni gostje. Prireditve pa je odprl načelnik generalštaba JLA generalpolkovnik Zorko Čanadi. Več o sejmu, na katerem so podelili dvanajst zlatih medalj in dvajset priznanj, pa v prihodnji številki.

B. K.

Foto: Marjan Ciglič

Iskanje skupnega imenovalca

Pred tednom so se v Ljubljani zbrali na posvetu predstavniki odborov enot in služb NOV in POS, da bi se pogovorili o svojem delovanju, razgrnili svoje probleme, (ki jih ni malo) in se domenili o tem, kako naprej.

Novinarji TV-15 srečanju, ki se ga je udeležilo kakih 150 nosilcev borčevskega »organizma«, spričo ihte, ki nam jo je prav ob uri njegovega sklica naložil zaključek redakcije, ni smo prisostvovali, za kar nam je žal, saj bi bili lahko iz navedb govorcev tudi za našo (in vašo) rabo povzeli marsikaj pomembnega in omembe vrednega. To bomo s pomočjo magnetograma, ki so nam ga poslali iz republiškega odbora borčevske organizacije, tudi stori. Danes teden vam bomo posredovali misli in besede udeležencev tega posveta, ki ga je

z razčlenitvijo nekaterih aktualnih družbenopolitičnih problemov uvedel predsednik Gorjan, v razpravi pa so se oglašali predsedniki domaćinih odborov enot. Govorili so predvsem o prizadevanjih, s kakršnimi se lotujejo (ali dokončujejo) monografij, pri čemer je dajala ton vsej razpravi nedavna odločitev v republiki SZDL. Le-ta pravi, da je potrebno za to in tako študijsko zgodovinsko delo zagotoviti regularna družbena sredstva ter prenehati s »fehtanjem« po delovnih organizacijah in družbenopolitičnih skupnostih, kar je prej ovira in spodbuda za to vseskozi potrebna in plodna borčevska (in s tem družbena) hotenja.

Več o vsebini posveta prihodnjič.

V. K.

Novo pri Prešernovi družbi

Vodstvo Prešernove družbe (predsednik Ivo Tavčar, upravnik in glavni urednik Ivan Bizjak ter urednica Andreja Kmecl, ki je tokrat v svoji novi uredniški vlogi – doslej je bila 25 let urednica pri založbi Borec – doživela ognjeni krst) je predstavilo del svojega letošnjega programa: sedem novih knjig, med njimi torej izvrčnih slovenskih del, natisnjenih v zbirki Vrba, ki je namenjena prav novostim s slovenskih pisateljskih miz.

Bogdan Novak je napisal neke vrste »ekološki roman« z brezupnim koncem za junaka (Drugo življenje), Polona Škrinjar je krstila svojo peto knjigo (po sodbi urednice njeno doslej najboljšo in tudi v literar-

nem pogledu dragoceno delo – Beg), Miha Remec pa si je dal duška z dvema razmišljujočima znanstvenofantastičnima kratkima romanoma, zbranimi v eni knjigi (Lovec in Nečista kri).

Letos bo Prešernova družba izdala kar 40 knjižnih del, kar je doslej njen rekord. Knjige izhajajo v razmeroma visokih nakladah (po 7 ali 8 tisoč izvodov) in so med bralci – redni člani Prešernove družbe zelo priljubljene, kar je posledica njihove vse pomembnosti vredne vsebine) pa tudi njihove izredno lepe opreme.

O posameznih delih bomo pisali, ko jih preberemo.

V. K.

Aktivnost ekološkega seminarja

Ekološki seminar, ki deluje pod (političnim) okriljem RK ZSMS in na pobudo dr. Mareka LENARDIČA organiziral 22. maja strokovni seminar v sejni dvorani Skupščine občine Šiška. Na seminarju so bili navzoči predstavniki ekološkega zbora (koalicije društev in posameznikov), ZSMS, predstavniki podjetij in javne uprave iz slovenskih mest ter različnih ustanov.

Predavali so ugledni strokovnjaki s področja ekologije, med njimi dr. Hubert POŽARNIK (Tehnika in znanost za osvoboditev in življenje), dr. Marek LENARDIČ (ki je podal definicije pojmov ekologija,

humanekologija, varstvo okolja), dr. Marijan MOZETIČ (Nevarni virusi v našem okolju), dr. Ana STARMAN (Zdravje in ekologija), dipl. inž. Neža EXEL (Kemizacija – stara bremena – nov koncept ravnanja z odpadki) in drugi.

Zvečer je sledil še družabni večer (v hotelu Union).

Udeleženci seminarja so izrazili zaskrbljenost za zdravje človeka in ob problemu v zvezi s tem. O seminarju sta izšla tudi dva zbornika referatov. Glede na nizko raven ozaveščenosti bi potrebovali še večjo aktivnost na tem področju.

D. L.

Vabila in obvestila

Borke in borci Cankarjeve brigade

Jubilejna proslava, združena z 45. obletnico ustanovitve II. grupe odredov bo v nedeljo, 7. junija 1987, ob 11.30, pri lovski koči krajevne skupnosti Znojile, nad vasjo Krka, domicilne občine Grosuplje.

Slavnostni govornik bo predsednik republiškega odbora ZZZb NOV Slovenije, tovariš Bogo Gorjan.

Prometne zveze so ugodne: z avtobusom do Ivančne Gorice ob 7.15, 8.20, 9.45 in 10.45, ali pa z vlakom novo mesto ob 7 uri, do Ivančne gorice. **Od železniške postaje pa do slavnostnega prostora v Znojilah bo organiziran avtobusni prevoz.**

Po slavnostnem delu programa bo tovariško srečanje. Vsi prisrčno vabljeni!

Predsedstvo Skupnosti borcev 5. SNOUB Ivan Cankar

Zbor borcev Gregorčičeve brigade

Iniciativni odbor za izvedbo organizacije Skupnosti borcev V. SNOUB Simona Gregorčiča **sklicuje** zbor delavcev te brigade (V. slovenske narodnosvobodilne udarne brigade), ki bo v **torek, 9. junija 1987 ob 10. uri** v veliki sejni dvorani na Kidričevi 9 v Novi Gorici (pritličje).

Na zboru bomo izvolili odbor Skupnosti borcev V. SNOUB Simona Gregorčiča, in sprejeli program dela borcev Skupnosti te brigade za prihodnje obdobje.

Na zboru bomo borce V. SNOUB Simona Gregorčiča, ki je bila formirana prve dni aprila 1943 na Skobilšču (Caven) oziroma Knežkin Ravnah in ki je že maja 1943 prva opravila znamenit pohod v Slovensko Benečijo.

V. SNOUB Simona Gregorčiča pripadajo tudi borci III. kraškega bataljona (Kraška, Brkinska in Pivška četa), ki se pohoda v Benečijo ni udeležil, temveč je v tistem času (april, maj 1943) spremljal borce-novince na Notranjsko, Dolenjsko in Gorski Kotar.

V. SNOUB Simona Gregorčiča je bila oblikovana iz enot Južnoprimorskega odreda, ki je bil ustanovljen februarja 1943 (Ne gre za Južnoprimorski odred, ki je deloval na Krasu 1944). Zato velja vabilo tudi za borce odreda, ki je bil formiran februarja 1943, iz katerega je bila oblikovana V. SNOUB Simona Gregorčiča. To vabilo pa ne velja za borce XVII. SNOB Simona Gregorčiča, ki je bila oblikovana po kapitulaciji Italije in je najprej nosila ime I. Soška oziroma 17. SNOB. Velja pa za tiste borce, ki so bili prej v V. SNOUB.

Prosimo, da se temu vabilu zagotovo odzovete. Ker posebnih vabil ne moremo poslati borcem, za katere nimamo naslovov, si sporočite tudi ustno med seboj tako, da bo sleherni borec, ki je pripadal V. SNOUB Simona Gregorčiča obveščen in da se zbora zagotovo udeleži.

INICIATIVNI ODBOR

Štiriperesna deteljica še vedno aktivna

Pred devetimi leti, torej leta 1978, je športna sekcija pri občinskem društvu upokojencev Ljubljana-Šiška predlagala športnikom upokojencem Postojne, Radovljice in Novega mesta, da bi enkrat na leto tekmovali v balinanju in kegljanju. Predlog je bil sprejet. Sklenili smo, da se bodo vsako leto srečevali v drugem kraju. Tedaj smo si nadeli skupno ime Štiriperesna deteljica.

Maja letos smo priredili že deveto tekmovalje v kegljanju. Tokrat je bilo v Medvodah. Srečanja so se udeležile štiri ekipe, ki so tekmovali na štiristeznem kegljišču. Na začetku tekmovalja je pozdravil športnike član športne sekcije Vili Tekavec in Rudi Fatur. Dosegli so 485 kegljev. Sledijo

Novo mesto 461, Radovljica 377 in Postojna 375 podrtih kegljev. Tekmovanje je bilo vseskozi zanimivo in napeto. Pripomniti je treba, da domačini iz Medvod poznajo dobre in slabe strani kegljišča, zato jim je bila zmaga bližja. Prehodni pokal so tri leta zaporedno osvojili Medvodčani, sedaj pa so ga dobili v trajno last.

Zmaga sicer ni pomembna, pomembno je srečanje. To je priložnost za utrjevanje tovariških vezi, za dobro voljo. Športniki upokojenci zapišejo športne prireditve vedno radostnih src in veselih obrazov.

Naslednje leto bo priredil tovrstnega tekmovanja DU Noyo mesto.

Vinko Bovcon

Zbor pionirjev v Titovem Drvarju

Od 16. do 18. maja je bil v Titovem Drvarju šesti zbor pionirjev Jugoslavije z geslom »Pod zastavo svobode smo branili Tita«, ki je bil organiziran v sklopu 15. pionirskih iger Jugoslavije in zvezne akcije »Rastemo pod zastavo Tita za srečno pot v XXI. stoletje«. Pionirje SR Slovenije so tokrat zastopali pionirji iz osnovne šole Bled, devetčlanska folklorna skupina DPD Svoboda Ribno pod mentorskim vodstvom Rozke Torkar in koordinatorke za poživitev dejavnosti Zveze društev prijateljev mladine pri OK SZDL Radovljica Anice Svetina z Bleda.

Srečanja z drugimi pionirji iz Jugoslavije so bila izredno prisrčna in neposredna. Naši predstavniki so v zadovoljstvo vseh in ob velikem navdušenju prijaznih gostiteljev dobro opravili svoje poslanstvo. Vse prireditve so potekale v znamenju jubilejev: 50-letnice pohoda tov. Tita na čelo KPJ in

45-letnice ustanovitve jugoslovanske pionirske organizacije. Predstavili so se s plesi in ponašanjem gorenjskih delovnih običajev.

Naša odprava v Titovem Drvarju je bila zelo zadovoljna z izredno gostoljubnostjo tamkajšnjih prebivalcev in prijaznostjo, ki so jim jo izkazovali gostitelji, pri katerih so bivali med obiskom v tem zgodovinskem kraju.

JB

Partizansko srečanje borcev 5. prekomorske

V počastitev 50-letnice ustanovitve KP Slovenije, 50-letnice prihoda tovariša Tita na čelo KP Jugoslavije in občinskega praznika občine Krško – bo v soboto, dne 6. junija 1987 v Krškem partizansko srečanje nekdanjih borcev brigade.

Srečanje bo potekalo takole:

– od 9.00 do 10.00 ure prihod in zbiranje borcev pred tovarno LABOD – TOZD LIBNA v Krškem,

– od 10.00 do 10.30 bo zbor brigade in odhod na Trg Matija Gubca,

– od 11.00 do 12.00 bodo izvajali ustrezen kulturni program, v katerem bodo sodelovali godba na pihala tovarne celuloze in papirja Djuro Salaj, pevski zbor Viktor Parma, mladi recitatorji in drugi (vsi iz Krškega).

Govoril bo Zoran Šoln, predsednik skupščine občine Krško.

Sledilo bo skupno kosilo in tovariško srečanje. Celotno organizacijo prihoda na srečanje borcev in članov njihovih družin v krško so prevzeli pododbori v posameznih občinah.

Udeleženci partizanskega srečanja v Krškem si bodo lahko ogledali tudi razstavo o 5. prekomorski brigadi (nastanek, razvoj in bojna pot 5. prekomorske brigade), ki jo bo ob tej priložnosti postavil Muzej revolucije iz Celja (od 3. do 7. junija 1987 v Krškem).

Odbor

V počastitev 45. obletnice bitke na Tujem grmu pri Jančah in dolini Besnice

VABIMO

Borce, mladino in prebivalstvo, da se udeležite pohoda in proslave pri planinskem domu II. grupe odredov na Jančah, v soboto, 30. maja 1987 ob 11. uri.

SKUPNOST BORCEV
1. SLOVENSKE BRIGADE – II. GRUPE
ODREDOV NOV IN POS. »

Javna zahvala

Komisija za ureditev spominske celice v taborišču Ravensbrück se zahvaljuje vsem delovnim organizacijam in drugim, ki so se odzvali na njeno prošnjo ter prispevali denarne zneske za ureditev spominske celice, ki bo pomagala ohranjati spomin na žrtve taborišča.

Objavljamo del seznama darovalcev, tokrat nekaj tovarn: HP Kolinska DSSS, Odeja Škofja Loka, Elektro-nabava Ljubljana, Almira Radovljica, Kartonažna tovarna Ljubljana – Kamna gorica, Sešir Škofja Loka, Zito-Sumi Ljubljana, JUB Dol pri Ljubljani, Iskra-Mehanizmi Lipnica pri Kranju, Metalka Maribor, Iskra-Kabernetika toz Merilni instrumenti, Veriga Lesce, Papirnica Vevče, Zelezarna Štore, LIP Bled, SOZD MTT Maribor, Elita Kranj, Kemična tovarna Podnart, Gorenjka Lesce, Tekstilindus Kranj, Elan Begunje, Planika Kranj, Krka Novo mesto, IBI Kranj...

Preostale darovalce bomo objavili v naslednji številki. Zbiranje sredstev nadaljujemo. Prosimo vse, ki ste še pripravljeni prispevati, da svoje prispevke pošljete na žiro račun 50100-678-45473 – RO ZZZb NOV Slovenije – za spominsko celico Ravensbrück.

Komisija za ureditev spominske celice v taborišču Ravensbrück

POROČILO

o javnem zbiranju dobitkov 31. Pohoda po poteh partizanske Ljubljane, ki je bilo 19. maja 1987 v Ljubljani

Srečke, ki se končujejo na številko	so zadele dobitek din	Srečke, ki se končujejo na številko	so zadele dobitek din
8250	3.000	95	1.000
741	2.000	475	2.000
4161	5.000	8535	10.000
8781	4.000	36	1.000
070011	2.000.000	0406	5.000
021612	1.000.000	9886	4.000
3913	4.000	1057	50.000
008823	100.000	5797	3.000
3744	5.000	033068	300.000
5034	3.000	050658	100.000
8014	4.000	060789	100.000
056924	1.000.000		

Vse dobitke izplačuje Odbor za Pohod po poteh partizanske Ljubljane, Gregorčičeva 15, Ljubljana, vsak dan, razen sobote in nedelje, od 8. do 13. ure. Izžrebane srečke lahko pošljete v izplačilo tudi po pošti – priporočeno. Pri dobitkih nad 10.000 din se pri izplačilu odtegne davek na dobitke pri igrah na srečo.

Dobitke po 1.000 din izplačujejo tudi na vseh prodajnih mestih Loterije Slovenije.

Izplačevanje dobitkov zapade 23. julija 1987.

Odbor za Pohod po poteh partizanske Ljubljane
Komisija za loterijo

Izgubljena potovalka

Albina Rosič z Zaloške 48 v Ljubljani se je 25. maja okrog 12. ure z avtobusom registracije Pula (posebna vožnja) vrnila z desetdnevna letovanja v Banjolah. Ko sta z možem v Ljubljani izstopila iz avtobusa, nista našla svoje potovalke (temno rjava). Kdor jo je pomotoma vzel, naj jo, prosimo, vrne na Zaloško 48.

tv-15 naš TOVARIŠ

Za razvijanje vrednot narodnosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: MIRA SVETINA (predsednica); člani: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADARSKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK in delegati: LOJZE ERBEŽNIK, RK ZRVS SLOVENIJE, VLADIMIR DEJAN, IS SKUPŠČINE
Glavni urednik: ZVONE KRAŽIŠNIK, Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektorska-redaktorica: MIRANDA MRČELA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: BOJAN ZVONAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelk: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 4.400 din, posamezna številka v prosti prodaji 100 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov – Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35